

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**SİNOP İLİ DURAĞAN İLÇESİ MAHRAMA
DOKUMALARI VE YENİ TASARIMLAR**

GAMZE BAKIR

EL SANATLARI ANASANAT DALI

ARALIK 2019

**SİNOP İLİ DURAĞAN İLÇESİ MAHRAMA DOKUMALARI VE YENİ
TASARIMLAR**

Gamze BAKIR

DANIŞMAN Dr. Öğr. Üyesi H. Serpil ORTAÇ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
EL SANATLARI ANASANAT DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

ARALIK 2019

Gamze BAKIR tarafından hazırlanan “Sinop İli Durağan İlçesi Mahrama Dokumaları Ve Yeni Tasarımlar” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Gazi Üniversitesi El Sanatları Anasanat Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Unvanı Adı SOYADI Dr. Öğretim Üyesi Hülya Serpil ORTAÇ

Anabilim Dalı, Üniversite Adı El Sanatları – Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~.....

Başkan : Unvanı Adı SOYADI Dr. Öğretim Üyesi Feryal SÖYLEMEZOĞLU

Anabilim Dalı, Üniversite Adı El Sanatları – Ankara Üniversitesi

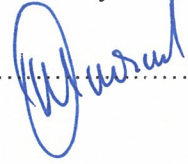
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~.....

Üye : Unvanı Adı SOYADI Dr. Öğretim Üyesi Meral BÜYÜKYAZICI

Anabilim Dalı, Üniversite Adı Kuyumculuk Ve Mücevher Tasarımı – Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~.....

Tez Savunma Tarihi: 04/12/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....
Prof. Dr. Figen ZALF

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Gumze BAKIR

04/12/2019

SİNOP İLİ DURAĞAN İLÇESİ MAHRAMA DOKUMALARI VE YENİ TASARIMLAR
(Yüksek Lisans Tezi)

Gamze BAKIR

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Aralık 2019

ÖZET

Kaybolmaya yüz tutmuş geleneksel mahrama dokumacılığı geçmişten günümüze kadar süregelen kültürel varlığımızın en değerli öğelerinden biridir. Mahrama dokumacılığının; teknolojinin gelişmesi, yaşam şartlarının değişmesi ile üretimi giderek azalmıştır. Günümüzde ise az sayıda da olsa dokunmaktadır. Bu araştırma ile Sinop ili Durağan ilçesi mahrama dokumaları tespit edilmiş ve fotoğraflarla belgelenecek katalog oluşturulmuştur. İncelenen 31 adet dokumanın teknik özellikleri, boyutları, kullanılan araç-gereçler, renk, motif ve kompozisyon özellikleri belirlenmiş olup dokumacılıkla uğraşan 9 bireye karşılıklı görüşmeler ile anket uygulanmıştır. Uygulanan anketler sonucunda elde edilen verilerin frekans ve yüzde dağılım tablolarının analizleri yapılarak yorumlanmıştır. İncelenen mahrama dokumalarının detaylı fotoğrafları çekilmiştir. Yörede araştırma sonucunda bulunan ürünlerin geleneksel motif ve kompozisyonlarının bilgisayar ortamında çizimi yapılarak orijinal örnekleri ile birlikte sunulmuştur. Mahrama örneklerinden esinlenerek on adet güncel tasarım ve üç adet kanaviçe işleme yapıp ürüne dönüştürülmüştür. Bu çalışma sonucunda Sinop merkez ve Durağan ilçesinde bulunan mahramaların unutulmaması, gelecek nesillere aktarılması ve literatüre yeni çalışmalar kazandırmak açısından büyük önem taşımaktadır.

Bilim Kodu : 40616
Anahtar Kelimeler : Sinop el sanatları, Durağan el dokumaları, mahrama, mekikli dokuma, el sanatları
Sayfa Adedi : 140
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi H. Serpil ORTAÇ

SINOP PROVINCE DURAGAN DISTRICT MAHRAMA WEAVINGS AND NEW
DESIGNS

(Master Thesis)

Gamze BAKIR

GAZİ UNIVERSITY
ENSTITUTE OF FINE ARTS

December 2019

ABSTRACT

Traditional Mahrama weaving, which is about to disappear, is one of the most valuable elements of our cultural existence that has continued from the past to the present. Mahrama weaving, with the development of technology and the changing of living conditions, production has gradually decreased. Today, however, a small number of woven. With this research, Mahrama weavings of Duragan district of Sinop were determined and cataloged by photographs. Technical characteristics, dimensions, tools, materials, color, motif and composition characteristics of 31 weaves were determined and 9 individuals engaged in weaving were surveyed by mutual interviews. The frequency and percentage distribution tables of the data obtained from the questionnaires were analyzed and interpreted. Detailed photographs of Mahrama weaves were taken. The traditional motifs and compositions of the products found in the region as a result of the research are drawn on computer and presented with their original samples. Inspired by Mahrama examples, ten contemporary designs and three cross-stitches were processed and turned into products. As a result of this study, it is of great importance in terms of not forgetting Mahramas is Sinop center and Duragan district, transferring them to future generations and gaining new studies in literature.

Science Code : 40616
Key Words : Sinop, Durağan, Mahram, Weaving, Gripper Shuttle, Hand-crafts
Number of Pages : 140
Advisor : Assist. Prof. Dr. H. Serpil ORTAÇ

TEŞEKKÜRLER

Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü El Sanatları Ana sanat Dalı kapsamında hazırlanan ‘‘Sinop İli Durağan İlçesi Mahrama Dokumaları ve Yeni Tasarımlar’’ adlı yüksek lisans tezi; giriş, kavramsal çerçeve, yöntem, bulgular ve yorumlar, sonuç ve öneriler, ekler olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır.

Konu seçimimde ve çalışmalarımın her aşamasında beni destekleyen, fikir, öneri ve eleştirileri ile bana yol gösteren, bilgilerini ve manevi desteğini benden esirgemeyen ve hep yanımda olan değerli danışmanım ve hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi H. Serpil ORTAÇ’a teşekkür ederim.

Alan araştırması sırasında beni yalnız bırakmayan Sinop’taki evlerini açan ve her türlü desteklerini sağlayan iş arkadaşlarım Aysun ERSAN, Gazi ERSAN’a ve ailesine, Durağan İlçesinde bulunan Kadınları Kalkındırma Derneği başkanı Gülsün KASAR’a, mahrama hakkındaki bilgilerini benden esirgemedi her yönüyle anlatan mahrama dokuma ustası Fatma GÖKMEN ve Sinop Halk Eğitim Merkezinde görev yapan El Sanatları öğretmeni Süheyla HAYIRCI’ ya, yüksek lisansa başladığım andan itibaren manevi destekleri ile hep yanımda olan iş arkadaşlarıma, Sinop ve Durağan halkına ayrı ayrı teşekkür ederim.

Beni bu yaşıma getiren ve hayatım boyunca hep yanımda olan, her zaman maddi, manevi desteklerini esirgemeyen ve büyük fedakârlıklarda bulunan aileme teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜRLER	vii
İÇİNDEKİLER	viii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
RESİMLER LİSTESİ	xiv
ÇİZİMLER LİSTESİ	xix
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu / Konunun Tanımı.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Varsayımlar	3
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
1.6. Anahtar Kelimeler	3
1.7. İlgili Tanımlar.....	4
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Sinop İlinin Tarihsel Gelişimi	5
2.2. Durağan İlçesi.....	6
2.3. El Sanatlarının Tanımı ve Sınıflandırılması.....	7
2.4. Dokumacılığın Tarihsel Gelişimi	10
2.5. Dokumanın Sınıflandırılması	16
2.6. Kumaş Dokumacılığında Kullanılan Araçlar	16
2.6.1. Tezgâhlar.....	16
2.6.2. İğ (Teşi).....	28

2.6.3. Çıkrık.....	29
2.6.4. Çözü Aracı.....	31
2.7. Kumaş Dokumacılığında Kullanılan Lifler	31
2.7.1. Pamuk.....	33
2.7.2. Keten	35
2.8. Mekikli Dokumalar	37
2.8.1. Tahar.....	37
2.8.2. Armür	38
2.9. Dokuma Örgü	38
2.9.1. Bez ayağı örgü.....	38
2.9.2. Dimi örgüler	41
2.9.3. Saten Örgüler.....	42
2.10. Durağan İlçesi Mahrama Dokumacılığı	42
2.11. Hazırlık İşlemleri.....	45
2.11.1. İplik özelliği ve temin edilmesi.....	45
2.11.2. Haşılama.....	46
2.11.3. Çözgü çözme işlemi	46
2.11.4. Atkı ve desen ipliği hazırlama.....	49
2.12. Dokuma İşlemi, Motif ve Kompozisyon Oluşturulması	50
2.12.1. Dokuma işlemi	50
2.12.2. Dokuma işleminde motif ve kompozisyon oluşturulması.....	51
2.13. Bitim İşlemleri.....	52
2.14. İlgili Araştırmalar	53
3. YÖNTEM	57
3.1. Araştırmanın Modeli	57
3.2. Evren Ve Örneklem.....	57

3.3. Veri Toplama Teknikleri	57
3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	58
4. BULGULAR VE YORUMLAR	59
4.1. Görüşme ve Bilgi Formlarından Elde Edilen Bilgiler.....	59
4.1.1. Mahrama dokuyan bireylerin demografik özellikleri.....	59
4.2. Sinop İli ve Durağan İlçesinde Bulunan Mahrama Dokumaları İle İlgili Bulgular.....	64
4.2.1. Sinop ili ve durağan ilçesinde tespit edilen mahrama dokumalarının genel özellikleri.....	64
4.3. Mahrama Dokumalarının Günümüzdeki Durumu	77
4.4. Bilgi Formları	81
4.5. Mahrama Dokumalarının Güncel Tasarımları	113
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	125
5.1. Sonuç.....	125
5.2. Öneriler.....	126
KAYNAKLAR	129
EKLER	133
EK-1. Bilgi Formu	135
EK-2. Görüşme Formu.....	137
ÖZGEÇMİŞ	139

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge 4.1. Bireylerin yaş gruplarına göre dağılımı.....	59
Çizelge 4.2. Bireylerin medeni durumlarına göre dağılımı	60
Çizelge 4.3. Bireylerin eğitim durumlarına göre dağılımı.....	60
Çizelge 4.4. Bireylerin mahrama dokumacılığına başlama yaş dağılımı.....	61
Çizelge 4.5. Bireylerin mahrama dokumacılığını kaç yıldır yaptığına göre dağılımı.....	61
Çizelge 4.6. Bireylerin mahrama dokumacılığını öğrenme kaynaklarının dağılımı.....	62
Çizelge 4.7. Bireylerin dokuma yapma amaçlarına göre dağılımı.....	62
Çizelge 4.8. Bireylerin dokumayı hangi aylarda yaptığına göre dağılımı	63
Çizelge 4.9. Sinop ili ve Durağan ilçesinde tespit edilen mahrama dokumalarının ürün çeşitleri.....	63
Çizelge 4.10. Mahrama dokumacılığında kullanılan gereçlerin dağılımı.....	64
Çizelge 4.11. Sinop ili ve Durağan ilçesinde tespit edilen mahrama dokuma tekniklerinin dağılımı	65
Çizelge 4.12. Sinop ili ve Durağan ilçesinde tespit edilen mahrama dokumalarının iplik sıklığı	65
Çizelge 4.13. Sinop ili ve Durağan ilçesinde günümüzde tespit edilen mahrama dokumalarının ebatları.....	66
Çizelge 4.14. Sinop ili ve Durağan ilçesinde günümüzde tespit edilen mahrama dokumalarında kullanılan renkler.....	67
Çizelge 4.15. Günümüzde mahrama dokumalarında kullanılan renklerinin dağılımı.....	68
Çizelge 4.16. Sinop ili ve Durağan ilçesinde tespit edilen mahrama dokumalarında kullanılan kompozisyon özellikleri	77

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Sinop haritası	5
Şekil 2.2. Durağan haritası.....	6
Şekil 2.3. İlk dokuma tezgâhı	13
Şekil 2.4. İlk dokuma tezgâhında ağızlık açılma sistemi.....	13
Şekil 2.5. Yatay tezgâh örneği	26
Şekil 2.6. Çukur tezgâh örneği.....	26
Şekil 2.7. Yüksek tezgâh örneği	27
Şekil 2.8. Kamçılı tezgâh örneği.....	28
Şekil 2.9. İğ ve teşi örneği	29
Şekil 2.10. Çıkırık örneği.....	29
Şekil 2.11. Bez ayağı örgüsü	39
Şekil 2.12. Panama örgüsü.....	40
Şekil 2.13. İkili çözü ripsi.....	40
Şekil 2.14. İkili atkı ripsi	41
Şekil 2.15. Atkı dimisi	42
Şekil 2.16. Çözü dimisi.....	42
Şekil 2.17. Saten örgü	42
Şekil 4.1. Kanaviçe işlemeli deri çanta tasarımı	114
Şekil 4.2. Kanaviçe işlemeli duvar panosu tasarımı	115
Şekil 4.3. Kanaviçe işlemeli duvar panosu tasarımı	116
Şekil 4.4. Bluz tasarımı.....	117
Şekil 4.5. Ceket tasarımı	118
Şekil 4.6. Ceket tasarımı	119
Şekil 4.7. Kot pantolon tasarımı	120
Şekil 4.8. Runner tasarımı.....	121

Şekil 4.9. Çanta tasarımı	122
Şekil 4.10. Buğday başağı duvar panosu tasarımı	123

RESİMLER LİSTESİ

Resim 2.1. Durağan kadınları kalkındırma derneğinde bulunan kamçılı tezgâh.....	17
Resim 2.2. Fatma Gökmen'in evinde bulunan tezgâh.....	18
Resim 2.3. Sinop halk eğitim merkezinde bulunan tezgâhlar	18
Resim 2.4. Selmin – levent / gededer	19
Resim 2.5. Gededer demiri	19
Resim 2.6. Tefe.....	20
Resim 2.7. Tarak.....	20
Resim 2.8. Gücü çerçeveleri.....	21
Resim 2.9. Sinop halk eğitim merkezinde bulunan eski ip gücüler	22
Resim 2.10. Kuş denilen makaralar	22
Resim 2.11. Pedallar (ayaklık, ayakçılık).....	23
Resim 2.12. Masuralar	23
Resim 2.13. Mekik.....	24
Resim 2.14. Cımbar	24
Resim 2.15. Elemet, elemiye	25
Resim 2.16. Fatma gökmen'in evinde bulunan ahşap çıkırık.....	30
Resim 2.17. Kadınları kalkındırma derneğinde bulunan elektrikli çıkırık	30
Resim 2.18. Pamuk bitkisinin çiçeği	33
Resim 2.19. Pamuk bitkisi	34
Resim 2.20. Keten bitkisi	35
Resim 2.21. Keten bitkisinin çiçeği.....	36
Resim 2.22. Keten ipliği	37
Resim 2.23. Mahrama dokumalarında kullanılan pamuk iplikleri	45
Resim 2.24. Çağlara yerleştirilmiş çözümlü masuraları	47
Resim 2.25. Çözgü ipliklerinin geçirildiği delikli araç.....	48

Resim 2.26. Sayımatik	48
Resim 2.27. Bir ucu sayımatığe bağlı leventlere çözüğü ipliğini saran kol	49
Resim 2.28. Motif ve desenlerde kullanılan orlon iplikleri	49
Resim 2.29. Dokuma işleminde pedala basılması	50
Resim 2.30. Dokumada oluşturulan desen ve desen iplikleri	52
Resim 2.31. Mahrama dokumasında hiç işleme tabi tutulmayan kenar saçakları	53
Resim 4.1. Mahrama dokuma tekniği ile dokunan yeni desen örneği	78
Resim 4.2. Mahrama dokuma tekniği ile dokunan yeni desen örneği havlu kenarı	78
Resim 4.3. Mahrama dokuma tekniği ile dokunan yeni desen örneği seccade	79
Resim 4.4. Mahrama dokuma tekniği ile dokunan yeni desen örneği seccade	79
Resim 4.5. Yeni desenli mahrama örneği	80
Resim 4.6. Yeni desenli mahrama örneği	80
Resim 4.7. Mahrama tekniği ile dokunan yeni desenli örtü	81
Resim 4.8. Yeni desenli mahrama örneği	81
Resim 4.9. Mahrama genel	82
Resim 4.10. Mahrama detay	82
Resim 4.11. Mahrama genel	83
Resim 4.12. Mahrama detay	83
Resim 4.13. Mahrama genel	84
Resim 4.14. Mahrama detay	84
Resim 4.15. Mahrama genel	85
Resim 4.16. Mahrama detay	85
Resim 4.17. Mahrama genel	86
Resim 4.18. Mahrama detay	86
Resim 4.19. Mahrama genel	87
Resim 4.20. Mahrama detay	87

Resim 4.21. Mahrama genel	88
Resim 4.22. Mahrama detay	88
Resim 4.23. Mahrama genel	89
Resim 4.24. Mahrama detay	89
Resim 4.25. Mahrama genel	90
Resim 4.26. Mahrama detay	90
Resim 4.27. Mahrama genel	91
Resim 4.28. Mahrama detay	91
Resim 4.29. Mahrama genel	92
Resim 4.30. Mahrama detay	92
Resim 4.31. Mahrama genel	93
Resim 4.32. Mahrama detay	93
Resim 4.33. Mahrama genel	94
Resim 4.34. Mahrama detay	94
Resim 4.35. Mahrama genel	95
Resim 4.36. Mahrama detay	95
Resim 4.37. Mahrama genel	96
Resim 4.38. Mahrama detay	96
Resim 4.39. Mahram genel.....	97
Resim 4.40. Mahrama detay	97
Resim 4.41. Mahrama genel	98
Resim 4.42. Mahrama detay	98
Resim 4.43. Mahrama genel	99
Resim 4.44. Mahrama detay	99
Resim 4.45. Mahrama genel	100
Resim 4.46. Mahrama detay	100
Resim 4.47. Mahrama genel	101

Resim 4.48. Mahrama detay	101
Resim 4.49. Mahrama genel	102
Resim 4.50. Mahrama detay	102
Resim 4.51. Mahrama genel	103
Resim 4.52. Mahrama detay	103
Resim 4.53. Mahrama genel	104
Resim 4.54. Mahrama detay	104
Resim 4.55. Mahrama genel	105
Resim 4.56. Mahrama detay	105
Resim 4.57. Mahrama genel	106
Resim 4.58. Mahrama detay	106
Resim 4.59. Mahrama genel	107
Resim 4.60. Mahrama detay	107
Resim 4.61. Mahrama genel	108
Resim 4.62. Mahrama detay	108
Resim 4.63. Mahrama genel	109
Resim 4.64. Mahrama detay	109
Resim 4.65. Mahrama genel	110
Resim 4.66. Mahrama detay	110
Resim 4.67. Mahrama genel	111
Resim 4.68. Mahrama detay	111
Resim 4.69. Mahrama genel	112
Resim 4.70. Mahrama detay	112
Resim 4.71. Mahrama dokuma.....	114
Resim 4.72. Mahrama dokuma.....	115
Resim 4.73. Mahrama dokuma.....	116
Resim 4.74. Mahrama dokuma.....	117

Resim 4.75. Mahrama dokuma.....	118
Resim 4.76. Mahrama dokuma.....	119
Resim 4.77. Mahrama dokuma.....	120
Resim 4.78. Mahrama dokuma.....	121
Resim 4.79. Mahrama dokuma.....	122
Resim 4.80. Mahrama dokuma.....	123

ÇİZİMLER LİSTESİ

Çizim 4.1. Mahrama dokuma (çengelli motifi)	69
Çizim 4.2. Mahrama dokuma (saat kapağı motifi)	69
Çizim 4.3. Mahrama dokuma	70
Çizim 4.4. Mahrama dokuma (çetin ceviz motifi)	70
Çizim 4.5. Mahrama dokuma	70
Çizim 4.6. Mahrama dokuma (çetin ceviz motifi)	71
Çizim 4.7. Mahrama dokuma	71
Çizim 4.8. Mahrama dokuma	71
Çizim 4.9. Mahrama dokuma (çetin ceviz motifi)	72
Çizim 4.10. Mahrama dokuma	72
Çizim 4.11. Mahrama dokuma	72
Çizim 4.12. Mahrama dokuma	73
Çizim 4.13. Mahrama dokuma	73
Çizim 4.14. Mahrama dokuma	73
Çizim 4.15. Mahrama dokuma	74
Çizim 4.16. Mahrama dokuma	74
Çizim 4.17. Mahrama dokuma	74
Çizim 4.18. Mahrama dokuma	75
Çizim 4.19. Mahrama dokuma	75
Çizim 4.20. Mahrama dokuma	75
Çizim 4.21. Mahrama dokuma	76
Çizim 4.22. Mahrama dokuma	76
Çizim 4.23. Mahrama dokuma	76

1. GİRİŞ

İnsanların günlük ihtiyaçlarını sağlama yanında, boş zamanlarda, genelde kişisel kullanım için yapılan araç gereç olarak açıklanabilen el sanatları, el becerisi ve basit araçlar yardımıyla yapılmış ürünleri kapsamakta olup, bu ürünler, tarihsel geçmişi içinde, yerine göre günlük kullanım eşyasından süs eşyasına, çeyizlik eşyadan hediyelik eşyaya pek çok ürünü içine alan dayanıklı tüketim malları olarak tanımlanmaktadır (Öztürk, 1998, önsöz).

İnsanoğlu var olduğu tarihten bugüne kadar uygarlık el sanatlarıyla iç içe yaşamış ve yaşamaktadır. Genel anlamda düşünülürse insan yiyecek, barınma, avlanma, giyecek, süslenme, eğlenme gibi ihtiyaçları karşılarken hep el sanatlarından ve onun ürünlerinden yararlanmıştır. İnsan var olduğu günden buyana her gittiği ve egemenlik kurduğu yere en basitinden, en karmaşık ve gösterişlisine kadar el sanatları ve bu sanatlara ilişkin kültürünü de birlikte taşımaktadır (Arlı, 1990, s.7).

Köklü bir geçmişin ürünü olan ve çok zengin çeşitliliğe sahip Türk El Sanatları, maddi kültür varlığının en değerli belgeleridir. İnsanlığın çağlar boyunca yaratıp ürettiği kültür varlıkları gelişim ve değişim içinde sürekli olarak geleceğe aktarılmaktadır (Turan ve Çınar, 2013, s.225).

İnsanların dış etkilerden korumasını, barınaklarının rahat yaşamı sağlayacak ve aynı zamanda “*güzeli arayış*” duygularını karşılayacak bir şekilde döşenmesi gibi önemli gereksinimlerini gideren dokumacılık, en eski sanatlardan biridir. İki veya daha çok iplik grubunun çeşitli düzenlerde birbirlerinin arasında (üstünden, altından) geçerek birbiriyle kenetlemesi işlemine ve bu kenetlenme sonucu oluşan mamullere “dokuma” denmektedir (Aytaç, 1989, s.1).

Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde kumaş dokumacılığı bölgede bulunan hammadde ve ihtiyaçlar doğrultusunda yöresel özellikler kazanmıştır. Kullanım şekilleri, motifleri ile kültürün bir parçasını oluşturan el dokuması kumaşların birçoğu toplumsal değişimler, ekonomik nedenler ve fabrikasyon üretim sonucu zamanla unutulmaya, yok olmaya başlamıştır. Günümüzde ise eski önemini giderek

kaybetmiştir. Bazı yörelerde artık bu dokumalara sadece sandıklarda rastlanmakta, bazı yörelerde ise yaşatılmaya çalışılmaktadır (Ortaç, 2006, s.73).

Türkiye'nin pek çok yöresinde dokumacılık yüzyıllardır süregelen bir gelenek ve korunması gereken kültürel bir ögedir. Dokuma kültürüne sahip yörelerden biriside Sinop ili Durağan ilçesidir. Durağan ilçesindeki mahrama dokumaları çeşitli ebatlarda, farklı motif ve renklerde dokunmuştur.

Mahrama dokumacılığı gelişen teknoloji ile yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olmasından dolayı araştırmanın problemini teşkil etmektedir. Mahrama dokumacılığıyla ilgili bir araştırmanın yapılması ve bilimsel verilerin ortaya konması ile yöredeki dokumacılığın yeniden canlandırılması ve var olan değerlerin korunması doğrultusunda mahrama dokumaların kendine has renk, motif ve kompozisyon özelliklerine bağlı kalarak yeni tasarımlar yoluyla kullanım alanlarını arttırmak amacıyla bilimsel bir doküman hazırlanmıştır.

1.1. Problem Durumu / Konunun Tanımı

Bu araştırmanın problemi Sinop ili Durağan ilçesindeki mahrama dokumalarının genel özellikleri, teknik özellikleri, kullanılan araç-gereçler, motif, renk ve kompozisyon özellikleri, yöre ekonomisine katkısı, kullanım alanları, dokuma yapan bireylerin görüşleri bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı; Sinop ili Durağan ilçesi mahrama dokumalarının teknik özelliklerinin ortaya konulması, araç-gereç, kompozisyon, ürün çeşidi ve kullanım özellikleri açısından incelenmesi ve yeni tasarımlar oluşturulmasını sağlamaktır.

Bu genel amaç kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Yörede mahrama dokumaları yapan bireylerin özellikleri nelerdir?
2. Mahrama dokumacılığında kullanılan araç-gereçler nelerdir?
3. Mahrama dokumacılığında kullanılan teknikler nelerdir?

4. Mahrama dokumalarının renk, motif ve kompozisyon özellikleri nelerdir?
5. Yöredeki mahrama dokumalarının ürün çeşitleri nelerdir?
6. Mahrama dokumalarının günümüzdeki durumu nedir?
7. Mahrama dokumalarıyla ilgili güncel tasarımlar oluşturulması.

1.3. Araştırmanın Önemi

Mahrama dokumaları mekikli dokuma tekniğiyle dokunmuş olup havlu olarak kullanılmaktadır. Dokumalar yöreye özgü çeşitli renk, motif ve kompozisyon özelliklerine göre dokunmuştur. Yöredeki dokumacılığın tespit edilmesine yönelik bilimsel bir araştırmanın daha önce yapılmamış olması, mahrama dokumacılığını gelecek nesillere aktarılması ve gelecekte yapılacak araştırmalara kaynak oluşturması, günümüzde az sayıda dokuma örneğinin kalması, bu değerlerin yitiriliyor olması ve dokuma hakkında bilgi alacak kişilere ulaşmada yaşanan sıkıntılar araştırmanın önemini arttırmak bakımından önemlidir.

1.4. Araştırmanın Varsayımlar

Araştırma kapsamında incelenen mahrama dokumalarını yapan bireyler ve örnekleri evreni temsil edecek niteliktedir.

Araştırma yönteminde belirlenen özelliklere uygun olarak hazırlanan anket ve ürün inceleme formu istenilen özellikleri ölçecek yeterliliktedir. İncelenen ve değerlendirilen yazılı kaynaklar yeterlidir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Sinop ili Durağan ilçesi mahrama dokumaları ile veri toplama aracı olarak ürün inceleme formu ve dokuma yapan bireylere uygulanacak anket ve Türkçe kaynaklar ile sınırlıdır.

1.6. Anahtar Kelimeler

Sinop el sanatları, Durağan el dokumaları, mahrama, mekikli dokumalar, el sanatları

1.7. İlgili Tanımlar

Yığma Tekniği: Mahramalarda motif oluşturulurken hiç atkı ipliği kullanılmamasıdır.

Elemet, Elemiye: İplik çilelerinin yumak halinde sarılmasına yarayan alet.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sinop İlinin Tarihsel Gelişimi

Sinop, Batı Karadeniz ile Orta Karadeniz arasında yer almaktadır. Anadolu'nun en kuzey ucunu oluşturan Boz Tepe Yarımadası üzerinde bulunan kare şeklini andıran ve Kuzey Batı ucu İnce Burun noktasıyla belirlenmiş bir kenttir (Gündoğdu, 2012, s.4).

Şekil 2.1. Sinop haritası (İnternet 1)

Sinop ili yerleşim olarak eski bir tarihi geçmişe sahiptir. Milattan önce kurulmuş şehirler arasında yer almakta olup tarihsel süreç içerisinde birçok medeniyete ev sahipliği yapmış kritik bir liman şehridir. Tarihi kayıtlarda Sinop'a ilk yerleşimin Tunç Çağına kadar uzandığı bilinmektedir. İsminin nereden geldiği ile ilgili çeşitli varsayımlar bulunmaktadır. Öncelikle Hitit belgelerine bakıldığında Sinop ilk kez Hititçe Sinova ile anıldığı görülmektedir. Bir başka rivayete göre ise Asurluların ay ilahı olan Sin'den Sinop isminin kökeninin geldiği iddia edilir. Bölgede yaşadığı belirtilen savaşçı Amazon kadınlarının kraliçesinin adının Sinope olduğu bu yüzden Sinop adının kullanıldığı başka bir görüştür. Anadolu Selçukluları zamanında Hatun ili de denilen Sinop'a Fatih Sultan Mehmet'te Ceziretü'l Uşşak yani Âşıklar adası demiştir. Sinop'un ilk çağlardan beri yoğun bir ticari ve kültürel yaşama sahip olması önemli bir etkidir. Doğal bir liman şehri olması Sinop'u önemli bir yerleşim yeri haline getirmiştir. Bu sebeple tarihsel süreçte Lidyalılar, Persler, İskender, Pontus

Krallığı, Roma şehirde hüküm sürmüştür. Sonrasında ise 1214 yılında Anadolu Selçukluları şehri almıştır (Tütüncü, 2018, s.30,31).

2.2. Durağan İlçesi

Şekil 2.2. Durağan haritası (İnternet 2)

Sinop: il merkezine 121 kilometre uzaklıkta olan Durağan ilçesi eski bir tarihe sahip olup önemli yerleşim merkezlerinin yolları geçmektedir. Eski çağlarda bugün ki modern limanlar olmadığından, tabii limanlar gemilere sığınak olmuştur. Bu yüzden Sinop'un tabii limanına giden yolları Durağan ve Boyabat üzerinden geçmektedir. İlçe adını kasabada bulunan handan almaktadır. Kasabanın kurulduğu yer ilçenin 3 kilometre kuzeyinde Sakız ören denilen yerdedir. Burada bulunan kaynak suyunun yanında bir süre kalınmış, kaynak suyunun kurumması ile halk Gökırmak'ın kıyısına inerek bugünkü yerine yerleşmiştir. Bu yer değişikliğinin önemli diğer sebepleri de, halkın yol kenarına ve hanın yanına yerleşme istekleridir. Han 1265 yılında Pervane oğulları zamanında, Pervane Muindin Süleyman tarafından han uğrak ve dinlenme yeri olarak kullanılmıştır. Bu durum yıllarca sürmüş, bu hana yolcu ve halk dilinde "Durak han" denilmiştir (Sinop Valiliği, 2010, s.80).

Durağan İlçe Anadolu'ya Karadeniz'e bağlayan yollar üzerinde bulunması, Kastamonu, Samsun bağlantısını sağlaması ve Gök ırmak vadisinde verimli topraklara sahip olması itibarıyla önemli bir coğrafi konumuna sahiptir. İlçenin 70 köyü bulunmaktadır. Yüzölçümü ise 1034 kilometre karedir. Arazinin % 80'ni

dağlıktır. Bölgede Kuzey Anadolu sıradağları arasında yer alan İsfendiyar ve Doğu Ilgaz dağlarının uzantıları bulunmaktadır. En yüksek yer 1451 metre ile Dedemin Tepesi (Dütmen) denilen yerdir. Çok güzel yaylalara ve verimli ovalara sahip olan ilçenin en önemli akarsuyu Kızılırmak ve bu ırmağın kolu olan Gök ırmağıdır. İlçenin can damarı Gök ırmağı, ilçe sınırları içerisinde Kızılırmak ile birleşir. Birleşme yeri bugün ilçeye ayrı bir güzellik sağlayan ve sağladığı balıkçılık ile canlılık katar. Altın kaya baraj gölü sahası içerisinde kalmıştır. İlçe merkezi ve yakın çevresi olarak yeşillikler ile kaplıdır. Ormanlık bölgede çam ağacı birinci sırayı alır (İnternet 3).

2.3. El Sanatlarının Tanımı ve Sınıflandırılması

Köklü bir geçmişin ürünü olan ve çok zengin çeşitliliğe sahip Türk el sanatları, maddi kültürün en değerli belgeleridir. İnsanlığın çağlar boyunca yaratıp ürettiği kültür varlıkları gelişim ve değişim içinde sürekli olarak geleceğe aktarılmaktadır (Turan ve Çınar, 2013, s.225).

Yapılan araştırma ve incelemelerle Asya'da Pazırık ve Noin Ulu'da bulunan, eski kurganlardan (mezarlardan) çıkarılan, el sanatları örnekleri yüksek bir kültür çevresine işaret etmektedir. Metal elbise süsleri, küçük plakalar, eyerler, elbiseler, işlemeli örtüler, kap, kaçak, çanak, çömlek, ağaç işi parçaları, mücevherler, halılar, küçük heykelcikler bu konuda bizleri aydınlatmaktadır. Hun prenslerine ait kurganların içine dolan kar sularından oluşan buzların yüzyıllar boyunca erimeden kalması ile halıların, keçelerin, kumaşların, işlemlerin, ağaç eserlerin hatta cesetlerin çürümeden, bozulmadan günümüze ulaşması, mümkün olabilmiştir (Barişta, 2015, s.7).

İnsanoğlu var olduğu tarihten bugüne kadar el sanatlarıyla iç içe yaşamış ve yaşamaktadır. Genel anlamda düşünülürse insan yiyecek, barınma, avlanma, giyecek, süslenme, eğlenme gibi ihtiyaçları karşılarken hep el sanatlarından ve onun ürünlerinden yararlanmıştı. İnsan var olduğu günden buyana her gittiği ve egemenlik kurduğu yere en basitinden, en karmaşık ve gösterişlisine kadar el sanatları ve bu sanatlara ilişkin kültürünü de birlikte taşımaktadır (Arlı, 1990, s.7).

El sanatı üretimi; belirli ham maddeleri el becerisi ve basit el araçları yardımıyla, işlenmiş ve yarı işlenmiş ürünler elde etmek olarak tanımlanmaktadır. Antropolojik kaynaklarda insanların tarihsel gelişimi içinde günlük geçim kaynaklarını sağlama yanında, boş zamanlarında genelde kişisel kullanım için yapılan araç-gereç olarak açıklanmaya çalışılan el sanatı ürünlerinin yapımında daha çok ana geçim kaynağı olan üretimin yan ürünlerinden, artıklarından ve yörede bol bulunan doğal ham maddelerden yararlanılmakta olup, bu üretim, kapalı bölge ekonomisinde, kişilerin günlük kullanımı, töresel ve mekânsal gereksinimini karşılarken, pazara yönelik olduğunda da ticari mal niteliği kazanmaktadır. El sanatı ürünleri yerine göre günlük kullanım eşyasından süs eşyasına, çeyizlik eşyadan hediyelik eşyaya, pek çok ürünü içine alan dayanıklı tüketim malı olarak tanımlanmaktadır. Bu tür ürünler, el emeğine dayalı üretildiği için biri diğerinin aynı değildir ve her ürün tektir. Günümüzde el sanatının üretim yerinin neresi olduğu köy, kasaba, kent bazında pek önem taşımada: üretim yerinin ev, dükkân, işlik gibi yerler olabileceği söylenmektedir (Öztürk, 1998, s. 6, 7).

El sanatları çeşit olarak çok zengindir. Bunları doğru olarak bilimsel bir sınıflandırmaya tabi tutmak zordur. Bir konunun iyi aydınlatılması ve açıklanması için önce bir sınıflandırılmanın yapılması gerekmektedir. El sanatlarını sınıflandırılırken çeşitli kriterler göz önüne alınmaktadır. Fonksiyonlarına, tekniklerine, hammaddelerine göre sınıflandırılan el sanatları;

1. Ham madde olarak lif işleyen el sanatları
2. Ham madde olarak ağaç işleyen el sanatları
3. Ham madde olarak taş işleyen el sanatları
4. Ham madde olarak toprak işleyen el sanatları
5. Ham madde olarak maden işleyen el sanatları
6. Ham madde olarak deri ve hayvansal artıkları işleyen el sanatları
7. Ham madde olarak ince dallar, saplar ve ağaç şeritleri işleyen el sanatları (Arlı, 1990, s.17).

Ham Maddesi Lif Olan El Sanatları: Ham maddesi lif olan el sanatı türlerinin üretiminde kullanılan ipliğin hazırlığı ve boyama işlemleri hariç, bu grup içerisinde

yer alan ürünlerin kümelenmesi, yapım teknikleri esas alınarak yapılmaktadır. Dokuma türleri (halı-kilim, el dokuma kumaşlar, çarpana vb.), örgü İşleri (çorap, kazak, eldiven, oya türleri, danteller vb.), işlemler, keçe işleri, el baskıcılığıdır (Öztürk, 1998, s.76).

Ham Maddesi Ahşap Olan El Sanatları: Ham maddesi ağaç olan el sanatları, türlerinden ve yapım tekniklerinden çok ürün türü, kullanım alanı ve toplumdaki işlevleri ortak özellikleri olarak dikkat çekmektedir. Bu el sanatı üretiminde kullanılan araçlar (el baskı kalıpları, tezgâhlar, ip eğirme araçları vb.), tarım ve ulaşımda kullanılan araçlar ve parçaları (araba, kağıt, döven, boyunduruk vb.), günlük kullanım eşyaları ve aksesuarlar (mutfak araç gereçleri, rahle, tespih, takunya, biblo, vazo, ağızlık, pipo, baston vb.) mimari elemanlar (minber, kapı, pencere vb.), müzik aletleridir (Öztürk, 1998, s.76).

Ham Maddesi Taş Olan El Sanatları: Ham maddesi taş olan el sanatları ürünlerinin yapımında kullanılan taş türleri, kullanım alanları, yapım teknikleri gibi özellikleri göz önüne alınmaktadır. Değersiz taşlar kullanılarak yapılan yapılar (mimari elemanlar, mezar taşları, çeşmeler vb.), süs taşları işlemeciliği (takılar, tespihler, ağızlık, pipo, baston, vb.), mermer işleri, Lüle taşı, Oltu taşı vs (Öztürk, 1998, s.76, 77).

Ham Maddesi Toprak Olan El Sanatları: Ham maddesi toprak olan el sanatı ürünlerinin yapımında kullanılan ham madde hazırlığı, sır, boya gibi konulara ortak özellikler olarak bakılırsa, bu grup ürün türüne göre sınıflandırılmaktadır. Çanak çömlek işleri (mutfak eşyaları, günlük kullanım eşyaları vb), çini eşyalar, seramik eşyalardır (Öztürk, 1998, s.77).

Ham Maddesi Maden (Metal) Olan El Sanatları: Madenden yapılan el sanatı türlerini, hem eşyanın işlevinden, hem de kullanılan madenden sınıflamak mümkündür. Demirden yapılan işler (kapı tokmakları, mutfak araçları, tarım araçları, hayvan koşumları, mimari elemanlar, müzik aletleri vb.), bakır- pirinç işleri (mutfak araçları, hamam takımları, ısınma araçları, çay kahve takımları, vazo, duvar tabakları

ve fincan zarfları vb.), altın- gümüş işleri (kuyumculuk, takılar), günlük kullanım eşyalarıdır (Öztürk, 1998, s.77).

Ham Maddesi Cam Olan El Sanatları: Camdan yapılan el sanatları ürünlerini ürün adından sınıflamak daha kolay olacaktır Göz boncuğu (nazar boncuğu), çeşmi bülbüller, vitray türleri, takı ve aksesuarlar (Öztürk, 1998, s.78).

Ham Maddesi Deri ve Hayvansal Atık Olan El Sanatları: Hayvandan elde edilen deri, kürk, boynuz, kemik gibi maddeler kullanılarak yapılan el sanatları, kullanılan malzeme ile birlikte eşyanın türü ve işlevi düşünülerek sınıflandırılmaktadır. Saraç işleri (saraçlık), deri giyim eşyaları, deriden yapılan günlük kullanım eşyaları (kemer, çanta, kese, sigaralık vb.), kürk giyim eşyası ve post yapımı, cilt işleri (kitap kapları), gölge oyun tipleri, tarım ve mutfak araçları, kemik ve boynuzdan yapılan el sanatları, deniz hayvanı atıklarından yapılan el sanatları, aksesuar işleri (Öztürk 1998, s.78).

Ham Maddesi Kabuk, Saz, İnce Dal ve Sap Olan El Sanatları: Kamış, ince dal, tahıl sapları gibi malzemelerden yapılan el sanatları, yapım maddeleri yanında, yapım teknikleri ve türleri düşünülerek sınıflandırılmaktadır. Sepet örücülüğü, mobilya yapımı, hububat sapları ile yapılan örgü ve süs eşyaları, saz (bitkileri) kullanılarak yapılan çanta, hasır, plaj yaygısı vb. (Öztürk, 1998, s.79).

2.4. Dokumacılığın Tarihsel Gelişimi

İnsanlık tarihinin en eski sanatlarından biri, şüphesiz dokumacılık sanatıdır. Başlangıçta kumaş dokumacılığı, insanların soğuktan korunma, mevsime göre giyinme, örtünme ve süsleme ihtiyacından doğmuştur (Tuğan, 2010, s.2).

Dokuma, insanoğlunun dünya üzerinde görülmeye başladığı ilk günlerden itibaren var olmaya başlamıştır. Daha sonraları ise, insanoğlunun ihtiyaçlarına göre gelişme göstermiş, geçmişten günümüze gelebilmiş en önemli sanat kollarından biri olarak benimsenmiştir (Saatçioğlu, 2012, s.7,8).

Dokuma insanların temel ihtiyaçlarından olan korunma ve giyinme gereksinimlerini çözmek amacı ile insanoğlunun bulmuş olduğu bir tekstil yüzeyi oluşturma

tekniğidir. Dokumacılığın tarihi yüzyıllar öncesine dayanmakta olup, insanlığın oluşumundan itibaren bir içgüdüsel his olan korunma ve bunun sonucunda ise insanların bedenlerini örtmek için çeşitli materyaller kullanmasıdır (Özata, 2012, s.5).

Çok eski çağlardan beri gıda ve konut gibi giyimin de insan soyunun devamında pek önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. Giyimi meydana getiren dokuma ve dokumacılığın ise; ilk defa nerede, nasıl ve ne zaman başladığı konusunda henüz kesin bir hükme varılamamıştır. Bu konuda buluntular az deliller ise yetersizdir. Bu nedenle merkezler sık sık yer değiştirmektedir. Dokumacılıkta düne kadar en eski medeniyet olarak tanıdığımız Mısır, daha sonra ise yerini Mezopotamya'ya terk etmiştir (Yağan, 1978, s.9).

Dokumanın ortaya çıktığı zamana ait farklı görüşler bulunmaktadır. Kesin bir yargıya varılamamakla birlikte iplikçilik ve dokumacılık açısından ilk örneklerin görüldüğü en önemli dönemin Neolitik Çağ olduğu düşünülmektedir (Temir, 2010, s.120).

Türklerde dokumacılık, Orta Asya'dan tarih öncesi Anadolu'nun gelişmiş medeniyetleriyle yoğrulan, birbirini kovalayan kuşakları ile dünden bugüne süregelen dokumacılıktır. Bu nedenledir ki; Anadolu'nun çeşitli bölgeleri, asırlardan beri devrolup gelen ve bulunduğu yer için karakteristik birçok örnekler göstermektedir. Türkiye'de hala geniş çapta bir el dokumacılığı varsa, bunun nedeninin Türklerin Orta Asya'da sahip oldukları dokuma bilgisi ve Anadolu'nun çok eski olan tarihinden dolayı olduğu kabul edilmektedir. Köylünün boş vaktini dolduran, giyim ihtiyacını karşılayan, ucuz ve kaliteli olan dokumacılık, Anadolu'nun hemen her yerinde yapılmaktadır (Uzun, 2009, s.8).

Dokumalar, ipliklerden; iplikler ise liflerden oluşmaktadır. Dokumaları oluşturan bu lifleri; bitkisel, hayvansal ve de günümüzde yapay lifler olarak sınıflandırılmaktadır. Tarih boyunca yapılan geleneksel el dokumaları bitkisel ve hayvansal liflerden meydana gelmişlerdir. İnsanlar yaşadıkları bölgelerde yetiştirmiş oldukları bitkilerin ve besledikleri ya da avladıkları hayvanların postundaki tüylerden yararlanarak lifler

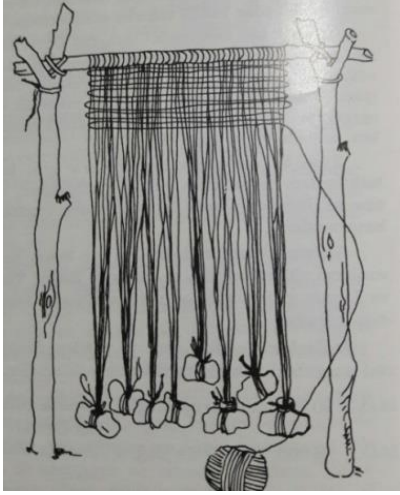
elde etmişlerdir. Bu lifleri, öncelikle ilkel malzemelerle, sonraları ise daha nitelikli ve gelişmiş malzemelerle eğirerek iplik haline getirmeyi başarmışlardır. Daha sonraları geliştirdikleri dokuma teknikleriyle birlikte, ürettikleri tezgâhlarında dokumaları oluşturmuşlardır. Bu dokumaları oluştururken kullandıkları tekniklerin, zamanla daha da geliştirilerek geldiği gözlemlenmektedir (Saatçioğlu, 2012, s.8).

Bazı düşünörlere göre; eğirme işleml, ağaç kabuğu elyafının tel tel ayrılması, bükölmesi ve şekle girmesi, örgü fikrinin ise tabiatla olduğu gibi ağaç dallarının ve çalıların çapraz bir şekilde birbirlerinin arasından geçmesi sonucunda oluşmaktadır. Bu gelişme ile dokumacılık sanatının ilk adımlarının atıldığı yargısına varılmaktadır. İlk eğirmenin, liflerin iki el arasında ovuşturularak yapıldığı tahmin edilmektedir. Daha sonraları bu işin, yarı yuvarlak bir taş ile diz üzerinde ovuşturularak yapıldığı anlaşılmaktadır. Ancak her iki şekilde de gerek iki el arasında, gerekse yarı yuvarlak taş ile diz arasında ovuşturularak, elde edilen ipliğin uzatılması daima eklemek sureti ile olmuştur. Bu şekilde elde edilen ipliğin kesintili ve işlemin güç olması nedeniyle insanların işi keşfettikleri anlaşılmaktadır (Yağan, 1978, s.10,11).

En ilkel dokumacılık örneklerinde bataklık otları, sazlar ve at kılları kullanılmıştır. İlk dönemlerde bu malzemelerin iplik haline getirilmesi bilinmediğinden, dokuma için seçilen materyallerde aranan özelliğın bu malzemelerin uzunlukları olduğu anlaşılmaktadır. Bulunan örneklerde liflerin uçları keçeleştirilerek uç uça eklenip, ip haline getirildiği görölmektedir (Temir, 2010, s.120).

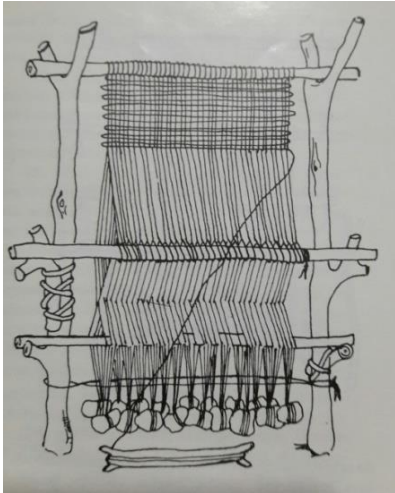
Genellikle ilk dokuma tezgâhlarının dikey olduğu düşünölmektedir. Şekil 3.1'de göröldüğü gibi bu tezgâhlar iki çatal sopa üzerinde oturtulmuş yatay bir sopadan meydana gelmiştir. Çözüğü iplikleri bu yatay sopa üzerine gerilmiş olup, serbest kalan uçların iplerin birbirine karışmaması ve düz durması için taşlar bağlanmıştır. Bu tip tezgâhta, çözüğü ipliklerine el ile tek tek hareket verilmiş ve bunlar arasından atkı ipliği, yumak şeklinde geçirilmektedir. Kısacası, ağızlık hareketi herhangi bir sisteme bağlı değildir. Dokuma ise bu şekilde ipliklerin el ile tek tek kaldırılıp indirilmesine göre yapılmıştır (Yağan, 1978, s.12,13).

Şekil 2.3. İlk dokuma tezgâhı (Yağan, 1978, s.12)

Şekil 2.3’de görüldüğü gibi çözümlenmiş ipliklerinin sıra ile beraberce kaldırılması düşüncesi çok daha sonraları gelişmiştir. Burada önemli olan sıranın bozulmaması şartı ile ipliklerin beraberce kaldırılabilmesidir. Bunun için tek sayılı (çift sayılı) çözümlenmiş iplikleri taşlara, çift sayılı (tek sayılı) çözümlenmiş iplikleri bir sopaya bağlanmaktadır. Böylece sopanın kaldırılması ile çift sayılı tüm çözümlenmiş iplikler kaldırılmış tek sayılılar ise ağırlıklara bağlı olduklarından gergin kalması sağlanmıştır. Bu tezgâhın diğerinden farkı ise ağırlık hareketinin bir sisteme bağlanmasıdır (Yağan, 1978, s.13).

Şekil 2.4. İlk dokuma tezgâhında ağırlık açılma sistemi (Yağan, 1978, s.13)

Zaman içerisinde dokumacılık sanatı yün, pamuk, keten gibi hammaddeler kullanılarak gelişme göstermiştir. Bulunan kalıntılar, dokumacılık sanatının Neolitik

Dönem'den sonraki çağlarda Anadolu ve Ön Asya'da ilerleyerek gelişimini sürdürdüğünü ortaya koymaktadır. Araştırmacılar, dokumacılığın hammaddesini bolca temin edebildiği yörelerin en eski dokumacılık merkezleri olduğunu düşünmektedirler. Mısır ve Mezopotamya en eski dokumacılık örneklerinin görüldüğü yerler arasındadır. Mısır, sıcak iklimi, keten ve pamuk üretiminin fazlalığı ile dokuma merkezlerinden biri olurken; Mezopotamya'nın iklimi sebebi ile farklı dokuma türlerinin oluşmasına olanak sağladığı kabul edilmektedir. Mısır'da M.Ö. 3000 yıllarına ait dokuma parçaları ve Beni-Hassan mezarlarında M.Ö. 2000 yıllarına ait tezgâh kalıntıları bulunması, o dönemlerde de dokumacılığın yaygın olduğunu göstermektedir. Eski Mısırlıların mezarlarına bile dokumacılığı anlatan resimler yapmaları, bu kültürün dokumacılığa verdiği önemi ortaya koymaktadır. Hindistan'da M.Ö. 3000'lerde dokumacılıkta pamuk liflerinden yararlanıldığı görülmekte olup, bu dönemlerde ise Çin'de de ipek kullanıldığı anlaşılmaktadır. Çinlilerin geliştirdikleri çekmeli tezgâh ise karmaşık desenlerin dokumasını kolaylaştırmaktadır (Temir, 2010, s.121, 122).

Orta Asya' da arkeolojik kazılarda çıkan kumaş dokumaların Türklere ait olduğuna kesin gözüyle bakılmaktadır. Kurganlarda bulunan kumaş parçaları, eyer takımlarındaki kolon, kuşak ve kordonlar dokumanın varlığını göstermekte olup, M.Ö. III. ve IV. yy olarak tarihlendirilebilen bu örnekler buzullar arasında kaldığı için günümüze kadar gelebilme özelliğini göstermiştir. Çatalhöyük'te elde edilen bulgularda Anadolu'da dokumacılık sanatını M.Ö. 6000'li yıllara kadar geldiği görülmektedir (Yıldırım, 2013, s.13, 14).

Türk kumaşları gerek dokunuş, gerek malzeme ve gerekse desen zenginliği bakımından dünya kumaşçılığı içinde çok önemli bir yere sahip olmuş, Türk kültür ve zevkinin bütün inceliklerini yansıtmıştır (Gürsu, 1988, s.17).

“Tarihi kaynaklar Selçuklu Dönemi kumaş sanatına ışık tutan önemli belgelerdir. Bunların en başta geleni gezginlerin notlarıdır. 13 yy' da Çin'den dönerken Anadolu'dan geçen Marco Polo Anadolu'da gördüğü Selçuklu kumaşlarını övmektedir” (Gürsu, 1988, s.29). 14 yy başlarında Anadolu'da bulunan Arap gezgini

“İbni Batuta'nın seyahatnamesinde ise Denizli hakkında şu bilgiyi rastlanmaktadır. Burada eşi emsali olmayan altınlı, işlemeli, pamuklu elbiselikler dokunur. Çevre pamuğunun iyi vasıflı ve kuvvetlice eğrilmiş oluşu onun uzun süre dayanmasını sağlar” (Tezcan, 1993, s.21).

Selçuklular, kendilerinden önce de Anadolu'da var olan, dokumacılık sanatını daha da ileri götürerek geliştirmişlerdir. Osmanlılar, Beylik Dönemi'nde, Selçuklulardan devir aldıkları ileri düzeyde bir dokumacılık bilgisine sahip olmuşlar ve devletin zamanla zenginleşmesi ile her alanda olduğu gibi kumaş alanına da yansımışlardır. Bugün Türk kumaş ve kadifesi olarak ün kazanmış olan ve dünya müzelerinde önemli yer tutan kumaşların 16.yüzyılda Osmanlı dokumacılığının eseri olduğu belirtilirken, Türk dokumacılığının 15.yüzyılda olgunlaşarak en yüksek mertebesine ulaştığı 16.yüzyıl da ise zarif renk ve desenlerle ince zevkli eserlerin yaratıldığı ifade edilmektedir (Yıldırım, 2013, s.14).

Türk dokumacılığı 16. yy' da en parlak devrini yaşamış, bu yüzyılın sonuna doğru bozulmaya başlayan ekonomik durum dokumacılığa da yansımıştır. 17. yy ikinci yarısından sonra bu durum kendini daha çok hissettirmiştir. 18. yy' da eskisi gibi telli, ağır ipekli kumaşlar dokunmaz olmuş, daha hafif, düz renk, kumaşlar ortaya çıkmıştır (Tezcan, 1993, s.35).

18 yy' dan sonra, Avrupa'da makine üretimine geçilmesiyle artan üretim, malın ucuza mal edilmesi ve kapitülasyonlar nedeniyle Osmanlı dokumacılığı büyük bir hızla gerilemeye başlamıştır. Bu yüzyıllarda üretilen dokumalar küçük motifli ve yolludur. Dokumalarda sırma ve gümüş tellerin kullanımı da azalmıştır. 1838' de İngiltere ile imzalanan Balta Limanı Antlaşması Osmanlı dokumacılığının sonunu getirmiş olup, bu tarihlerde devlet fabrikaları tamamen ortadan yok olan Osmanlı özel sektörünün yerini doldurmak için çaba göstermektedirler. 19. yy' da, Osmanlı kumaşlarının yaşatılma çabaları kapsamında Hereke' de bir ipekli dokuma fabrikası kurulmuştur (Temir, 2010, s.136,137).

Anadolu'da tarımın yanında el dokumacılığı ile uğraşılmasının en önemli sebepleri geleneksel bir sanat olmasıdır. Kırsal bölgelerde yaşayan halkın, pazarla ilişki

kuramamasının sebeplerinin başında ulaşım güçlüğü, topraklarının az ve verimsiz olması gelmektedir. Tüm bu sebepler altında köylü halk için el dokumacılığı yüzyıllardır geleneksel bir sanat niteliği taşımaktadır. Belirtilen sebeplerin yanında önemli bir faktör köylünün sanayi imalatını gelenek, görenek ve yaşam şartlarına uygun bulmadıkları için kendi giyim kuşamlarını basit araç-gereçlerle üretmişlerdir (Yağan, 1978, s.63).

Bugün Anadolu'nun her yerinde eskisi kadar el dokumacılığı yapılmaya bile hemen hemen her şehrimizde azda olsa köklü geçmişini sürdürülmektedir.

2.5. Dokumanın Sınıflandırılması

Dokumalar, kullanılan araç ve teknikler bakımından sınıflandırılmaktadır.

1. Çarpana Dokumalar
2. Kirkitli Dokumalar
  - A. Düz kirkitli dokumalar; Kilim, cicim, zili, sumak
  - B. Havlı kirkitli dokumalar; Halı, tülü
3. Mekikli Dokumalar
  - A. Düz Dokumalar
  - B. Çok Katlı (kuvvetlendirilmiş) Dokumalar

2.6. Kumaş Dokumacılığında Kullanılan Araçlar

2.6.1. Tezgâhlar

“Anadolu'nun tarih öncesi derinliklerinden devam etmekte olan el dokumalarının tarihi geçmişi yanında, kullanılan tezgâh ve araçları da büyük önem taşımaktadır” (Ergenekon ve Kaya, 1989, s.15).

Dokuma kültürünün gelişiminde ele alınması gereken en önemli noktalardan biri, teknolojiyle birlikte gelişen dokuma tezgâhlarının değişimidir. İlk kullanımlarından bu yana dokuma tezgâhları yatay ve dikey olarak iki şekilde geliştirilmiştir. Dikey tezgâhlara, tarihsel süreç içinde başta Batı ve Orta Asya'nın göçebe kavimleri ile

Kuzey ve Güney Amerika'nın yerli toplumları olmak üzere dünyanın pek çok yerinde rastlanmaktadır. Daha uzun dokumalara olanak tanıyan yatay tezgâhlar ise daha çok Güney ve Doğu Asya'da kullanılmıştır. Anadolu'da her iki tezgâh tipi de kullanılmıştır. Halı, kilim dokumak için genellikle dikey tezgâhlar kullanılmaktayken, kumaş dokumak için yatay tezgâhlar kullanılmaktadır (Temir, 2010, s.148,150).

Mahrama dokumacılığında iki gücülü kamçılı tezgâhlar kullanılmaktadır. Yörede düzen olarak adlandırılan tezgâhın bütün bölümleri ahşaptan yapılmıştır.

İki gücülü tezgâhlarda çerçeve (gücü) sayılarının artırılıp eksiltilmesine ve çerçevelerin hareket düzeninin el ve ayakla yapılmasına göre farklı yapılarda olabilir. Her bir çerçevenin hareketi bir ayağa (pedala) bağlıdır. Elle çalışan tiplerinde ise bu çerçevelerin hareketi tezgâhın yan tarafında bulunan el pedalları ile sağlanır.

Yörede yapılan araştırmalar sonucunda evlerde ve Sinop Halk Eğitim Merkezinde bulunan tezgâhların mekik düzeneği elle atılmakta, Durağan Kadınları Kalkındırma Derneğinde bulunan tezgâhların mekik düzeneği ise kamçılı düzeneğe sahiptir.

Resim 2.1. Durağan kadınları kalkındırma derneğinde bulunan kamçılı tezgâh (Bakır, 2018)

Resim 2.2. Fatma Gökmen'in evinde bulunan tezgâh (Bakır, 2018)

Resim 2.3. Sinop halk eğitim merkezinde bulunan tezgâhlar (Bakır, 2018)

Selmin / Levent: Yörede yapılan araştırmalar sonucunda selmin yuvarlak ve kare şekilde olup kendi ekseni etrafında dönerek çözgü ipliklerinin gerilmesine ve dokunan kumaşın sarılmasına yarayan kısımdır. Selmin yörede gededer olarak adlandırılmaktadır. Gededer her iki ucundan yan tahtalar üzerine sabitlenmiştir. Gedederin sağ kenarındaki deliğe takılı bulunan kola ise gededer demiri adı verilmektedir. Bu kol gedederin dönmesine, dokunan kumaş kısmının sarılmasına ve gedederin sabit kalmasını sağlamaktadır.

Resim 2.4. Selmin – levent / gededer (Bakır, 2018)

Resim 2.5. Gededer demiri (Bakır, 2018)

Tefe: İki kol aracılığı ile tezgâhın çatısına asılı konumda yer almakta ve ileri geri hareket edebilmektedir. Alt üst ağacı denilen yassı iki tahtadan meydana gelmekle beraber alt ve üst ağaç arasındaki boşluğa tarak yerleştirilmektedir. Yörede tefeye tufa denilmektedir.

Resim 2.6. Tefe (Bakır, 2018)

Tarak: Dokuma tezgâhında tefenin alt ve üst ağaç arasındaki boşluğunda bulunan tarak, çözümlü ipliklerinin düzgün sıralanmasını ve atkı ipliğini sıkıştırmaya yarayan tezgâhın parçasıdır. Yörede yapılan araştırmalar sonucunda; Durağan Kadınları Kalkındırma Derneğinin ve Sinop Halk Eğitim Merkezinde bulunan tezgâhların tarakları metalden yapılmıştır. Fatma GÖKMEN 'in evinde bulunan eski tezgâhın sazlıktan yapılmış olan tarağı ise yıprandığı için metal tarakla değiştirilmiştir. Tezgâhlarda 10-12 numara tarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

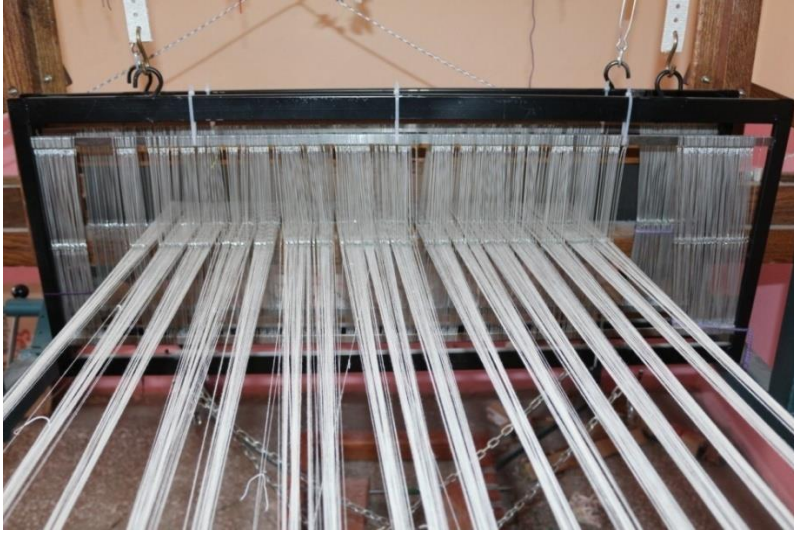
Resim 2.7. Tarak (Bakır, 2018)

Gücü Çerçevesi: Üzerinde bulunan gücü tellerini taşıyan ve çözümlere kullanılan dokuma tekniğine uygun olarak hareket veren çerçevelerdir. Tezgâhta bulunan gücü çerçeve sayısı, bez ayağı yanı sıra farklı dokuma tekniklerinin uygulanabilmesini sağlamaktadır.

Yörede yapılan araştırmalar sonucunda; iki gücülü tezgâhların gücülerinin metal olduğu tespit edilmiştir. Fatma GÖKMEN' in evinde bulunan eski tezgâhın ipten yapılmış olan gücüleri ise yıprandığı için tel gücülerle değiştirilmiştir. Tel gücüler iki yassı metal çerçevenin arasına yerleştirilmiş ve her gücü telinin ortasında çözümlü ipliğinin geçebileceği bir delik bulunmaktadır.

Gücü çerçevelerinin alt ve üst kısımlarında kancalar bulunmaktadır. Bu kancalar yardımıyla gücü çerçeveleri asılmakta ve pedallara bağlanmaktadır. Her tezgâhta gücü çerçevesi kadar ayak bulunmaktadır. Yörede yapılan araştırmada gücüleri tutan zincire karaca denildiği tespit edilmiştir. Gücü çerçeveleri yörede kuş olarak adlandırılan makaralarla tezgâhın üst kısmına, alt kısımda ise pedallarda bulunan kancalara bir ip yardımıyla bağlanmaktadır.

Resim 2.8. Gücü çerçeveleri (Bakır, 2018)

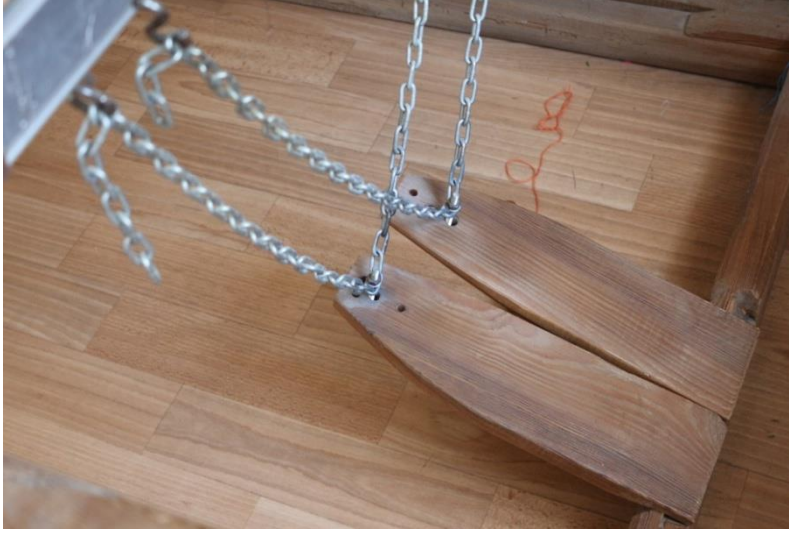

Resim 2.9. Sinop halk eğitim merkezinde bulunan eski ip gücüler (Bakır, 2018)

Resim 2.10. Kuş denilen makaralar (Bakır, 2018)

Pedallar: Yörede ayaklık ya da ayakçılık olarak adlandırılan pedalların, gücülerin aşağı yukarı hareketini sağlayan ve yassı tahtalardan yapılmış olduğu gözlenmiştir. Mahrama dokuma tezgâhlarında iki ayaklı pedallar kullanılmaktadır.

Resim 2.11. Pedallar (ayaklık, ayakçılık) (Bakır, 2018)

Masura: Masuralar mekiğin ortasına yerleştirilen kamıştan yapılmış atkı ipliklerinin sarıldığı içi boş çubuklardır. Atkı ipliği sarılı çubuklar mekiğin orta kısmındaki yuvaya yerleştirilmektedir. Mahrama dokumacılığında kullanılan bir yardımcı araçtır.

Resim 2.12. Masuralar (Bakır, 2018)

Mekik: Mahrama dokumacılığında kullanılan bir diğer yardımcı araç ise mekiğdir. Dokumada kullanılan mekikler ağaçtan yapılmış olup ortasında bulunan boşluğa masuralar yerleştirilmekte ve atkının dokuma işlemi sırasında açılan ağızlıktan bir

uçtan diğer uca atılmasını sağlamaktadır. Yöredeki dokumacılarından elde edilen bilgilere göre mekiklerin gürgen ağacından yapıldığı tespit edilmiştir.

Resim 2.13. Mekik (Bakır, 2018)

Cımbar: Demirden yapılmış iki parçadan oluşan yassı bir araçtır. Her iki parçanın kısa kenarında dokumaya kolayca geçirilebilecek tırnakları bulunmaktadır. Dokumanın genişliğe göre ayarlanabilen özellikte olup, dokunmakta olan kumaşı gergin tutmaya yarayan metal çubuktur.

Resim 2.14. Cımbar (Bakır, 2018)

Elemet, Elemiye: Sinop merkezde yapılan araştırmalar sonucunda; Sinop Halk Eğitim merkezinde bulunan elemet, iplik ilelerinin yumak halinde sarılması için kullanılan ve yuvarlak bir zemin üzerine oturtturulan ortasında bir mil bulunan kendi eksenini etrafında dönen dört çubuktan oluşan yardımcı araçlardan biridir.

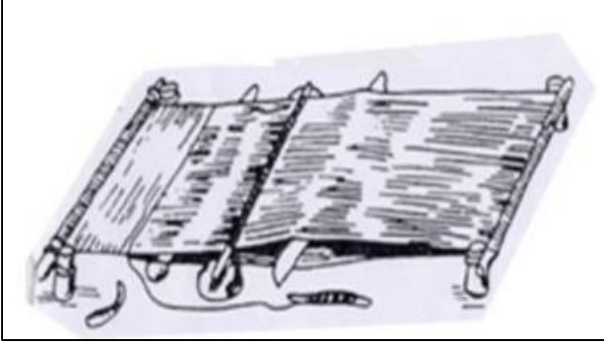

Resim 2.15. Elemet, elemiye (Bakır, 2018)

Yatay tezgâhlar

Yatay tezgâhlar konar-göçer Türkmenlerde ve doğu illeri aşiretlerinde yoğun olarak kullanılmakta olup, tarihi süreçte oldukça fazla geliştirilen bir tezgâh çeşididir (Yıldırım, 2013, s.15, 16). Yatay tezgâhlar uçlarından birbirine bağlanmış ağaç parçalarından meydana gelen yatay çerçevelerdir (Köşklük, 2009, s.21).

Leventler yere çakılı dört ayak üzerine yerleştirilmiş ve ozđu leventlere gerilmiştir. Yerden birkaç santimetre yukarıda taş üzerine desteklenmiş gücüleri bulunmaktadır. ozđu setleri ise gücülerin üzerinde bir şerit oluşturmakta ve ozđu çubuğunu aşağıdaki ozđu setlerindeki iplerin üzerine çıkarmak için el yardımı ile ileri geri hareketi sağlanmaktadır. Tezgâhın ls, dokunacak kumaşın boyuna göre belirlenir (Yıldırım, 2013, s.16).

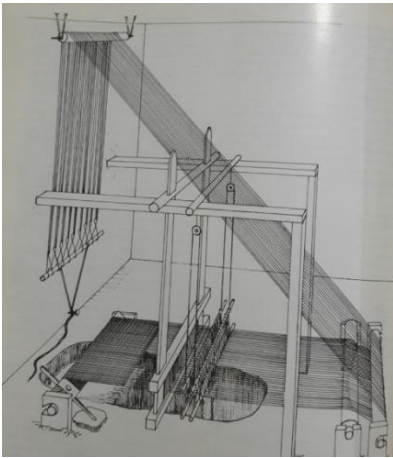
Şekil 2.5. Yatay tezgâh örneği (Yıldırım, 2013, s.16)

Dik Tezgâhlar

Bunlar çok eski tarihlere kadar giden en ilkel tezgâhlar olup bugün artık kullanılmamaktadır (Yağan, 1978, s.192). Bu tezgâhlar, iki çatal sopa üzerine oturtulmuş bir diğer sopadan oluşmaktadır. İplere ise el yardımı ile tek tek hareket verilmekte olup, ipler arasından atkı ipliği yumak şeklinde geçirilmektedir. Bugün kullanılmakta olan geleneksel halı ve kilim tezgâhları, ilk dikey tezgâhların biraz daha gelişmiş şeklidir (Köşklük, 2009, s.20).

Çukur Tezgâhlar

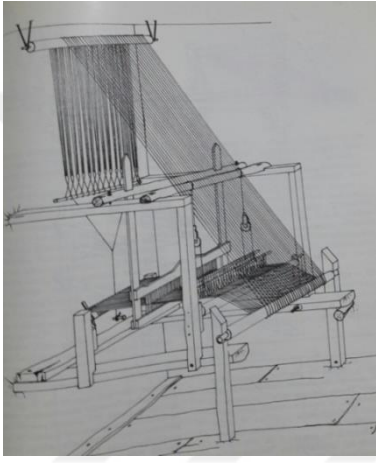
Anadolu'da çok görülen bir tezgâh tipidir. Bu tezgâhlar dokumacının oturduğu ve pedalların bulunduğu kısım bir çukur içerisine yerleştirilmektedir (Yağan, 1978, s.193).

Şekil 2.6. Çukur tezgâh örneği (Yağan, 1978, s.194)

Yüksek Tezgâhlar

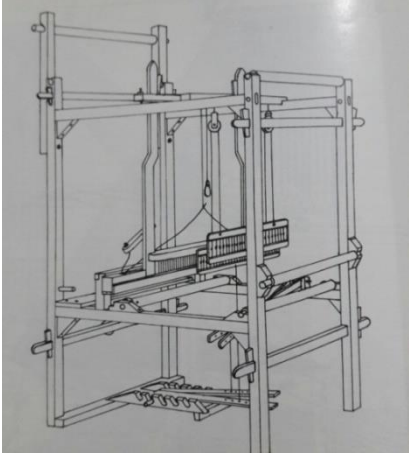
Yüksek tezgâhların çukur tezgâhlardan hiçbir farkı yoktur. Sadece yerden yüksek kurulmasından ve biraz daha derli toplu olmasından dolayı farklılık göstermektedir. Dokuyucu da çukurda oturmak yerine, tezgâhın çatısına bağlı düz ve genişçe bir tahta üzerine oturarak çalışmaktadır. Çukur tezgâhlarda olduğu gibi iki ayaklıdır. Bu tezgâhların çukur ya da yüksek olması, kurulacak yerin durumuna ve kuracak şahsın olanaklarına bağlıdır (Yağan, 1978, s.193).

Şekil 2.7. Yüksek tezgâh örneği (Yağan, 1978, s.195)

Kamçılı Tezgâhlar

Bu tezgâhların diğer tezgâhlardan en önemli ayrımı ise mekiğin el ile değil de kamçı ile atılmasıdır. Bu sistem el tezgâhlarına büyük bir hız kazandırmıştır. Eski tezgâhlardan farkı ise gücülerinin tel, taraklarının ise demirden olmasıdır (Yağan, 1978, s.194).

Şekil 2.8. Kamçılı tezgâh örneği (Yağan, 1978, s.196)

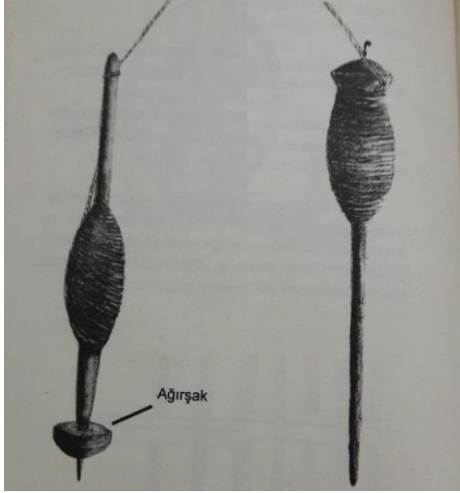
2.6.2. İğ (Teşi)

İlkel dokuma tekniklerinde, yün ya da pamuk yığını ‘öreke’ denen bir çatal çubuğa takılmakta ve buradan çekilen bir demet lifin ucu ağaçtan yapılmış mekik şeklinde bir iğe bağlanıp iple birlikte yere doğru düşmektedir. Hızlı döndürüldüğünde ise iplik kendi üzerinde bükülerek iğın üzerine sarılmakta ve ipliğin büküm olmasını sağlamaktadır (Temir, 2010, s.146).

‘İplik yapmak için kullanılan, 20-30 cm uzunluğunda yukarıdan aşağıya doğru kalınlaşan ve alt uca ağırşak takılı alettir. Kirman gibi kullanılına ise teşi denilmektedir’ (Öztürk, 2007, s.38).

İğ; konik tahta bir çubuğun alt kısmına koyulan bir ağırşaktan oluşmakta ve iki tür iğ bulunmaktadır. Küçük olan ilkinde ağırşağın hareketli olup öreke ile birlikte kullanıldığı; büyük olan ikicisinde ise ağırşağın sabit olduğunu ve tepe kısmında telden bir çengel bulunduğunu, bu tür iğlerle daha kalın iplik eğildiğini ve Navajo Kızılderililerinin kullandıkları iğlerin bu tür iğler olduğu bilinmektedir. Örekenin ise, tahtadan olup, bir ayak üzerine tutturulmuş bir çubuk ile bunun ucuna geçirilmiş hareketli bir başlığın üzerindeki sümek’i bağlamak için meşin veya bezden küçük bir kumaştan ibaret olduğunu ve bir dikey çubuğun üzerinde, eğrilen yünün kalınlığının görülebilmesi için kontrast bir renkte karton veya bezden; Anadolu’da yöşlük adının verildiği bayrak gibi bir parça bulunmakta ve usta bir eğirici günde 140-160 gr ince iplik üretebilmektedir (Berkol, 2008, s.16).

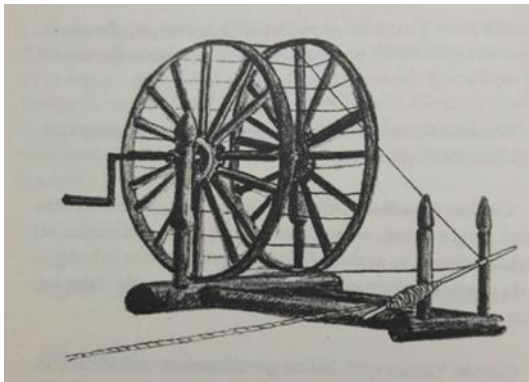

Şekil 2.9. İğ ve teşi örneği (Öztürk, 2007, s.38)

2.6.3. Çıkrık

Yünün iplik haline getirilmesinde kullanılan, ahşap veya demirden yapılmış, kol veya ayak yardımıyla döndürülen bir kasnak ve bu kasnağa bağlı olarak dönen, eğrilen iplik üzerine sarıldığı bir milden (iğ) meydana gelen iplik eğirme aletidir (Öztürk, 2007, s.35).

El iğlerinde ipliğin hem eğrilip hem sarıldığı, iğ ile masuranın ayrı olduğu çıkrığın Asya kökenli ve ilk kez Hindistan'da kullanıldığı belirtilmektedir. Ancak, o dönemde benimsenmemesine sebep olarak da iğ ile eğirme işleminin, gezerken, dolaşırken, hayvan güderken dahi yapılabilecekken, çıkrığın elde gezdirilemeyecek kadar büyük boyutta olması ve sadece evde veya bulunduğu mekânda eğirmeyi sağladığını göstermektedir (Berkol, 2008, s.21).

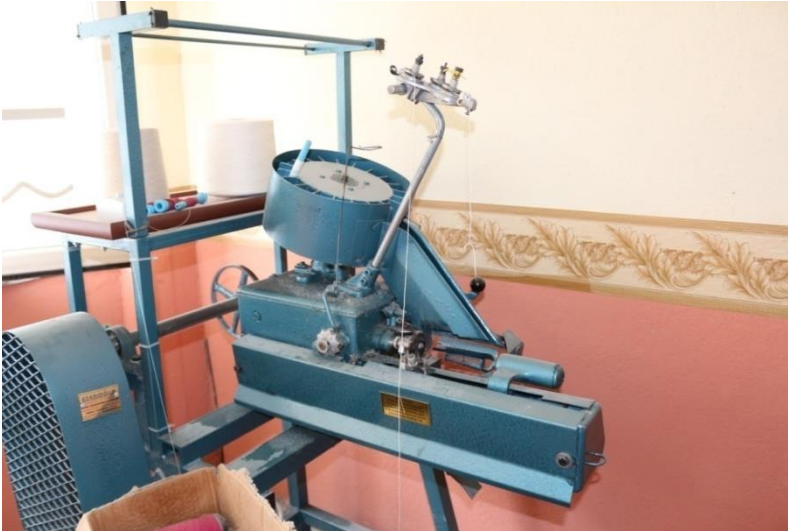

Şekil 2.10. Çıkrık örneği (Öztürk, 2007, s.36)

Yörede yapılan araştırmalar sonucunda; Fatma GÖKMEN' in evinde bulunan çıkırık ahşaptan yapılmış olup, üzerinde içi bulunan ve el yardımıyla döndürölmesi ile iplik bükümünde kullanılan eğirme aletidir. Kadınları Kalkındırma Derneğinde bulunan çıkırık ise metalden yapılmış elektrikle çalışan hazır iplik sarma makinesi olduğu gözlenmiştir.

Resim 2.16. Fatma gökmen'in evinde bulunan ahşap çıkırık (Bakır, 2018)

Resim 2.17. Kadınları kalkındırma derneğinde bulunan elektrikli çıkırık (Bakır, 2018)

2.6.4. Çözü Aracı

Çözgü aracı, çözgü ipliklerini yapılacak dokuma miktarı kadar hazırlamak ve hazırlanan çözgü ipliklerini tezgâha taşımak için kullanılan bir araçtır. Dokumacılıkta çözgü çözme işlemi yerde, duvarda, yatay ve dikey dolapta olmak üzere değişik şekillerde yapılabilmekte olup, yerde çözgü çözme işlemi ise yere dik olacak biçimde birbirine paralel ve iki sıra halinde çubuklar yerleştirilmektedir. Bu düzeneğin duvarda hazırlanmış haline de “duvarda çözgü çözme işlemi” denilmektedir. Bazı yerlerde çözgü hazırlamak için birbirinin içine girebilecek biçimde kalın çıtalarından yapılmış iki dikdörtgenin oluşturduğu dikey dolaplar da kullanılmaktadır (Yıldırım, 2013, s.19).

2.7. Kumaş Dokumacılığında Kullanılan Lifler

Tarihin ilk çağlarından beri insanların sürekli ihtiyaç duydukları temel maddelerden birisi kuşkusuz tekstil maddeleridir. Doğumla başlayıp yaşam boyu devam eder ve yaşamın sonunda götürülen bir parça dokumayla son bulmaktadır (Kaya ve Yazıcıoğlu, 1992, s.2). Tekstil liflerini tarih boyunca insanlar bitkilerden ve hayvanlardan elde ettikleri liflerden ürettikleri doğal kumaşlardan örtünmek, giyinmek amaçlı kullanmışlardır.

Lif; tekstil ürünlerinin hammaddesi ve en küçük yapı birimidir. Lifler doğal olarak bitkilerden, hayvanlardan ve yapay olarak sentetik hammaddelerden elde edilmektedir (Karahan ve Mangut, 2006, s.2).

Liflerin uzunluk, incelik, esneklik, düzgünlük, kopmaya karşı dayanıklılık, tutunma özelliği, kıvraklık, sıvıları emme kabiliyeti, parlaklık gibi önemli fiziksel özellikleri vardır. Bu hammaddelerden dokusal yüzey oluşturmak için bir dizi çalışmalar yapılması gerekmektedir (Uğurlu, 2018, s.10).

Çeşitli işlemlerden sonra lifler önce iplik haline sonra da dokunarak, örülerek ya da nonwoven tekniklerinden yararlanarak doku haline getirilmektedir. Dokuma ve örme tekniklerinin kullanılabilmesi için liflerin iplik haline getirilmesi gerekmektedir.

Herhangi bir liften veya farklı liflerin karışımından elde edilmiş ipliklerden değişik yöntemlerle dokunmuş dokumalar, trikolar, battaniyeler, çeşitli örtüler, halılar, düz dokuma yaygılar, çarpanalar vb. ürünler ile liflerin örülmeden veya dokunmadan bir yüzey oluşturacak şekilde yöntemine uygun olarak pres edilmesiyle elde edilmektedir. Deri ürünü hayvansal liflerin yani yünlerin keçeleştirilmesiyle elde edilen keçe, kepenek, fötr şapka vb. dokusuz yüzeyler ise de tekstil kapsamı içerisine girmektedir (Kaya ve Yazıcıoğlu, 1992, s.1,2).

Tekstilde kullanılan malzemeler toplumun kültürüne, sosyoekonomik yaşantısına, coğrafi konumuna bağlı olarak gelişmiştir. Anadolu'da ise tekstil örnekleri ile malzemelerinin çeşitliliği de dikkat çekmektedir. Bu örneklerde; yün, keçi kılı, at kılı, devetüyü, pamuk, keten gibi malzemeler öne çıkmakta olup, desen/yanış/nakış ipliklerinde ise sentetik olarak üretilen orlon iplikleri kullanılmıştır. Anadolu'da konar-göçer yaşamda genellikle kadınların hazırladığı iplik malzeme temini, yarı göçebe ve yerleşik hayatın geleneksel Türk toplumunda çoban, yüncü, bükümcü, mutaf, hallaç, tarakçı, mazman, boyacı, dokumacı, sırmakeş, simkeş ve perdahçı gibi mesleklerin oluşmasına da neden olmuştur (Uğurlu, 2018, s.10).

Lifler; elde edildikleri kaynaklar bakımından sınıflandırılmaktadır.

1. Doğal Lifler

- A. Bitkisel Lifler; Pamuk, keten, kenevir, jüt, rami, Hindistan cevizi, kabak lifi
- B. Hayvansal Lifler; Yün, tiftik (keçi), kaşmir, deve, alpaka, lama, Angora, ipek
- C. Madensel Lifler; Asbest, metal, cam

2. Kimyasal Lifler

- A. Doğal Maddelerden Elde Edilen Lifler; Viskoz, asetat, protein
- B. Sentetik Maddelerden Elde Edilen Lifler; Perlon, naylon, dralon, orlon, trevira, diolen, dunova, likra, dorlastan, elastan (MEB, 1994, s. 27).

2.7.1. Pamuk

Ebegümeçigillerden, sıcak iklimlerde yetişen, koza biçimindeki ürünü üç, dört ya da beş dilimli olabilen kozası için ekilen çok değerli bir sanayi bitkisidir. Pamuk bitkisi kök, sap, yaprak, çiçek ve tohumdan oluşmakta olup, esas yapısı selüloz olan ve tekstilde son derece önemli bir yer tutan liflerin elde edildiği bitkidir. Pamuk lifi tekstilde kullanılmaya başladığı ilk günden bu yana giderek önem kazanan bir tekstil hammaddesidir. Pamuğun dünyada ki beşiği Hindistan'da ise pamuk tarımının en az 5000 yıl önce yapıldığı, kumaş dokumasının da M.Ö. 3000 yılına rastlandığı arkeolojik kazılarda belirlenmiştir (Demir, 2019, s.50,51).

Pamuk sadece dokuma sanayide değil aynı zamanda tohumlarından yağ elde edilebilen, yağı alındıktan sonra ise küspe adı verilen tohum atıklarından iyi bir hayvan yemi ve saplarından da yakacak olarak yararlanılmaktadır. Lifi, yağı ve küspesi ile çok fazla önem kazanmış olan pamuk bitkisinin asıl önemi ise tekstil de hammadde olarak kullanılmasıdır (Kaya ve Yazıcıoğlu, 1992, s.53,54).

Pamuk, bir yıllık ömrü olan bir ile iki metre boyunda, sıcak iklime sahip nemli toprakları seven ancak olgunlaşma ve hasat zamanında yağmur isteyen bir bitkidir. Çiçekleri açık sarı veya pembe renklere dönüşen, olgunlaşma zamanında ise patlayan ceviz büyüklüğündeki kozalardan meydana gelmektedir (MEB, 1994, s.31).

Resim 2.18. Pamuk bitkisinin çiçeği (İnternet 4)

Pamuk lifi, pamuk bitkisinin kozaları içerisinde çiğit adı verilen tohumların üst epidermin hücrelerinin uzaması ve uzayan hücre çeperine selüloz yığılması ile meydana gelmektedir. Bir lif tek bir hücreden oluşmaktadır. Liflerin normal

uzunluğa kavuşması için pamuk bitkisi üzerinde çiçek tomurcuklarının görülmesinden itibaren çiçek açıp kozaların oluşması ve liflerin normal bir olgunluğa erişmesi için 70-80 günlük bir süreye ihtiyaç duyulmaktadır. Pamuk lifinin oluşmasında hücrenin uzaması 13-20 günde hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Selülozik kalınlaşma lif gelişmesinin 18. gününden sonra başlayıp 30-45 günde yüksek hızı bulur ve lifler normal koşullarda 45-55 gün içerisinde gelişmesini tamamlamaktadırlar. Lifler gelişmesini tamamlayıp olgunlaşınca kozalar açılır ve kozaların açılması ile nem, ısı ve basınçta meydana gelen ani değişimler sonucunda lifler karakteristik özelliklerini kazanmışlardır (Kaya ve Yazıcıoğlu, 1992, s.66,68).

Resim 2.19. Pamuk bitkisi (İnternet 5)

Pamuk bitkisinin kozaları elle ya da makine ile toplanmakta olup, elle toplama işleminde pamuk bitkileri için çok fazla insan gücüne ihtiyaç duyarken makine ile toplama işleminde ise hem daha az insan gücüne ihtiyaç duyulur hem de süresi daha azdır. Bununla birlikte elle toplanan pamuk bitkisindeki safsızlık oranları daha düşük olduğundan dolayı pamuk kalitesi daha iyidir. Pamuk lifinin çekirdeğinden ayrılması işlemine ise çırçırılama denilmektedir. Çırçırılama işlemi rollergin (merdaneli) veya sawgin (testereli) çırçır makinesi ile yapılmakta olup, toplanan pamuklar çırçırılama işlemine tabi tutulmaktadır. Pamuk kütlüleri hasattan hemen sonra çırçırılmazsa zarar göremeyecekleri şekilde uygun şartlara sahip depolarda korunmalıdırlar. Pamuk, lif veya kütlü halinde iken açıkta uzun süre bekletilmesi lif özelliğinin etkilenmesine sebep olmaktadır (Karahana ve Mangut, 2006, s. 43).

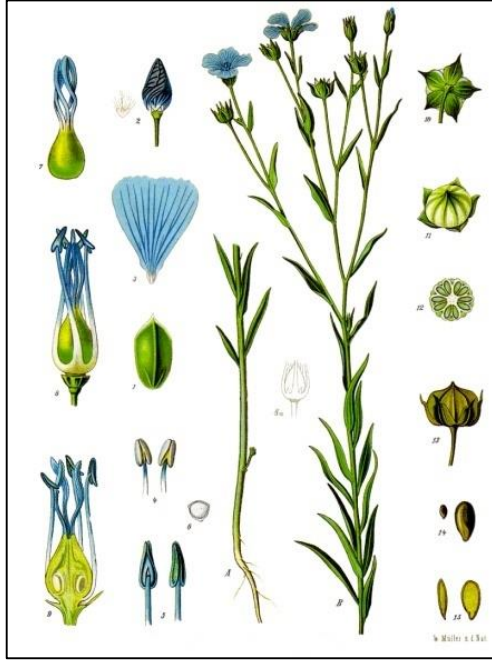

Yörede yapılan araştırmalar sonucunda Durağan'daki mahrama dokumalarının çözüğü ve atkı ipliklerinde 20/1 kıvrak pamuk ipliği kullanılmakta olup Sinop Halk Eğitim Merkezinde üretilen mahrama dokumalarında 20/1 kıvrak pamuk ipliği kullanırken desen ve motiflerde ise 8 ve 12 numaralı domino iplikleri kullanılmaktadır.

2.7.2. Keten

Keten bitkisi *Linum Usitatissimum* olarak bilinen tek yıllık otsu bir bitkidir. Yağ ve lif olarak ikiye ayrılmaktadır. Bitkide yapraklar gövdeye yapışık olup, çiçekleri genellikle mavi bazen de beyaz renktedir. Gövdesi dik, ince ve uzun olan keten bitkisinin toprağa en yakın kısmı ile gövdenin en üst kısmında dallamanın başladığı nokta arasında kalan kısma "teknik sap uzunluğu" denilmektedir (Kaya ve Yazıcıoğlu, 1992, s.108).

Keten bitkisi tekstil alanında kullanılan bitkisel liflerin arasında tarihi en eski olan bitki olup, milattan önce 400 yıllarında Asya'da ve keten tarımının milattan önce 3000 yıllarında Mezopotamya ve eski Mısır'da da yapıldığı bilinmektedir (Uğurlu, 2018, s.25).

Resim 2.20. Keten bitkisi (İnternet 6)

Keten bitkisinin iklim istekleri lif veya yağ keteni oluşuna göre farklılık göstermektedir. Lif ketenleri rutubeti yüksek olan kıyı bölgelerde daha kaliteli bir mahsul vermekte olup, buna karşılık yağ ketenleri daha kurak ve nispeten step bölgelerde yetişmektedir. Lif ketenlerine nazaran yağ ketenleri kuraklığa daha fazla dayanmaktadır. Ketenin mayıs ve haziran aylarında fazla suya ihtiyaç göstermesinden ötürü, yağışı yeterli olan yerlerde başarılı bir şekilde yetiştiriciliği yapılabilmektedir. Lif ketenleri daha ziyade yazlık olup kışa dayanıklı değildir.

Resim 2.21. Keten bitkisinin çiçeği (İnternet 7)

Olgunluğa erişen lif keteni bitkisinin hasadı kesilmeden topraktan elle yolunarak veya makinelerle kesilerek yapılmaktadır. Kökler bir tarafa, saplar bir tarafa gelmek üzere demetler halinde tarlada kurumaya bırakılır ve üzerindeki yapraklar kuruyup döküldükten sonra kendi sapları ile bağlanarak demet haline getirilmektedir. Kurutulmuş bitkiden lifin elde edilmesi üç aşamada gerçekleşir. Bunlar; çürütme, dövme ve taraklamadır. Çürütme; keten liflerini yapışık olduğu diğer dokulardan ayırma işlemidir. Dövme; çürütme işlemi bittikten sonra demetler dikine sarılarak açık havada veya güneş görmeyen bir yerde kurutulup önce saplar tokmakla dövülür sonra mengenezlerde kırılmaktadır. Mengenezler ise küt ağızlı bir bıçaktır. Bu işlem bittikten sonra odunsu hücrelerin bulunduğu sap kısımları parçalanarak dökülür ve geriye sadece lif demetleri kalır. Taraklama işlemi ise keten lifleri üzerinde kalmış odunsu parçalar, uzaklaştırılmak için önce çırpılır; daha sonra uzun ve kısa lifleri birbirinden ayrılmak üzere taraklanmaktadır (Karahana ve Mangut, 2006, s.79,80).

Resim 2.22. Keten ipliği (İnternet 8)

Yörede yapılan araştırmalar sonucunda Durağan'daki mahrama dokumalarının atkı ipliklerinde nadiren de olsa keten ipliği kullanılmakta olup Sinop Halk Eğitim Merkezinde üretilen mahrama dokumalarında ise keten ipliği kullanılmaktadır. Sinop Halk Eğitim Merkezinde görev yapan el sanatları öğretmeni Süheyla Hayırcı'nın verdiği bilgiye göre; keten ipliğinin üretilmediği, üretilen keten iplerinin ise pahalı olduğu, keten ipi bulmakta zorlandıkları, köylerdeki evlerde bulabildikleri ipleri satın alarak dokumalarda kullanmaktadırlar.

2.8. Mekikli Dokumalar

Mekikli dokumalar; yan yana sıralanmış çözü ipliklerinin gruplar halinde, gücü denilen çerçevelele yukarıya kaldırılıp indirilmesiyle, aralarında oluşan ve ağızlık denilen açıklıktan mekik aracılığı ile atkı ipliklerinin geçirilmesi yoluyla dokunmaktadırlar (Aytaç, 1989, s.146).

2.8.1. Tahar

“Tahar, çerçevelelerdeki gücü tellerinden çözü ipliklerinin geçirilme sırasındır. Her farklı çözü hareketi ise ayrı bir çerçevenin varlığını gerektirir. Aynı çözü hareketleri ise aynı çerçevelelere taharlanır. Taharın işaretlenmesi işlemine her zaman soldan başlanılmaktadır” (Yılmaz ve Anmaç, 2000, s.16).

Bir tahar şemasında dikey kare sıraları çözü ipliklerini yatay kare sıraları ise gücü çerçevelerinin sıra numarasını, içi doldurulmuş kareler çözü ipliklerinin geçirildiği gücüleri gösterir. Dokuma tezgâhındaki gücüler; önden arkaya veya arkadan öne doğru numaralandırılmakta ve numaralandırılan gücülerin hangisine hangi numara verildiğinin bilinmesi gerekmektedir.

2.8.2. Armür

Bir dokumada örgüyü ve dolayısıyla deseni oluşturan, tahardan sonra gelen ikinci öge ise gücü çerçevelerinin inip kalkma düzeneğidir. Bir dokuma tezgâhında ne kadar çok çerçeve kullanılırsa, o kadar çok karışık ve zengin görünüşlü desen yapma olanağı sağlanmaktadır. Dokumacılıkta, atkı ipliğinin atıldığı sırada hangi çerçevenin yukarıda hangisinin aşağıda olması gerektiğini gösteren şemalara armür denilmektedir. Armür şemaları, bir atkı ipliği atılırken hangi çerçevenin yukarıda, hangisinin aşağıda olacağını göstermekte iken, dikey kare sütunlar çerçeveleri veya ayakları, yatay kare sütunlar ise atkılarını göstermektedir. Buna göre şeklin altındaki numaralar çerçeve veya ayak numarasını, şeklin sol kenarındaki numaralar ise atkı ipliğinin sıra numaralarını göstermektedir (Aytaç, 1989, s.198,199).

2.9. Dokuma Örgü

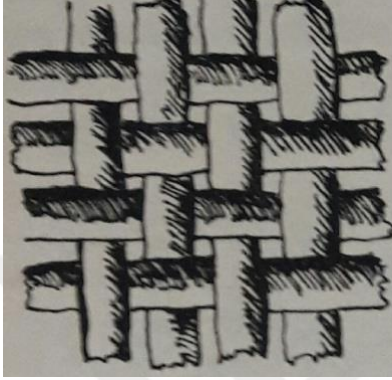
Atkı ve çözü ipliklerinin yaptığı farklı bağlantılarla çeşitli dokumalar oluşturulmaktadır. Bu dokumalar; bez ayağı, dimi ve saten olmak üzere üç ana grupta toplanmakta olup, diğer dokumalar ise bu üç ana dokumalardan türetilmiştir. Her dokuma, belli sayıda atkı ve çözü ipliğinden tekrar etmektedir. Tekrar sayısı olarak en küçük ve dokumanın en eskisi, en çok kullanılanı, en basiti ve sağlamı ise bez ayağı dokumadır (Şimşek, 2017, s.11).

2.9.1. Bez ayağı örgü

Bez ayağı örgüsü dokumacılıkta en çok kullanılan dokuma örgüsüdür. Çözü ipliğinin en fazla bir atkı ipliğinin üstünden veya altından geçmesiyle oluşturulmaktadır. Dayanıklısıdır, kolayca tanınabilir, çözü ve atkının birbirine en

fazla bağlantı yaptığı örgü türüdür. Kumaş yüzeyinde kendi başına bir efekt oluşturmaz (Banazılı, 2006, s.76).

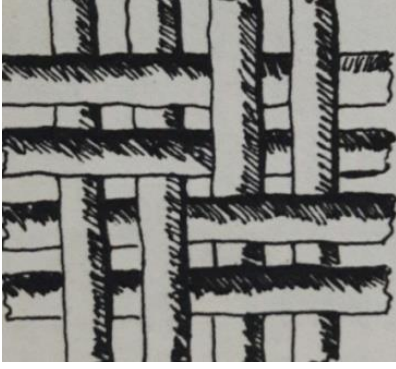
Bir bez ayağı örgü raporu 2 çözü, 2 atkı ipliğinden oluşmakta ve iplikler hem atkı yönünden (yatayda), hem de çözü yönünde (dikeyde) bir üst, bir alt bağlantılıdır.

Şekil 2.11. Bez ayağı örgüsü (Aytaç, 1989, s.208)

Panama

Atkı ve çözü yönünden birden fazla eşit sayıda atlamaları içinde bulunduran örgülere panama veya sepet örgüsü denilmektedir. Diğer bir ifadeyle birden fazla çözü ipliği aynı sayıda atkı ipliğinin altından ve üstünden geçerek panama örgülerini oluşturmaktadır. Atkı ve çözü raporu bez ayağı gibidir. Fakat bez ayağı dokumadan farkı ise örgü raporunda en az 4 atkı ve 4 çözü ipliğinin olmasıdır. Dokumanın yüzeyi küçük kareler veya damalar şeklinde olup, aynı veya farklı büyüklükte olabilmektedir. Aynı büyüklükte kareler içeren panama örgülere düz panama, farklı büyüklükteki karelere ise karışık panama örgüsü denilmektedir (Kaya ve Ergenekon, 1989, s.67).

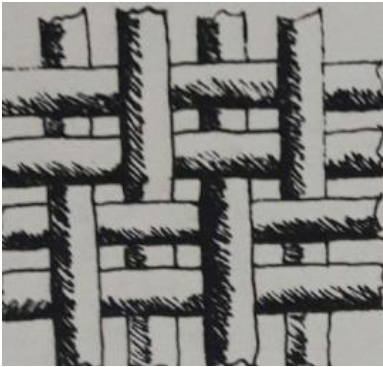
Şekil 2.12. Panama örgüsü (Aytaç, 1989, s.209)

Rips

Bez ayağı örgüsündeki gibi bir üst bir alt atlamanın sadece çözü yönünde (dikeyde) veya atkı yönünde (yatayda) çoğaldığı örgülerdir. Rips örgüleri en az 2 atlamalı olup atlama sayısına göre “ikili rips”, “üçlü rips” gibi atlandırılmaktadır (Aytaç, 1989, s.209).

Çözü ripsi

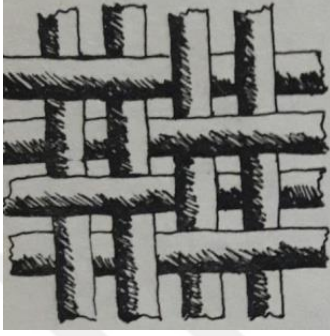
Bez ayağı örgüsündeki gibi bir üst bir alt atlamanın sadece çözü yönünde (dikeyde) çoğaldığı örgülerdir. Bu örgülerde atkılar bir üst bir alt geçerken çözü iplikleri iki üst iki alt veya daha fazla atlamalı olarak geçmektedir (Aytaç, 1989, s.209).

Şekil 2.13. İkili çözü ripsi (Aytaç, 1989, s.209)

Atkı ripsi

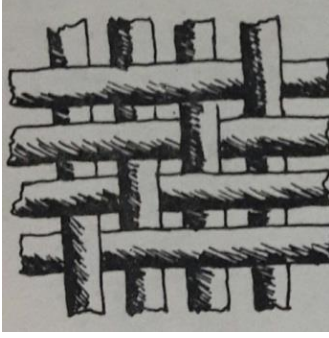
Bez ayağındaki bir üst bir alt atlamamın sadece atkı yönünde (yatayda) çoğaldığı örgülerdir. Bu örgülerde çözgüler bir üst bir alt geçerken atkı iplikleri iki üst iki alt veya daha fazla atlamalı olarak geçmektedir (Aytaç, 1989, s.210).

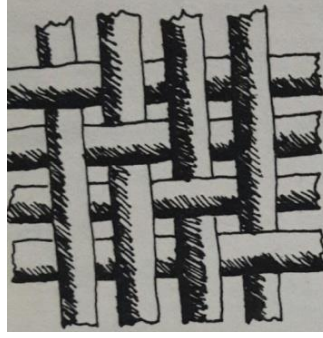
Şekil 2.14. İkili atkı ripsi (Aytaç, 1989, s.210)

2.9.2. Dimi örgüler

Dimi örgüsü bez ayağı örgüsünden sonra gelen ikinci esas örgü olup, sınıfının en küçük raporu üç iplikli ve en büyük raporu ise kumaşın cinsine göre değişmektedir. Bağlantılar eğik bir çizgi şeklinde yükselir ve herhangi bir dokuma örgüsüne bakıldığında atkı iplikleri daha çok görülüyorsa o dokumaya atkı dokuması, çözgü iplikleri daha çok görülüyorsa o dokumaya çözgü dokuması ve bu dokumanın tersine ise çözgü dimisi denilmektedir. Dimi örgülerini veren armürlerin sonuncu atkılarını atıldıktan sonra yeniden birinci atkıya dönmek yerine yukardan aşağıya inilirse, diminin eğik çizgileri yön değiştirmesi ile balıksırtı veya zikzaklar oluşturmaktadır (Aytaç, 1989, s.210,211).

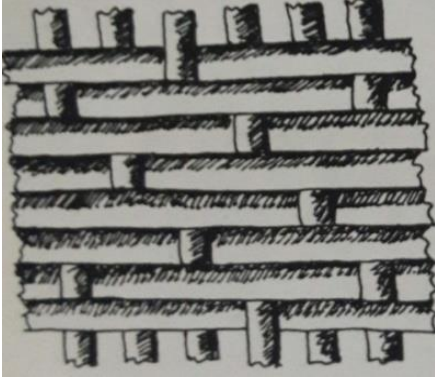
Şekil 2.15. Atkı dimisi (Aytaç, 1989, s.210)

Şekil 2.16. Çözü dimisi (Aytaç, 1989, s.211)

2.9.3. Saten Örgüler

Saten örgüler özellikle yüksek çözgü ve atkı sıklıklarının istenildiği durumlarda tercih edilen örgü türüdür. Çözgü ipliklerinin atkı iplikleri üzerinden dörtlü, altılı, yedili veya daha fazla sayılarda yüzme yapmaları söz konusudur. Düzgün ışıkları çok iyi yansıtan parlak bir yüzeye sahip dökümlü, zengin görünümlü kumaşları oluştururlar. Çözgü ve atkının bağlantılı noktaları çıplak gözle görülmezler pürüzsüz kumaş yüzeyleri oluştururlar. Beşli saten, yedili saten, sekizli saten, dokuzlu saten ve onlu saten gibi türleri vardır (Banazılı, 2006, s.76,77).

Şekil 2.17. Saten örgü (Aytaç, 1989, s.213)

2.10. Durağan İlçesi Mahrama Dokumacılığı

Anadolu'nun el dokuması kumaşlarının zengin örneklerine sahip yörelerinden biriside Sinop ili Durağan ilçesidir. Geçmiş yıllardan günümüze kadar varlığını sürdürebilen durağan mahraması yörede havlu veya bel kuşağı olarak kullanılmaktadır.

Mahramanın kelime anlamı Arapça olan mahremden gelmekte olup gizli, saklı anlamına gelmektedir (İnternet 9). Hüseyin Kazım, Büyük Türk Lugatında ‘‘kenarı işlemeli destimal, havlu, peşkir olup halk arasında mahrama denir’’ diye tanımlamıştır. Destimal ise köylerde kadınların başlarına sardıkları nakışlı peştamala denmektedir (Koçu, 1967, s.733). Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise mahrama kadınların sokağa çıkarken başlarına örttükleri işlemeli geniş örtü olarak açıklanmıştır (İnternet 10).

‘‘Durağan ilçesinde mahrama eskiden havlu amacıyla kullanılmak üzere dokunmuş, bununla birlikte giyimde de kullanmak üzere ince ve uzun olanlarına peşkir adı verilmektedir’’(Ortaç, 2006, s.73).

Mahramalar geçmişte evlilik törenlerinde damadın belinde kuşak olarak kullanılmıştır. Bir başka kullanımı ise düğün öncesi damadın boynundan sarkıtılmasıdır. Mahrama; evlenecek olan kişinin çevresine düğününe daveti olarak kullanılmaktadır. Günümüzde ev tekstili ürünlerinde çeşitli uygulamaları mevcuttur (Atalayer ve Balota, 2016, s.483).

Mahramaları sadece Anadolu’da değil Türklerin yaşadıkları her bölgede görmek mümkündür. Tatar, Karay, Makedonya, Bosna, Bulgaristan ve Azerbaycan Türklerinin el sanatları ile ilgili araştırmalar sonucunda Anadolu’ da ki mahramaların aynı özelliklerini taşıyan örneklerine rastlanmaktadır (Ortaç, 2006, s.74).

Kırım Tatar Türklerinde mahramalara maramalar adı verilmektedir. Maramalar yengü, tolu, toprak bastı, ağır, yün ve ferençe denilen türlere ayrılmaktadır. Maramalarda zemin çok ince pamuk ipliği ve bez ayağı tekniği kullanılarak dokunmaktadır. İplikler ise kalın ve ince özellikte kullanılarak farklı desenler elde edilmektedir. Kısa ve uzun kenarlarında yapılan desenlerde kalın ve renkli iplikler ile ‘‘brokar’’ tekniği kullanılmıştır. Maramalar üzerinde en önemli motif mihraplı olup yıldız, gül, çiçek, kestane, kuş ayağı motifleri kullanılmıştır. Gül motifi Kırım Tatarlarında önemli bir sembol olup, bu sembol güneşi, yıldızı, aşkı, sevgiyi, kadını ve Allahın yedi ismini sembolize etmektedir. Toprak bastı ismi verilen maramalar ise

kayın validelere verilmek üzere eyizlerde bulundurulmaktadır (Akpınarlı, 2004, s.32).

Çengelli ismi ile bilinen mahramalar yörede kız eyizlerinde ve damat mahramaların da muhakkak bulunan bir ürün olup; evlenecek olan ifttin engel gibi birbirlerine sımsıkı bağlanmalarını, aile bağlarının birlikteliğini sağlama da ve bir ömür boyu beraber olmaları amacı ile çeyizler de bulundurulmaktadır.

Teknik olarak mahrama dokumaları; mekikli dokuma tekniklerinden olan bez ayağı ve kirkitli dokuma tekniğini kapsamaktadır. Mahramalar düzen adı verilen mekikli tezgâhlarda dokunmakta ve diğer dokumalara göre daha sık iplik atılarak, örtünün iki ucuna yöresel motifler yerleştirilerek dokunmakta olup zemin dokusu ince pamuk ipliği ile bez ayağı tekniğini oluştururken motif ve desen yüzeyini ise orlon ve domino ipliği ile kilim tekniği oluşturmaktadır.

Mahramalar yaklaşık 50 cm ende 120 cm boyda tek parça şeklinde olup iki ucuna yöresel motifler yerleştirilerek dokunmaktadır. Günümüzde yörede ve Sinop merkezde dokunan mahramalar genellikle sehpa örtüsü, masa örtüsü, seccade, runner, çanta, havlu kenarları yapımında kullanılmaktadır.

2015 yılında Durağan Kadınları Kalkındırma Derneği başkanı Gülsün KASAR tarafından İçişleri Başkanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığınca kabul gören Durağan Kadınları Kültürel retim Merkezi Projesi kapsamı altında dokuma atölyesi açılmış olup günümüzde mahrama dokumacılığı bu atölyede devam ettirilmektedir. Açılan bu atölyede sadece dokuma değil yufka, erişte ve organik yöresel ürünler üretilip satışa sunulmaktadır. Sinop Halk Eğitim Merkezinde de El Sanatları atyelerinde mahrama dokumacılığı Süheyla HAYIRCI eğitmenliğinde kursiyerlere mahrama dokumalarının orijinalliği bozulmadan öğretilmekte ve üretilmektedir.

2.11. Hazırlık İşlemleri

2.11.1. İplik özelliği ve temin edilmesi

Dokumanın meydana gelmesi için en önemli unsur ipliktir. İplik liflerin birbirine eklenmesi ve bükülmesi ile elde edilmektedir. Pamuk ipliği, Anadolu'da endüstri hareketinin yayılmasından sonra, özellikle İngilizlerin Anadolu'da halı dokutturmaya başladıktan yaklaşık 1944 yıllarından sonra yaygınlaşmıştır. Genellikle çözü ipli olarak kullanılmaktadır (Şimşek, 2017, s.37).

Yörede yapılan araştırmalar sonucunda Durağan'daki mahrama dokumalarında kullanılan çözü ve atkı ipliklerinde pamuk, motif ve desen ipliklerinde ise orlon ipliği, Sinop Halk Eğitim Merkezinde yapılan dokumalarda çözü ipliklerinde pamuk, atkı ipliklerinde köy keteni, motif ve desen ipliklerinde ise 8 ve 12 numaralı domino iplikleri kullanılmaktadır.

Çözü ve atkı iplikleri Denizli'den, motif ve desen iplikleri ise tuhafiyecilerden satın alınarak temin edilmekle beraber sandıklardan çıkan köy keteni kullanılmaktadır. İpliklerin büküm yönü soldan sağa doğrudur, yani sağ (Z) bükümlüdür. Atkı ve çözü ipliklerinde 20/1 kıvrak pamuk ipliği, motif ve desenlerde ise kalın orlon ve domino iplikleri kullanılmaktadır.

Resim 2.23. Mahrama dokumalarında kullanılan pamuk iplikleri (Bakır, 2018)

2.11.2. Haşılama

“Pamuk, ipek, suni ipek ve diğer dokuma maddelerinin dokuma çözümlerinde dayanıklılığını artırmak, gücü ve tarakta ipliğin kaygan, kopmadan rahat çalışılabilir halde olmasını sağlamak amacıyla ipliğin geçirildiği unlu veya çirili suya haşıl, bu işe ise haşıl yapma veya haşılama denmektedir” (Aytaç, 1989, s.178).

Yörede yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen bilgilere göre günümüzde hazır haşıllanmış ipler kullanılmakta olup eskiden ise haşılama işlemini dokumacıların yaptığı tespit edilmiştir. Bu işlem için su, un ve tuza ihtiyaç vardır.

Mahrama dokuma ustası Fatma GÖKMEN’ den elde edilen bilgilere göre haşılama işlemi tüm çözgü ipliklerinde kullanılacak 3 kg pamuk çileleri için 2 veya 3 yemek kaşığı un, 1 yemek kaşığı tuz ve göz kararı suya ihtiyaç vardır. Un suyun içerisine azar azar dökülerek ve topaklanmasını önlemek için iyice karıştırılıp bir bulamaç haline getirilen eriyik maddesi kaynatılarak hazır hale getirilmektedir. Çözgü ipliklerinin çileleri kaynayan eriyik maddesinin içerisine konulup eriyik maddesini emmesi için sürekli yönleri değiştirilerek kaynatılmaktadır. Tamamen eriyik maddesini emen çözgü çileleri sıcak sıcak leğenlere alınıp soğuyana kadar bekletilmektedir. Soğuyan ve eriyik maddesini emen iplik çileleri sıkılıp çırpılarak serin bir yere serilmektedir. İplerin birbirinden ayrılması ve düzgünleşmesi için zaman zaman iki el arasında çırpılmaktadır. İplik çileleri nemli halde iken keleplere (kelepçek) asılmaktadır.

2.11.3. Çözgü çözme işlemi

Haşıllanmış olan iplikler nemli halde iken çözgü işlemine geçilmektedir. Günümüzde yörede çözgü işlemi duvarda yapılmakta olup eskiden ise yerdeki tahtalara çiviler çakılıp karşılıklı çözgü iplikleri leventlere sarılmaktadır.

Haşıllanmış çözgü iplikleri bobinlere sarıldıktan sonra, dokuma renkli yapıyorsa renk sayısına göre çözgü tezgâhının çerçevesindeki çubuklara geçirilip yerlerine konur ve ipliklerin uçlarından tutulup aşağıya çekilmektedir. Dokumanın eni birkaç yüz bazen de birkaç bin iplikten oluştuğuna göre bir defada bu eni verecek iplik

çekmek olanağı olamadığından, genellikle bir defada 40 tane çekilmektedir. Buna da bir kalbe denilmektedir. Kalbe o şekilde hazırlanmalıdır ki ikinci kalbe çekilirken dokunanın eninde bulunması gereken renkler ne bir fazla ne de bir eksik olarak birbiri üzerine gelmemelidir (Aytaç, 1989, s.181).

“Aşağıya çekilen ipliklerin uçları bağlanıp, alt tahtanın ortasındaki çiviye takılmaktadır. Her kalbede çözüğü ağızlığı alınmaktadır. Ağızlık ipliklerin karışmaması için çapraza alınması işlemidir” (Kaya ve Ergenekon, 1989, s.53).

Yörede yapılan araştırmalarda elde edilen bilgiler sonucunda çözüğü işlemi duvarda yapılmaktadır. Çözüğü işlemi ilk olarak haşılanmış çözüğü ipliklerine sarılmış olan masuralar çaçlara yerleştirilmektedir.

Resim 2.24. Çaçlara yerleştirilmiş çözüğü masuraları (Bakır, 2018)

Çaçlığa yerleştirilmiş olan çaçlardan çekilen çözüğü ipliği uçları ağızlık oluşturmakta kolaylık sağlayan ve iplerin karışmasını önleyen delikli bir araçtan tek tek geçirilmektedir. Bu aracın her çubuğunda bir alt bir üst olmak üzere iki adet deliği bulunmaktadır. Her çözüğü ipliği tek tek bir alt bir üst olacak şekilde bu deliklerden geçirilmektedir. Bu işlem karşılıklı iki kişi ile birlikte yapılmaktadır.

Resim 2.25. Çözgü ipliklerinin geçirildiği delikli araç (Bakır, 2018)

Çözgü iplerinin istenilen uzunlukta olduğunu anlamak için çözgü aracının yanında bulunan sayımatikten yararlanılmakta olup, istenilen uzunlukta hazırlanan çözgü iplikleri bir alt bir üst olacak şekilde çaprazlanmaktadır. Bu çaprazlama işlemine ise ağızlık alma denilmektedir. Ağızlığı alınan çözgü iplikleri bir ucu sayımatığe bağlı bulunan kol çevirerek leventlere sarılmaktadır. Böylece istenilen dokuma boyu istenilen uzunlukta çözgü elde edilince iplikler kesilmekle beraber boşalan çağların yerine yenileri geçirilerek istenilen çözgü sayısı ve boyu sağlanıncaya kadar çözgü çözmeye devam edilmektedir.

Resim 2.26. Sayımatik (Bakır, 2018)

Resim 2.27. Bir ucu sayımatığe bağlı leventlere çözümlü ipliğini saran kol (Bakır, 2018)

2.11.4. Atkı ve desen ipliği hazırlama

Yörede yapılan araştırmalar esnasında dokumacılardan elde edilen bilgilere göre mahrama dokumalarında kullanılan motif ve desen iplikleri tezgâhın üst kısmına asılı bir şekilde, atkı iplikleri ise masuralara sarılarak kullanıma hazır hale getirilmektedir.

Resim 2.28. Motif ve desenlerde kullanılan orlon iplikleri (Bakır, 2018)

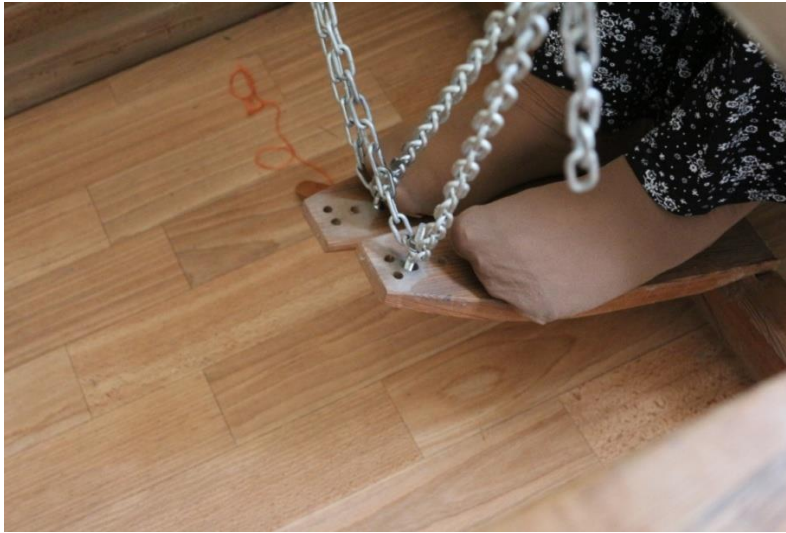

2.12. Dokuma İşlemi, Motif ve Kompozisyon Oluşturulması

2.12.1. Dokuma işlemi

Yörede yapılan gözlemler sonucunda dokuma işlemine sağ pedala basılarak başlanmaktadır. Sağ pedal ön gücüne sol pedal ise arka gücüne bağlanmıştır. Sağ pedala basılmasıyla beraber ön gücü ve ön gücünden geçen çözgü iplikleri aşağıya doğru inerken, arka gücü ve arka gücünden geçen çözgü iplikleri yukarıya doğru kalkmakta ve bu şekilde çözgü iplikleri bez ayağı tekniğini oluşturacak şekilde aşağı ve yukarı olmak üzere iki kısma ayrılarak ağızlığın açılması sağlanmaktadır.

Açılan ağızlıktan sağdan sola doğru atılan mekik sol el ile karşılanırken tefe sağ el ile öne doğru çekilerek atılan atkı ipliği sıkıştırılmaktadır. Daha sonra sol pedala basılarak tefe geriye doğru itilmekte ve mekikte soldan sağa doğru atılmaktadır. Mekik sağ el ile karşılanırken sol el ile tefe öne doğru çekilerek atılan atkı ipliği sıkıştırılmaktadır. Mahrama dokumaları bu hareketlerin tekrarlanması sonucu dokunmaktadır.

Resim 2.29. Dokuma işleminde pedala basılması (Bakır, 2018)

2.12.2. Dokuma işleminde motif ve kompozisyon oluşturulması

Yörede yapılan araştırmalar sonucunda; mahrama dokumalarında motif oluşturan atkı iplikleri çözgü ipliklerinin arasından motif özelliğine göre el yardımıyla kilim tekniği kullanılarak dokumanın zeminine simetrik bir şekilde yerleştirilmektedir.

Halk arasında kilim deseni denilen kaynaklarda el gobleni olarak tanımlanan teknik ile mahramaların desenleri kilim dokumalarda olduğu gibi dikey gerilmiş çözgü ipliklerinin arasından küçük mekiklere sarılmış renkli atkı ipliklerinin el yardımı ile ve bir desene bağlı kalarak dokunmasıyla oluşturulmaktadır. Bu kumaşlarda bir tek atkı ipliği vardır ki hem çözgülerle bağlantı kuran temel atkı ipliğidir, hem de motifleri oluşturan desen ipliğidir. Çeşitli renklerde kullanılan bu iplikler motif içindeki renk ayrımına göre çözgüler arasından bir alt bir üst gidiş-dönüş yapar. Her renk bitiminde ipliğin ucu çözgüler arasına kaynaştırılarak kaybedilir (Ortaç, 2006. s.76).

Motifler oluşturulurken hiç atkı ipliği kullanılmamaktadır. Yörede buna yığma tekniği denildiği gözlemlenmiştir.

Güçlü tezgâhlarda yapılan mahrama dokumaların desenleri de kilimlerdeki desenlerle benzerlik göstermektedir. Desenlerin birleşim noktasında kilim dokumalarda ilik adı verilen yarıkların oluşmaması için dikey çizgilerden mümkün olduğu kadar kaçınılmaktadır. Mahrama dokumacılığında kullanılan desenler düz ve verev çizgilerden oluşmakta olup motifler ise kare, üçgen, altıgen, dikdörtgen, baklava, zikzak gibi geometrik formlardan oluşmaktadır. Dokumacılardan elde edilen bilgilere göre mahramada kullanılan motiflerin birer yöresel isimlerinin olduğu bilinmekte fakat günümüzde bu yöresel isimlerin çoğu bilinmemekle beraber yörede çetin ceviz, çengelli, saat kapağı olarak bilinen motif isimlerinin nereden geldiği ile ilgili bir bilgi bilinmemektedir.

Mahramaların zemin dokusu pamuk ipliğinin doğal rengi krem renkte olup desenlerde ise lacivert, krem, kırmızı, turuncu, bordo, yeşil, mavi, sarı gibi renkler kullanılmaktadır. Dokumanın başlangıç ve bitiş kısımlarına ince şeritler dokunmakta olup desenlerin arasında kalan kısımlara ise bazen düz bez ayağı dokuma bazen de

başlangıç ve bitişinde olduğu gibi eşit aralıklarda ince şeritler dokunmaktadır. Mahramalar da desen iki kısa kenara ana motiflerin ara motifler ile yanana aralıklı ve aralıksız tekrarları ile yer almakta olup ana motiflerin alt ve üst kısımlarına çizgilerin ortasına küçük motiflerin yer aldığı ince sular yapılmaktadır.

Mahramadaki motifler dokumanın arka yüzeyinde oluşturulmakta yani dokuma arka yüzeyde yapılmakta olup buda motif oluşturulurken ipliklerin arka taraftan içine saklanmasını sağlamaktadır.

Mahramaların kompozisyon özellikleri ise zemine belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmış olup dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmaktadır. Kompozisyon düzeneği ise zemine simetrik yerleştirildiği desenlerin su adı verilen iki ince bordur arasına ana motif yan yana aralıklı, ana motif yan yana aralıksız, ana-ara motif yan yana aralıksız kompozisyon düzeneğine sahip olup ana motiflerin iki kenarındaki ince çizgiler arasında yer alan suların içine motiflerin bağlantısız aralıklı ve bağlantılı aralıksız tekrarı ile doldurulmaktadır.

Resim 2.30. Dokumada oluşturulan desen ve desen iplikleri (Bakır, 2018)

2.13. Bitim İşlemleri

Dokuma işlemi biten mahramalar tezgâhtan çıkartılmaktadır. Tezgâhtan çıkan dokumaların uçlarındaki çözgü iplikleri herhangi bir işleme tabi tutulmamakta olup

yani çözümlü iplikleri serbest bir şekilde bırakılmaktadır. Dokumanın kullanılması sonucu zamanla bu ipler kendi halinde dönerek büküm oluşturmaktadır.

Resim 2.31. Mahrama dokumasında hiç işleme tabi tutulmayan kenar saçakları (Bakır, 2018)

2.14. İlgili Araştırmalar

UZUN, Aslı (2009), “Şile Yöresi Şile Bezi Dokumacılığının Günümüzdeki Durumu” isimli Yüksek Lisans Tezinde; Bu araştırma Şile yöresi Şile bezi dokumacılığının günümüzde ne durumda olduğu hakkında fikir edinmemizi sağlamak için hazırlanmıştır. İstanbul iline bağlı Şile ilçesindeki dokumacılığın 150 yıldır devam ettiği söylenmektedir. Şile ilçesinde yaşam çok eskiye dayanır. Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinde de sözü geçen Şile ilçesinin halkının çoğunluğunu manavlar oluşturmaktadır. Şile ilçesinde 1920'li yıllarda ipekçilik, sonraki yıllarda ise pek çok köyde ketencilik yapıldığı bilinmektedir. 1940'lı yıllara kadar keten ekimi ve keten dokumacılığı yapılmış, keten ekiminin azalmasıyla da pamuk dokumacılığına geçilmiştir. Şile bezi de bu yıllarda pamuk ipliği ile dokunmaya başlanmıştır. 1972 yılında Türkiye'de ihracat alanında 2.sırada yer almış olan Şile bezi dokumasında en çok %100 çok bükümlü 20/1 numara pamuk ipliği kullanılmaktadır. Şile bezi bezayağı örgü ile “şakşaklı” denilen kamçılı ve pedallı ahşap dokuma tezgâhlarında dokunmaktadır. Şile bezinin en çok ev tekstili ve giyim sektöründe kullanıldığı görülmektedir. Şile bezi işlemeciliği de Şile bezi kadar ünlenmiştir. İşlemede en çok kullanılan teknik hesap işi tekniğidir ve 200'ü aşkın

motif vardır. Ayrıca son iki yıldır Şile İMKB Halk Eğitim Merkezi'nde Şile bezi dokumacılığı kursunda süsleme amaçlı balıkçı mekiği kullanılarak yapılan ajur tekniği de uygulanmaktadır. Günümüzde Şile'ye bağlı olan Kabakoz köyünde 1 adet ahşap el dokuma tezgâhında, İmrenli köyünde 3 adet yarı otomatik dokuma tezgâhında ve Şile merkezde bulunan Şile İMKB Halk Eğitim Merkezi'nde 10 adet ahşap el dokuma tezgâhında Şile bezi dokumacılığının devam ettiği görülmektedir. Ayrıca 1985'ten bugüne her sene Şile Bezi Festivali düzenlenmektedir. Araştırmanın ilk bölümünde Şile ilçesinin tarihçesi, coğrafi durumu ve kültürel yapısı hakkında bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde Şile bezi yapımında kullanılan hammaddeler ile Şile bezi dokumacılığı tarihi, dokuma öncesi ve sonrası yapılan işlemler, Şile bezinin özellikleri ve kullanım alanları açıklanmıştır. Son olarak üçüncü bölümde ise Şile yöresi Şile bezi dokumacılığının günümüzde ne durumda olduğu saptanmaya çalışılmış, Şile merkez bölgesi ve köylerinde bulunan ustalarla yapılan görüşmeler sonucu derlenen bilgilere yer verilmiştir.

YAZICI, Neslihan (2004), "Geçmişten Günümüze Gaziantep Kutnu Dokumaları" isimli Yüksek Lisans Tezinde; Kültür mirasımızın en önemli bölümünü oluşturan dokuma sanatımıza ait kalıtların birçoğu yerel kullanım alanına sahip kumaşlardır. Türk kültürünün bütün inceliklerini yansıtan bu kumaşlar, gerek dokunuş, gerek malzeme, gerekse desen zenginliği bakımından dünya dokumacılığı içinde çok önemli bir yere sahip olmuştur. İstanbul ve Bursa başta olmak üzere Gaziantep şehrinde de dokuma sanatı içinde ihtiyaçlar ve gelenekler doğrultusunda gelişerek şekillenmiştir. Gaziantep okumaları, bugün yöresel tekstil sanayinin gelişmesinde büyük katkı sağlamıştır. Günümüzde şehirde dokumacılık makine halısı üretimi olarak devam etmektedir. Selçuklu ve özellikle Osmanlı İmparatorluğu döneminde Türk dokuma sanatı; saray dokumaları ve halk dokuma çeşitleriyle farklı yaşam alanlarında önemli bir yer tutmuştur. Üretilen kumaş çeşitlerinden bugün birçoğu yok olmuş. Bir kısmı ise Anadolu'nun bazı bölgelerinde sadece halkın kendi ihtiyacı için dokunur hale gelmiştir. Bu dokumaların bazıları, sosyal-kültürel değerleri, gelenek-göreneklere, el sanatları ve yöre kültürüyle özdeşleşmiş kutnu, aba, Antep şalları (kuşakları) ve Antep kilimleridir.

SAATÇIOĞLU, Kenan (2012), “Geleneksel Türk El Dokumalarından Rize Bezi’nin (Feretiko) Süsleme Teknikleri ile Giysiye Uyarlanması” isimli Yüksek Lisans Tezinde; Dokuma kavramı ve dokumacılık sanatı tarihsel süreç boyunca sürekli gelişim göstermiştir. Birçok medeniyeti barındırmış olan Türkiye toprakları içinde, dokumacılık sanatı, bölgede yaşamış olan onlarca medeniyetten etkilenmiştir. Bu durum Türkiye’de dokuma kavramının ve dokumacılık sanatının daha da zenginleşmesini sağlamış ve onu önemli bir noktaya taşımıştır. Böylece ülkemizin birçok yöresinde, bu zenginliğe ait özgün eserlere ulaşılmıştır. Gördüğümüz eserlerden biri de Rize Bezidir (Feretiko). Geleneksel Türk el dokumalarından biri olan Rize Bezi, ülkemizin Rize ilinde dokunan bir kumaş türüdür. Diğer geleneksel dokumalar gibi doğal liflerden meydana getirilen Rize Bezi’nin, kendine özgü birçok özelliğinin olduğu görülmektedir. Pamuk ve kenevir liflerinden yapılan bu bezin en önemli özelliği, Trabzon ve Rize sahil kesiminde yetişen kenevir bitkisinden elde edilmesidir. Bölgenin iklimiyle daha da farklı bir yapıya kavuşan kenevir bitkisi, bu beze özgün bir tat katmaktadır. Bu dokumanın, bölge halkı için geçmiş yıllarda daha da önem arz ettiği görülür. Fakat günümüzde, sanayinin gelişmesi ile birlikte bu beze eskisi kadar önem verilmemektedir. Bu çalışmada Rize Bezi ile birlikte giysi süsleme teknikleri de incelenmiştir. İncelenen giysi süsleme teknikleri ve Rize Bezi’nin bir arada kullanılmasıyla, özgün bayan giysi tasarımlarının ortaya çıkarılmasının mümkün olduğu görülmüştür. Bu tasarımlar ile birlikte Rize Bezi’nin giysi kavramına çok uygun bir dokuma olduğu ve farklı giysilerde de kullanılabileceği ortaya çıkmıştır. Bu çalışmadaki en önemli amacın ise, unutulmaya yüz tutmuş bir dokumanın tekrar canlanmasını sağlamak ve bu dokumadan neler yapılabileceğini göstermek olduğu söylenebilir.

HIZ, Kevser (2015), “Burdur İli Geleneksel Mekikli Dokumaları” isimli Yüksek Lisans Tezinde; Dokumacılık tarih öncesi çağlara dayanmaktadır. Dokuma insanların temel ihtiyaçlarından biri olan soğuktan korunma ve vücudunu örtmek amacıyla ortaya çıkmıştır. İnsanların çeşitli hayvanları avlayarak ve toplayıcılığa dayanan bir yaşam sürdürdüğü dönemlerde ihtiyaçlarını avladığı hayvanların derilerinden karşılıyorlardı. Paleolitik ve Mezolitik dönemlerde örtünme ihtiyacı bu şekilde gideriliyordu. Tekstilin ortaya çıkış sebebi yalnızca örtünme ihtiyacının karşılanması olarak düşünülemez. Zaman içerisinde değişen iklim şartları kişileri daha elverişli

giysiler aramaya yönlendirmiştir. Fakat bunun oluşması için hammadde ve bunu işleyen yararlı hale getirebilecek teknoloji gerekiyordu. Dokuma çeşidiyle zengin bir kültüre sahip olan Anadolu'da dokumacılık, en eski el sanatları arasındadır. Anadolu'ya farklı yörelerden gelen Türkler uzun yıllar boyunca geçmiş dokuma tekniklerini yerleştikleri ortama taşımışlar, geleneklerini harmanlayıp farklı bir dokuma kültürü yaratmışlardır. Burdur'da geçmişte yapılmış olan Mekikli dokumalar yöresel ve geleneksel bu değerlere önem vererek azalarakta olsa üretilmektedir. Burdur'da dokumalar genellikle pamuk, yün, ya da ipek iplikler kullanılarak dokunmuştur. Günümüzde Burdur ili mekikli dokumaları sadece belediye ve halk eğitim destekli alaca dokuma atölyelerinde; ibecik bezi ya da dastarı ise ibecik ve Yeşil dere köyünde birkaç evde ahşap el yapımı tezgâhlarda dokunmaktadır. Günümüzde dokuma sanatının giderek azalmasının nedeni insanların, farklı iş kollarına yönelmesi pratik ve uygun olması nedeniyle daha çok makine dokumacılığının tercih edilmesindedir. Burdur mekikli dokumalarının yeterince tanıtılmadığı için Pazar sıkıntısı yaşaması geleneksel el sanatlarımızdan olan dokumacılığın önemini yitirmesine neden olmuştur. Bölgede mekikli dokumacılık sadece belli yaş gruplarının üstündeki kadınların dokuması, gençlerin dokumalara karşı ilgisiz olmaları ve pazar arayışı Burdur mekikli dokumalarının geleceği açısından önemli bir sorun olmaktadır.

AKGÜL, Mustafa (2017), "Kargı Bezi Dokuma ve Desen Özellikleri" isimli Yüksek Lisans Tezinde; Çorum ili Kargı ilçesinin tarihi kargı bezi dokumalarını belgelemek ve özelliklerini ortaya koymaktır. Geçmiş ve günümüzde dokunan kargı bezi dokumaları teknik, renk, desen, motif ve kompozisyon özelliklerinin en iyi şekilde belirlenmesi ve belgelenmesi, gelecek kuşaklara aktarılması için çalışılmıştır. Günümüzde kargı bezi dokumaları sadece bakanlık projeleriyle ve halk eğitim merkezlerinin dokuma atölyelerinde ahşap el yapımı tezgâhlarda dokunmaktadır. Unutulmaya yüz tutmuş tarihi kargı bezi dokumalarını yok olmaya kadar götüren nedenlerin başında ekonomik nedenler ile teknoloji ve sanayinin ilerlemesi gelmektedir. Bu çalışma kapsamında bölgede bulunan kargı bezi dokumalarıyla, günümüzde dokunan kargı bezi dokumaları ayrı ayrı incelenip, literatüre kazandırılmaya çalışılmıştır. Çalışma örneklemini oluşturan dokumaların özellikleri ve dokumaların kullanım alanları belirlenerek, elde edilen veriler belgelenmiştir.

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve verilerin analizine ilişkin bilgiler verilmiştir. Mahrama dokumalarının teknik, desen ve motif özellikleri kullanılarak özgün ürünler tasarlanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Sinop İli Durağan ilçesinde bulunan mahrama dokumalarının incelendiği bu araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

Sinop İli Durağan ilçesinde bulunan mahrama dokumaları ilgili 2018 yılında yapılan bu araştırmada gözlem, görüşme ve verilerin analizi de yapılarak, nitel bir araştırma yöntemi kullanılmıştır.

3.2. Evren Ve Örneklem

Araştırmanın evreni Sinop ili ve Durağan ilçesindeki mahrama dokumaları ve dokuma yapan bireyler; Örneklemi ise Sinop il merkezi ve Durağan ilçesindeki mahrama dokumalarından 31 adet farklı özellikte ürün ve dokuma yapan 9 birey oluşturmaktadır.

Yörede eskiden dokunmuş, günümüzde ise ürüne ulaşamayan 8 adet farklı desenin fotoğraflarına ulaşılmış olup bu ürünlerin desenlerinin de kayda alınması için bilgi formları içinde dokuma bilgileri olmadan yer verilmiştir.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmacı tarafından konu ile ilgili yazılı literatür taraması yapılarak bilgiler tespit edilmiştir.

Sinop ili Durağan ilçesindeki mahrama dokumaları hakkındaki bilgiler bireylerden elde edilmiştir. Dokuma yapan kişilerin bireysel özellikleri, dokumalara ait bilgiler

hazırlanan görüşme formu doğrultusunda araştırmacı tarafından karşılıklı görüşme yöntemi ile tespit edilmiştir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan ürünler oluşturulan bilgi formuna göre incelenmiştir. Bilgi formlarında ürünlerin fotoğrafları çekilip bulunduğu yer, üretim tarihi, boyutları, kullanılan malzemeler, uygulanan teknik, renk, motif ve kompozisyon özellikleri yer almıştır.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Literatürden elde edilen bilgiler uygun başlıklar altında doğrudan veya dolaylı alıntı olarak kullanılmıştır.

Yöredeki bireylere uygulanan anketlerin dökümü yapılarak, ürünlere ait bilgi formlarından elde edilen verilerin çetelemesi yapılmış ve frekansları alınıp, yüzdeleri hesaplanarak tablo halinde sunularak uygun başlıklar altında yorumlanmıştır. İstatiksel sonuçlara ($n \times 100: N=f$) formülü ile ulaşılarak ürünlere ait bilgi formları uygun başlıklar altında çizelge dökümleri oluşturulmuş dökümler üzerinden değerlendirilmeler yapılmıştır.

Yapılan literatür taraması ile kaynak olan verilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda doğrudan ve dolaylı alıntılar yapılmış olup Durağan ve Sinop' ta bulunan mahrama dokumalarının fotoğrafları kullanılan araç gereçler ve dokumanın özellikleri ile ilgili bilgiler kayıt altına alınarak araştırmada uygun bölümlerde ve başlık altlarında açıklanmıştır.

Yörede tespit edilen teknik ve renk özellikleri kullanılarak farklı alanlarda kullanıma yönelik güncel tasarımlar yapılmıştır.

Elde edilen veriler Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü tez yazım kılavuzuna uygun olarak yazılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Görüşme ve Bilgi Formlarından Elde Edilen Bilgiler

Sinop ili ve Durağan ilçesinde bulunan mahrama dokumalarını dokumuş kişilerden ve dokuma ürünlerden elde edilen veriler bu bölümde incelenip değerlendirilmiştir.

4.1.1. Mahrama dokuyan bireylerin demografik özellikleri

Sinop ili ve Durağan ilçesinde dokumacılıkla uğraşan bireylerin cinsiyet ile ilgili verileri değerlendirildiğinde tamamının kadın olduğu ve yörede mahrama dokumalarının geçmişten bugüne kadınlar tarafından dokunduğu tespit edilmiştir. Mahrama dokumalarıyla uğraşan bireylerin yaş dağılımı ile ilgili verilerin değerlendirilmesi yapılarak Çizelge 4.1’de sunulmuştur.

Çizelge 4.1. Bireylerin yaş gruplarına göre dağılımı

Yaş Düzeyleri	n	%
30-35	1	11.12
36-41	—	—
42-47	2	22.22
48-53	3	33.33
54-59	3	33.33
Toplam	9	100.00

Çizelge 4.1 incelendiğinde mahrama dokumacılığıyla uğraşan bireyler en fazla %33.33 oranlarında 48-53 ve 54-59 yaşları arasında olduğu; %11.12 oranı ile 30-35 yaş aralığındaki bireylerin en az olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre yörede mahrama dokumaların genellikle orta yaş ve üstü bireyler tarafından bilinip yapıldığı, bu ürünlerin eskiden günlük yaşamda kullanılmasından da kaynaklandığı söylenebilir.

Sinop ili ve Durağan ilçesinde mahrama dokumacılığıyla uğraşan bireylerin medeni durumu ile ilgili verilerin değerlendirilmesi yapılarak izelge 4.2’de sunulmuştur.

Çizelge 4.2. Bireylerin medeni durumlarına göre dağılımı

Medeni Durum	n	%
Evli	8	88.89
Bekâr	1	11.11
Toplam	9	100.00

Çizelge 4.2. incelendiğinde mahrama dokumacılığı ile uğraşan bireylerin %88.89 evli iken %11.11’nin bekâr olduğu tespit edilmiştir. Bu tabloya göre yörede dokuma yapan bireylerin çoğunluğunun evli olduğunu bunun dokuma yapan bireylerin izelge 4.1 de grldğ gibi bireylerin orta yaş ve üstü olması ile de ilgili olduğunu söylemek mümkündür.

Sinop ili ve Durağan ilçesinde mahramayla uğraşan bireylerin eğitim durumlarıyla ilgili verilerin değerlendirilmesi yapılarak izelge 4.3.’de sunulmuştur.

Çizelge 4.3. Bireylerin eğitim durumlarına göre dağılımı

Eğitim Durumu	n	%
Okur-Yazar Değil	—	—
ilkokul	1	11.11
Orta okul	2	22.22
Lise	5	55.56
Üniversite	1	11.11
Toplam	9	100.00

Çizelge 4.3 incelendiğinde dokumacılıkla uğraşan bireylerin en çok %55.56 oranı ile lise mezunu olduğu, en az oranlarda ise %11.11 ile ilkokul ve niversite mezunu olduğu tespit edilmiştir. Çizelgeye göre Sinop ili ve Durağan ilçesinde mahramayla uğraşan bireylerin eğitim seviyesinin yaş dağılımları ile ilgili olarak orta düzeyde olduğu söylenbilir.

Sinop ili ve Durağan ilçesinde dokumacılığa başlama yaşı ile ilgili verilerin değerlendirilmesi yapılarak Çizelge 4.4.'de verilmiştir.

Çizelge 4.4. Bireylerin mahrama dokumacılığına başlama yaş dağılımı

Mahrama Dokumacılığına Başlama Yaşı	n	%
5-10	2	22.22
11-16	1	11.11
17-22	1	11.11
23-28	—	—
29-34	—	—
35-40	2	22.22
41-46	2	22.22
47-52	—	—
53-58	1	11.12
Toplam	9	100.00

Çizelge 4.4 incelendiğinde mahrama dokumacılığıyla uğraşan bireylerin %22.22'sinin 5-10, 35-40 ve 41-46 yaş aralığında olduğu, %11.12'sinin 53-58 yaş aralığında olduğu, %11.11'inin ise 11-16, 17-22 yaş aralığında dokuma yapmaya başladığı tespit edilmiştir. İncelenen verilerden bireylerin çoğunluğunun erken yaşlarda mahrama dokumacılığına başladığı söylenebilir.

Sinop ili ve Durağan ilçesindeki bireylerin mahrama dokumacılığını kaç yıldır yaptığı ile ilgili verilerin değerlendirilmesi yapılarak Çizelge 4.5.'de sunulmuştur.

Çizelge 4.5. Bireylerin mahrama dokumacılığını kaç yıldır yaptığına göre dağılımı

Mahrama Dokumacılığını Kaç Yıldır Yapıldığı	n	%
1-10	5	55.56
11-21	2	22.22
22-32	—	—
33-43	1	11.11
44-54	1	11.11
Toplam	9	100.00

Çizelge 4.5 incelendiğinde mahrama dokumayı bireylerin %55.56'sının 1-10 sene arasında dokuduğu tespit edilmiş olup, değişen oranlarda 54 yıla kadar değişen aralıklarla dokuma yaptıkları görülmektedir.

Sinop ili ve Durağan ilçesindeki bireylerin mahrama dokumacılığını kimlerden öğrendikleri ile ilgili veriler değerlendirilerek Çizelge 4.6.'da sunulmuştur.

Çizelge 4.6. Bireylerin mahrama dokumacılığını öğrenme kaynaklarının dağılımı

Dokumayı Öğrenme Kaynağı	n	%
Aile	4	44.44
Kurs	5	55.56
Toplam	9	100.00

Çizelge 4.6. incelendiğinde mahrama ile uğraşan bireylerin %55.56'sının kurstan yani hocalardan öğrendiği, %44.44'ünün ise dokumayı aileden öğrendiği tespit edilmiştir.

Yörede mahrama dokuma eskiden yapılan evde öğrenilen bir ürün olmasına rağmen zamanla değişen ihtiyaçlar doğrultusunda üretimi azalmıştır. Son yıllarda yeniden canlandırma projeleri ile gündeme geldiği için öğrenme kaynağını aile dışında kurslar oluşturmaktadır.

Sinop ili ve Durağan ilçesindeki bireylerin dokumayı hangi amaçla yaptığı ile ilgili verilerin değerlendirilmesi yapılarak Çizelge 4.7.'de sunulmuştur.

Çizelge 4.7. Bireylerin dokuma yapma amaçlarına göre dağılımı

Bireylerin Dokuma Yapma Amacı	n	%
Meslek Olarak	1	6.25
Gelir Elde Etmek	7	43.75
Çeyiz Olarak Kullanmak	3	18.75
Boş Vakitlerini Değerlendirmek	5	31.25

N=9

*Bireyler birden fazla seçeneğe cevap vermişlerdir.

Çizelge 4.7. incelendiğinde mahrama dokumacılığını yapan bireylerin %6.25'i meslek olarak, %43.75'i gelir elde etmek için, %18.75'i çeyiz olarak kullanmak için, %31.25'i ise boş vakitlerini değerlendirmek amacıyla mahrama dokumacılığını yaptığı tespit edilmiştir. Bu tablodan yola çıkarak Sinop ili ve Durağan ilçesinde mahrama dokumacılığını en çok gelir elde etmek ve boş vakitlerini değerlendirmek amacıyla yapıldığı söylenebilir.

Sinop ili ve Durağan ilçesindeki bireylerin dokumayı hangi aylarda yaptıkları ile ilgili verilerin değerlendirilmesi yapılarak Çizelge 4.8'de verilmiştir.

Çizelge 4.8. Bireylerin dokumayı hangi aylarda yapıldığına göre dağılımı

Bireylerin Hangi Aylarda Dokuma Yaptıkları	n	%
İlkbahar - Yaz	—	—
Sonbahar - Kış	9	100.00
Toplam	9	100.00

Çizelge 4.8 incelendiğinde mahrama dokumacılığını yapan bireylerin tamamının sonbahar kış aylarında dokuma yaptıkları tespit edilmiştir. Bunun nedeninin tarım dışı boş zamanlarda ve günümüzde evlerde tezgâh olmadığı için kursların açık olduğu dönemlerde dokuma yapıldığı söylenebilir.

Sinop ili ve Durağan İlçesinde günümüzde üretilen mahrama dokuma tekniği ile yapılan farklı ürün çeşitleriyle ilgili verilerin değerlendirilmesi yapılarak Çizelge 4.9'de sunulmuştur.

Çizelge 4.9. Sinop ili ve Durağan ilçesinde tespit edilen mahrama dokumalarının ürün çeşitleri

Mahrama Dokumalarının Ürün Çeşitleri	n	%
Sehpa Örtüsü	9	100.00
Masa Örtüsü	9	100.00
Seccade	7	77.77
Runner	7	77.77
Çanta	9	100.00
Havlu Kenarı	6	66.66

N=9

*Bireyler birden fazla seçeneğe cevap vermişlerdir.

Çizelge 4.9. incelendiğinde günümüzde geleneksel biçimim yanında mahrama dokuma tekniği ile bireylerin tamamının sehpa örtüsü, masa örtüsü ve çanta, % 77.77 seccade ve runner, %66.66 havlu kenarı yaptığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlardan Sinop ili ve Durağan ilçesinde günümüzde mahrama dokuma tekniği ile yapılan ürün çeşitlerinin en çok sehpa ve masa örtüsü ile çanta olduğu söylenebilir

4.2. Sinop İli ve Durağan İlçesinde Bulunan Mahrama Dokumaları İle İlgili Bulgular

Yörede yapılan araştırmalar sonucunda Sinop ili ve Durağan ilçesinde bulunan mahrama dokumaları ele alınmış ve örneklerin hepsi alan araştırması sırasında tespit edilmiştir. Bu araştırma sonucunda bilgi formlarında yer alan dokumalarda kullanılan gereçler, teknikleri, ebatları, ürün çeşitleri renk, motif ve kompozisyon özellikleri incelenip tespit edilmiştir.

Yörede 31 adet geleneksel motifi kullanıldığı mahrama dokuma incelenmiş olup, günümüzde dokumasına ulaşılamayan 8 adet mahramanın desenlerinin tespit edilmesi amacı ile fotoğraflarına yer verilmiştir.

4.2.1. Sinop ili ve durağan ilçesinde tespit edilen mahrama dokumalarının genel özellikleri

Sinop ili ve Durağan ilçesindeki mahrama dokumacılığında kullanılan gereçler incelenmiş olup, elde edilen veriler Çizelge 4.10.'da sunulmuştur.

Çizelge 4.10. Mahrama dokumacılığında kullanılan gereçlerin dağılımı

Gereçler	Çözü		Atkı		Desen	
	n	%	n	%	n	%
Pamuk	30	100.00	22	73.33	4	13.33
Keten	—	—	8	26.67	—	—
Orlon	—	—	—	—	20	66.67
Domino	—	—	—	—	6	20
Toplam	30	100.00	30	100.00	30	100.00

Çizelge 4.10 incelendiğinde ürünlerin tamamının çözgü ipliğinin pamuktan, atkı ipliğinin %73.33'ünün pamuk % 26.67'sinin keten, desen ipliğinin % 13.33'ünün pamuk % 66.67'sinin orlon %20'sinin ise domino ipliği olduğu görülmektedir.

Bu sonuçlardan yörede yapılan dokumaların çözgü ve atkı ipliklerinde geçmişten günümüze farklılık olmadığı geleneksel özelliğini koruduğu, desen ipliklerinde ise farklılıklar olduğu söylenebilir.

Sinop ili ve Durağan ilçesindeki mahrama dokumacılığında kullanılan dokuma tekniklerinin dağılımı ile ilgili verilerin değerlendirilmesi yapılarak Çizelge 4.11.'de verilmiştir.

Çizelge 4.11. Sinop ili ve Durağan ilçesinde tespit edilen mahrama dokuma tekniklerinin dağılımı

Dokuma Tekniği	n	%
Bez ayağı + Kilim	31	100.00
Toplam	31	100.00

Çizelge 4.11 incelendiğinde dokumaların tamamının bez ayağı ve kilim tekniğiyle dokundukları görülmektedir.

Dokumaların iki kısa kenarlarında yer alan desenlerinde kilim tekniği kullanılmış olup, ürünün tamamı bez ayağı ile dokunmuştur.

Sinop ili ve Durağan ilçesindeki mahrama dokumalarının iplik sıklıkları ile ilgili verilerin değerlendirilmesi yapılarak Çizelge 4.12.'de sunulmuştur.

Çizelge 4.12. Sinop ili ve Durağan ilçesinde tespit edilen mahrama dokumalarının iplik sıklığı

İplik Sıklığı	Atkı		Çözgü	
	n	%	n	%
12-16	3	13.043	17	73.913
17-21	13	56.521	6	26.087
22-26	7	30.436	—	—
Toplam	23	100.00	23	100.00

Çizelge 4.12. incelendiğinde mahrama dokumalarının 1 cm. deki atkı iplik sıklığı % 56.521 ile 17-21, % 30.436 ile 22-26, % 13.043 ile 12-16 olduğu, 1 cm. deki çözgü iplik sıklığı ise % 73.913 ile 12-16, % 26.087 ile 17-21 olduğu görülmektedir.

Sinop ili ve Durağan İlçesinde bulunan mahrama dokumalarının günümüzdeki ebatları ile ilgili verilerin değerlendirilmesi yapılarak Çizelge 4.13’da sunulmuştur.

Çizelge 4.13. Sinop ili ve Durağan ilçesinde günümüzde tespit edilen mahrama dokumalarının ebatları

Ebatları	En		Boy	
	n	%	n	%
40-44	6	27.27		
45-49	2	9.09		
50-54	13	59.09	1	4.55
55-59	1	4.55		
60-64				
65-69				
70-74				
75-79				
80-84				
85-89				
90-94			1	4.55
95-99			1	4.55
100-104			1	4.55
105-109			4	18.18
110-114			4	18.18
115-119				
120-124			2	9.08
125-129			1	4.55
130-134			1	4.55
135-139			2	9.08
140-144				
145-149			1	4.55
150-154			2	9.08
155-159				
160-164				
165-169			1	4.55
Toplam	22	100.00	22	100.00

Çizelge 4.13. incelendiğinde günümüzdeki mahramaların enlerinin 40 ile 59 cm arasında değiştiğini en çok % 59.09 ile 50-54 cm, en düşük ise % 4.55 ile 55-59 cm olduğu görülmektedir. Boy ölçülerinin 90 ile 196 cm arasında değiştiği en çok % 18.18 ile 105-109 cm ile 110-114 cm, en düşük ise % 4.55 olan 50-54 cm, 90-94 cm, 95-99 cm, 100-104 cm, 125-129 cm, 130-134 cm, 145-149 cm, 165-169 cm olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre Sinop ili ve Durağan ilçesinde tespit edilen dokumaların ebatları yaklaşık 50x120cm olduğu söylenebilir.

Sinop ili ve Durağan ilçesindeki günümüzdeki mahrama dokumalarının desenlerindeki renk özellikleri ile ilgili verilerin değerlendirilmesi yapılarak dökümü Çizelge 4.14’de, renklerin dağılımı ise Çizelge 4.15’de verilmiştir.

Çizelge 4.14. Sinop ili ve Durağan ilçesinde günümüzde tespit edilen mahrama dokumalarında kullanılan renkler

Örnek No	Mahrama Dokumalarında Kullanılan Renkler																			
	Krem	Lacivert	Bordo	Hardal Sarısı	Pembe	Vişne Çürüğü	Sarı	Yeşil	Kırmızı	Mavi	Turuncu	Beyaz	Mor	Altın Sim	Gümüş Sim	Nar Çiçeği	Yavruağı	Lila	Kahverengi	
1	x	x	x	x	x	x	x	x												
2	x	x					x		x											
3	x	x			x		x	x		x	x									
4	x	x							x											
5	x	x	x		x		x	x		x	x									
6	x	x					x	x	x		x	x								
7	x	x	x				x	x		x	x	x								
8	x				x								x	x						
9	x	x	x				x	x							x					
10	x			x				x		x		x				x				
11	x	x					x	x	x						x					
12	x	x	x					x	x		x									
13	x	x	x				x				x									
14	x	x	x				x	x		x	x									
15	x	x	x		x		x	x			x	x								
16	x	x			x		x	x		x	x									
17	x	x	x		x		x	x		x	x									

Çizelge 4.14. (devam) Sinop ili ve Durağan ilçesinde günümüzde tespit edilen mahrama dokumalarında kullanılan renkler

18	x						x			x			x					
19	x					x	x					x					x	
20	x				x							x						
21	x		x			x	x											
22	x				x		x				x	x						x
23	x	x				x	x	x		x								
24	x	x				x	x	x		x	x							
25	x	x			x	x	x	x		x	x							
26	x	x			x	x	x	x		x	x							
27	x	x				x		x		x	x							
28	x	x				x	x	x		x	x							
29	x	x				x	x	x		x	x							
30	x	x				x	x	x		x	x	x						x

Çizelge 4.15. Günümüzde mahrama dokumalarında kullanılan renklerinin dağılımı

Renkler	Çözü		Atkı		Desen	
	n	%	n	%	n	%
Krem	30	100	30	100	12	40
Lacivert					22	73.33
Bordo					10	33.33
Hardal Sarısı					2	6.66
Pembe					11	36.66
Vişne Çürüğü					1	3.33
Sarı					23	76.66
Yeşil					24	80
Kırmızı					13	43.33
Mavi					7	23.33
Turuncu					19	63.33
Beyaz					13	43.33
Mor					5	16.66
Altın Sim					2	6.66
Gümüş Sim					2	6.66
Nar Çiçeği					1	3.33
Yavruağzı					-	-
Lila					2	6.66
Kahverengi					1	3.33

N=30

*Renk yüzdelerinin değerlendirilmesi toplam 30 örnek üzerinden yapılmıştır.

Çizelge 4.15 incelendiğinde mahrama dokumalarında çözgü ve atkı ipliklerinin tamamında krem rengi yani ipliğin beyazlatılmadan doğal halinin kullanıldığı, günümüzde desenlerde ise en yüksek değerler de % 80 yeşil, % 76.66 sarı, % 73.33 lacivert, % 63.33 turuncu, % 43.33 kırmızı ve beyaz, % 40 krem, %36.66 pembe, % 33.33 bordo, % 23.33 mavi, % 16.66 ise mor renklerin kullanıldığı, en düşük değerlerin ise % 6.66 altın sim, gümüş sim, hardal sarısı ve lila, % 3.33 vişneçürüğü, narçiçeği ve kahverengi renkleri olduğu görülmektedir. Bu sonuçlardan günümüzdeki mahrama dokumaların desenlerinde en çok yeşil, sarı, lacivert, kırmızı, krem, beyaz, bordo, pembe, mavi ve mor renklerin sıklıkla kullanıldığı söylenebilir.

Yörede 23 farklı motif tespit edilmiş olup, günümüzde motif isimleri pek bilinmemektedir. Tespit edilen motiflerin çizimleri yapılmıştır (Çizim 4.1- 4.23).

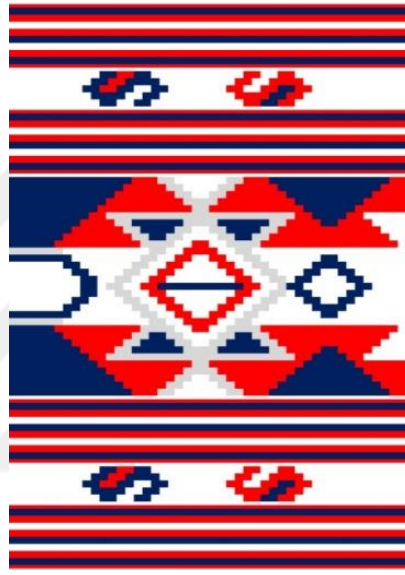
Çizim 4.1. Mahrama dokuma (çengelli motifi) (Bakır, 2018)

Çizim 4.2. Mahrama dokuma (saat kapağı motifi) (Bakır, 2018)

Çizim 4.3. Mahrama dokuma (Bakır, 2018)

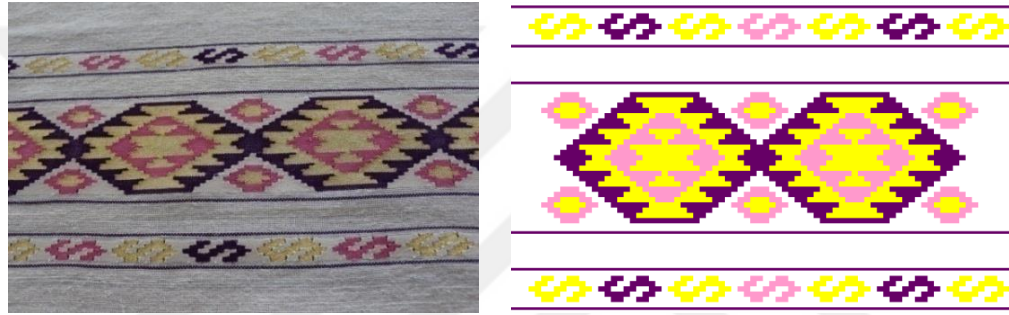
Çizim 4.4. Mahrama dokuma (çetin ceviz motifi) (Bakır, 2018)

Çizim 4.5. Mahrama dokuma (Bakır, 2018)

Çizim 4.6. Mahrama dokuma (çetin ceviz motifi) (Bakır, 2018)

Çizim 4.7. Mahrama dokuma (Bakır, 2018)

Çizim 4.8. Mahrama dokuma (Bakır, 2018)

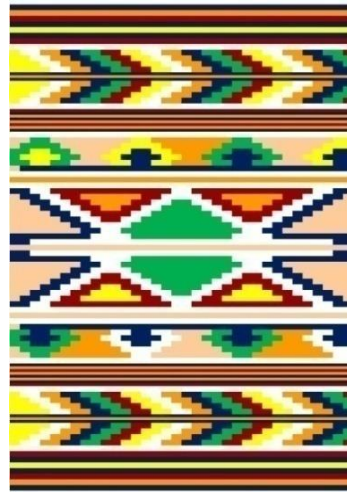

Çizim 4.9. Mahrama dokuma (çetin ceviz motifi) (Bakır, 2018)

Çizim 4.10. Mahrama dokuma (Bakır, 2018)

Çizim 4.11. Mahrama dokuma (Bakır, 2018)

Çizim 4.12. Mahrama dokuma (Bakır, 2018)

Çizim 4.13. Mahrama dokuma (Bakır, 2018)

Çizim 4.14. Mahrama dokuma (Bakır, 2018)

Çizim 4.15. Mahrama dokuma (Bakır, 2018)

Çizim 4.16. Mahrama dokuma (Bakır, 2018)

Çizim 4.17. Mahrama dokuma (Bakır, 2018)

Çizim 4.18. Mahrama dokuma (Bakır, 2018)

Çizim 4.19. Mahrama dokuma (Bakır, 2018)

Çizim 4.20. Mahrama dokuma (Bakır, 2018)

Çizim 4.21. Mahrama dokuma (Bakır, 2018)

Çizim 4.22. Mahrama dokuma (Bakır, 2018)

Çizim 4.23. Mahrama dokuma (Bakır, 2018)

Sinop ili ve Durağan ilçesindeki mahrama dokumalarının kompozisyon özellikleri ile ilgili verilerin değerlendirilmesi yapılarak Çizelge 4.16'de verilmiştir.

Çizelge 4.16. Sinop ili ve Durağan ilçesinde tespit edilen mahrama dokumalarında kullanılan kompozisyon özellikleri

Kompozisyon Özellikleri	n	%
Ana Motif Yan Yana Aralıklı	17	54.838
Ana Motif Yan Yana Aralıksız	9	29.032
Ana-Ara Motifler Yan Yana Aralıksız	5	16.130
Toplam	31	100.00

Çizelge 4.16. incelendiğinde mahramaların kompozisyon özellikleri % 54.838 ile ana motif yan yana aralıklı, % 29.032 ile ana motif yan yana aralıksız, % 16.130 ile ana-ara motifler yan yana aralıksız kompozisyonlar olduğu tespit edilmiştir.

4.3. Mahrama Dokumalarının Günümüzdeki Durumu

Sinop Durağan ilçesinde araştırmalar sonucunda elde edilen bulgulara göre mahrama dokumaları eski örneklerinin aynısı ve orijinalinden uzaklaşarak kanaviçe örneklerinden esinlenmiş mahramalar dokunmaktadır. Sinop Halk Eğitim Merkezinde dokunan mahramaların desenleri ise tamamen eski örneklerden oluşmakta olup, mahramanın yanında genellikle günümüz talepleri doğrultusunda sehpa örtüsü, masa örtüsü, seccade, runner, çanta, havlu kenarı vb. ürünler dokunmaktadır (Resim 4.1- 4.8).

Resim 4.1. Mahrama dokuma tekniği ile dokunan yeni desen rneği (Bakır, 2018)

Resim 4.2. Mahrama dokuma tekniği ile dokunan yeni desen rneği havlu kenarı (Bakır, 2018)

Resim 4.3. Mahrama dokuma tekniği ile dokunan yeni desen rneği seccade (Bakır, 2018)

Resim 4.4. Mahrama dokuma tekniği ile dokunan yeni desen rneği seccade (Bakır, 2018)

Resim 4.5. Yeni desenli mahrama örneği (Bakır, 2018)

Resim 4.6. Yeni desenli mahrama örneği (Bakır, 2018)

Resim 4.7. Mahrama tekniği ile dokunan yeni desenli örtü (Bakır, 2018)

Resim 4.8. Yeni desenli mahrama örneği (Bakır, 2018)

4.4. Bilgi Formları

Yörede yapılan araştırmalar sonucunda incelen mahramaların bilgi formları oluşturulmuştur.

BİLGİ FORMU 1

Resim 4.9. Mahrama genel

Resim 4.10. Mahrama detay

İnceleme Tarihi :21.07.2018

Üretim Tarihi :2008

Bulunduğu Yer :Durağan

Boyutları (cm) :52,5 x 136

İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği

Çözüğü :Pamuk ipliği

Motif :Orlon ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin :Bez ayağı dokuma

Motif :Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı :17

Çözüğü :20

Renkleri

Zemin :Krem

Motif :Hardal sarısı, lacivert, pembe, krem, bordo, vişneçürüğü, sarı, yeşil

Motiflerin Yöresel

Adları :Çengelli

Kompozisyon :Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Desenler su adı verilen iki ince bordür arasına ana motifler yan yana aralıklı sıralanmıştır. Altıgen şeklindeki ana motiflerin arasında kalan boşluklara ana motifin içindeki motifin yarısı üçgeni dolduracak şekilde her iki tarafa karşılıklı yerleştirilmiştir. Ana motifin iki kenarında renklerle oluşturulmuş ince çizgilerin arasında yer alan suların içine ise içi dolu s şeklindeki çengel motiflerin bağlantısız aralıklı tekrarı ile doldurulmuştur. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarına çözüğü iplikleri bükülerek saçak yapılmıştır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı :Zeliha AKDÜZ

Doğum Yeri ve Yılı :Durağan – 1935

Öğrenim Durumu :Bilinmiyor

BİLGİ FORMU 2

Resim 4.11. Mahrama genel

Resim 4.12. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 21.07.2018
Üretim Tarihi : 1938 (80 yıllık)
Bulunduğu Yer : Durağan
Boyutları (cm) : 44 x 152,5
İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği
Çözü : Pamuk ipliği
Motif : Pamuk ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma
Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 19
Çözü : 17

Renkleri

Zemin : Krem
Motif : Lacivert, krem, sarı, kırmızı

Motiflerin Yöresel

Adları : Saat Kapağı

Kompozisyon : Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Ana motifli desenler su adı verilen iki ince bordür arasına yan yana aralıklı bir şekilde sıralanmıştır. Altıgen şeklindeki ana motif mahramanın iki uç kısmına yerleştirilmiştir. Yerleştirilen altıgen şeklindeki motifin içerisine karşılıklı gelecek şekilde haç motifleri yerleştirilmiş olup, altıgen motifin her iki kenarında kalan boşluklara da haç motifleri simetrik bir şekilde yerleştirilmiştir. Ana motifin iki kenarında iki farklı renkle oluşturulmuş ince çizgilerin arasında yer alan suların içi motiflerin bağlantısız aralıklı tekrarı ile doldurulmuştur. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarındaki çözü iplikleri hiçbir işleme tabi tutulmadan doğal görüntüsü ile bırakılmıştır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Fatma GÖKMEN
Doğum Yeri ve Yılı : Durağan (Karacaören Köyü) 1961
Öğrenim Durumu : Ortaokul

BİLGİ FORMU 3

Resim 4.13. Mahrama genel

Resim 4.14. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 21.07.2018
Üretim Tarihi : 1938 (80 yıllık)
Bulunduğu Yer : Durağan
Boyutları (cm) : 40 x 136
İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği
Çözüğü : Pamuk ipliği
Motif : Pamuk ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma
Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 23
Çözüğü : 18

Renkleri

Zemin : Krem
Motif : Lacivert, krem, sarı, mavi, yeşil, pembe, turuncu

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon : Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Ana motifli desenler su adı verilen iki ince bordür arasına yan yana aralıksız bir şekilde sıralanmıştır. Altıgen şeklindeki ana motiflerin arasında kalan boşluklara üçgen motif her iki tarafa karşılıklı yerleştirilmiş olup, bu üçgen motiflerin içerisine ise karşılıklı gelecek şekilde haç motifleri yerleştirilmiştir. Ana motifin iki kenarında renklerle oluşturulmuş ince çizgilerin arasında yer alan suların içine içi dolu çengel motiflerin bağlantısız aralıklı tekrarı ile doldurulmuştur. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarına çözüğü iplikleri bükülerek saçak yapılmıştır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Fatma GÖKMEN
Doğum Yeri ve Yılı : Durağan (Karacaören Köyü) 1961
Öğrenim Durumu : Ortaokul

BİLGİ FORMU 4

Resim 4.15. Mahrama genel

Resim 4.16. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 21.07.2018
Üretim Tarihi : 1898 (120 yıllık)
Bulunduğu Yer : Durağan
Boyutları (cm) : 44 x 52
İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği
Çözüğü : Pamuk ipliği
Motif : Pamuk ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma
Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 17
Çözüğü : 18

Renkleri

Zemin : Krem
Motif : Lacivert, krem, kırmızı

Motiflerin Yöresel

Adları : Çetin ceviz

Kompozisyon : Mahrama dokumanın kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Ana motifli desenler su adı verilen iki ince bordür arasında yan yana aralıksız bir şekilde sıralanmıştır. Ana motiflerin arasında kalan boşluklara üçgen motif her iki tarafa karşılıklı yerleştirilip orta kısmına ise baklava motifi yerleştirilmiştir.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Fatma GÖKMEN
Doğum Yeri ve Yılı : Durağan (Karacaören Köyü) 1961
Öğrenim Durumu : Ortaokul

BİLGİ FORMU 5

Resim 4.17. Mahrama genel

Resim 4.18. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 21.07.2018

Üretim Tarihi : 2018

Bulunduğu Yer : Durağan

Boyutları (cm) : 50 x 120

İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği

Çözüğü : Pamuk ipliği

Motif : Orlon ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma

Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 17

Çözüğü : 16

Renkleri

Zemin : Krem

Motif : Lacivert, krem, turuncu, bordo, sarı, yeşil, pembe, mavi

Motiflerin Yöresel

Adları : Çengelli

Kompozisyon : Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Desenler su adı verilen iki ince bordür arasına ana motiflerin yan yana aralıksız sıralanmıştır. Altıgen şeklindeki ana motiflerin arasında kalan boşluklara ana motifin içindeki motifin yarısı üçgeni dolduracak şekilde her iki tarafa karşılıklı yerleştirilmiştir. Ana motifin iki kenarında renklerle oluşturulmuş ince çizgilerin arasında yer alan suların içine ise içi dolu s şeklindeki çengel motiflerin bağlantısız aralıklı tekrarı ile doldurulmuştur. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarına çözüğü iplikleri bükülerek saçak yapılmıştır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Zeynep ERAVCI

Doğum Yeri ve Yılı : Durağan 01.01.1974

Öğrenim Durumu : Ortaokul

BİLGİ FORMU 6

Resim 4.19. Mahrama genel

Resim 4.20. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 25.07.2018

Üretim Tarihi : 2018

Bulunduğu Yer : Sinop Halk Eğitim Merkezi

Boyutları (cm) : 50 x 113

İplik Özelliği

Atkı : Köy keteni

Çözüğü : Pamuk ipliği

Motif : Domino ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma

Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 18

Çözüğü : 15

Renkleri

Zemin : Krem

Motif : Lacivert, beyaz, turuncu, sarı, yeşil, kırmızı

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon : Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Desenler su adı verilen iki ince bordür arasına ana-ara motifler yan yana aralıksız sıralanmıştır. Ana motiflerin arasında kalan boşlukların orta kısmına baklava motifi yerleştirilmiştir. Ana motifin iki kenarında renklerle oluşturulmuş ince çizgilerin arasında yer alan suların içine ise içi dolu s şeklindeki çengel motiflerin bağlantısız aralıklı tekrarı ile doldurulmuştur. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarındaki çözüğü iplikleri bükülerek saçak yapılmıştır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Süheyla HAYIRCI

Doğum Yeri ve Yılı : Kars 1966

Öğrenim Durumu : Lisans

BİLGİ FORMU 7

Resim 4.21. Mahrama genel

Resim 4.22. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 25.07.2018
Üretim Tarihi : 2016
Bulunduğu Yer : Sinop Halk Eğitim Merkezi
Boyutları (cm) : 52 x 127
İplik Özelliği

Atkı : Köy keteni
Çözüğü : Pamuk ipliği
Motif : Domino ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma
Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 19
Çözüğü : 13

Renkler

Zemin : Krem
Motif : Lacivert, beyaz, turuncu, sarı, yeşil, mavi, bordo

Motiflerin Yöresel

Adları : Çetin ceviz

Kompozisyon : Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Ana-ara motifler desenler su adı verilen iki ince bordür arasına yan yana aralıksız bir şekilde sıralanmıştır. Ana motiflerin arasında kalan boşluklara üçgen motifi her iki tarafa karşılıklı yerleştirilip orta kısmına ise baklava motifi yerleştirilmiştir. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarındaki çözüğü iplikleri bükülerek saçak yapılmıştır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Süheyla HAYIRCI
Doğum Yeri ve Yılı : Kars 1966
Öğrenim Durumu : Lisans

BİLGİ FORMU 8

Resim 4.23. Mahrama genel

Resim 4.24. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 25.07.2018
Üretim Tarihi : 2017
Bulunduğu Yer : Sinop Halk Eğitim Merkezi
Boyutları (cm) : 51.5 x 99
İplik Özelliği

Atkı : Köy keteni
Çözüğü : Pamuk ipliği
Motif : Domino ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma
Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 16
Çözüğü : 12

Renkleri

Zemin : Krem
Motif : Mor, pembe, altın sim

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon :Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Desenler su adı verilen iki ince bordür arasına ana-ara motifler yan yana aralıksız sıralanmıştır. Altıgen şeklindeki ana motiflerin arasında kalan boşluklara üçgenlere her iki tarafa karşılıklı yerleştirilip içlerine ise altıgen motifleri yerleştirilmiştir. Dokumanın boş olan orta kısmına baklava motifleri serpiştirilmiştir. Baklava motiflerin içerisine ise haç motifleri yerleştirilmiştir. Ana motifin iki kenarında renkler oluşturulmuş ince çizgilerin arasında yer alan suların içine boş olarak çengel motifleri bağlantısız aralıksız tekrarı ile sıralanmıştır. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarındaki çözüğü iplikleri bükülerek saçaklar yapılmıştır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Süheyla HAYIRCI
Doğum Yeri ve Yılı : Kars 1966
Öğrenim Durumu : Lisans

BİLGİ FORMU 9

Resim 4.25. Mahrama genel

Resim 4.26. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 25.07.2018
Üretim Tarihi : 2015
Bulunduğu Yer : Sinop Halk Eğitim Merkezi
Boyutları (cm) : 52 x 104.5
İplik Özelliği

Atkı : Köy keteni
Çözüğü : Pamuk ipliği
Motif : Domino ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma
Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 18
Çözüğü : 12

Renkleri

Zemin : Krem
Motif : Bordo, gümüş sim, yeşil, lacivert, sarı

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon : Mahrama dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmış olup orta kısmı ise boş bırakılmıştır. Ana motifli desenler su adı verilen iki ince bordür arasına yan yana aralıklı bir şekilde sıralanmıştır. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarındaki çözüğü iplikleri bükülerek saçaklar yapılmıştır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Süheyla HAYIRCI
Doğum Yeri ve Yılı : Kars 1966
Öğrenim Durumu : Lisans

BİLGİ FORMU 10

Resim 4.27. Mahrama genel

Resim 4.28. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 25.07.2018

Üretim Tarihi : 2017

Bulunduğu Yer : Sinop Halk Eğitim Merkezi

Boyutları (cm) : 51.5 x 113

İplik Özelliği

Atkı : Köy keteni

Çözüğü : Pamuk ipliği

Motif : Domino ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma

Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 18

Çözüğü : 13

Renkleri

Zemin : Krem

Motif : Hardal sarı, mavi, yeşil, beyaz, narçiçeği

Motiflerin Yöresel

Adları : Çetin çeviz

Kompozisyon :Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Ana-ara motiften oluşan desen su adı verilen iki ince bordür arasında yan yana aralıksız bir şekilde sıralanmıştır. Ana motiflerin arasında kalan boşluklara üçgen motifi her iki tarafa karşılıklı yerleştirilip orta kısmına ise baklava motifi yerleştirilmiştir. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarındaki çözüğü iplikleri büküler saçaklar yapılmıştır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Süheyla HAYIRCI

Doğum Yeri ve Yılı : Kars 1966

Öğrenim Durumu : Lisans

BİLGİ FORMU 11

Resim 4.29. Mahrama genel

Resim 4.30. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 25.07.2018
Üretim Tarihi : 2016
Bulunduğu Yer : Sinop Halk Eğitim Merkezi
Boyutları (cm) : 54 x 114
İplik Özelliği

Atkı : Köy keteni
Çözüğü : Pamuk ipliği
Motif : Domino ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma
Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 16
Çözüğü : 12

Renkleri

Zemin : Krem
Motif : Lacivert, kırmızı, gümüş sim, sarı, yeşil

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon : Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Ana motifli desenler su adı verilen iki ince bordür arasına içi dolu çengel motifleri yan yana aralıksız bağlantılı sıralanmıştır. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarındaki çözüğü iplikleri bükülerek saçak yapılmıştır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Süheyla HAYIRCI
Doğum Yeri ve Yılı : Kars 1966
Öğrenim Durumu : Lisans

BİLGİ FORMU 12

Resim 4.31. Mahrama genel

Resim 4.32. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 25.07.2018

Üretim Tarihi : 2008

Bulunduğu Yer : Sinop Halk Eğitim Merkezi

Boyutları (cm) : 29.5 x 32

İplik Özelliği

Atkı : Köy keteni

Çözü : Pamuk ipliği

Motif : Domino ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin: Bez ayağı dokuma

Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 14

Çözü : 12

Renkleri

Zemin : Krem

Motif : Yavruağzı, turuncu, yeşil, bordo, sarı, lacivert, krem

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon : Mahramadan oluşturulan çantanın tek yüzüne üçgenler karşılıklı gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Desenler su adı verilen iki ince bordür arasına ana motifler yan yana aralıklı sıralanmıştır.

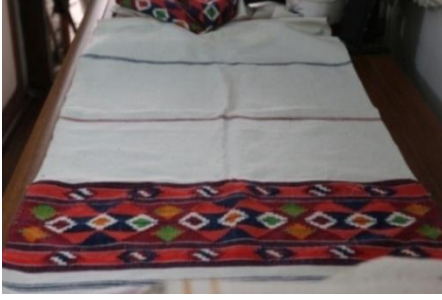
Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Süheyla HAYIRCI

Doğum Yeri ve Yılı : Kars 1966

Öğrenim Durumu : Lisans

BİLGİ FORMU 13

Resim 4.33. Mahrama genel

Resim 4.34. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 27.07.2018
Üretim Tarihi : 1918 (100 yıllık)
Bulunduğu Yer : Sinop Pervane Medresesi
Boyutları (cm) : 41.5 x 149
İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği
Çözüğü : Pamuk ipliği
Motif : Orlon ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma
Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 24
Çözüğü : 19

Renkleri

Zemin : Krem
Motif : Lacivert, kırmızı, bordo, yeşil, turuncu, krem

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon : Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Desenler su adı verilen iki ince bordür arasına ana-ara motifler yan yana aralıksız sıralanmıştır. Üçgen şeklindeki ana motiflerin arasında kalan boşluklara altıgen motifi sıralı bir şekilde yerleştirilmiştir. Ana motifin iki kenarında renklerle oluşturulmuş ince çizgilerin arasında yer alan suların içine ise içi dolu s şeklindeki çengel motiflerin bağlantısız aralıklı tekrarı ile doldurulmuştur. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarındaki çözgü iplikleri bükülerek saçak yapılmıştır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Belgin KÖKLÜ
Doğum Yeri ve Yılı : Sinop 1962
Öğrenim Durumu : Lise

BİLGİ FORMU 14

Resim 4.35. Mahrama genel

Resim 4.36. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 10.10.2018
Üretim Tarihi : 1968 (50 yıllık)
Bulunduğu Yer : Durağan
Boyutları (cm) : 41 x 150
İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği
Çözü : Pamuk ipliği
Motif : Orlon ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma
Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 23
Çözü : 16

Renkleri

Zemin : Krem
Motif : Lacivert, bordo, turuncu, krem, sarı

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon : Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Desenler su adı verilen iki ince bordür arasına ana motifler yan yana aralıklı sıralanmıştır. Altıgen şeklindeki ana motifler yan yana ve üst üste sıralı bir şekilde yerleştirilmiştir. Ana motifin iki kenarında renklerle oluşturulmuş ince çizgilerin arasında yer alan suların içi motiflerin bağlantısız aralıklı tekrarı ile doldurulmuştur. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenarları renkli iplik ile tığ örgüsü yapılarak temizlenmiştir.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Fadime YİĞİT
Doğum Yeri ve Yılı : Durağan 1978
Öğrenim Durumu : İlkokul

BİLGİ FORMU 15

Resim 4.37. Mahrama genel

Resim 4.38. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 10.10.2018

Üretim Tarihi : 2003

Bulunduğu Yer : Durağan

Boyutları (cm) : 54 x 130

İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği

Çözüğü : Pamuk ipliği

Motif : Orlon ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma

Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 25

Çözüğü : 14

Renkleri

Zemin : Krem

Motif : Lacivert, bordo, turuncu, krem, sarı, mavi, yeşil

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon : Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Desenler su adı verilen iki ince bordür arasına ana motiflerin yan yana aralıklı sıralanmıştır. Üçgen şeklindeki ana motifler karşılıklı şekilde her iki tarafa yerleştirilip arasında kalan boşluğa ise üçgen motifleri yerleştirilmiştir. Ana-ara motifler iki kenarında renklerle oluşturulmuş ince çizgilerin arasında yer alan suların içine ise içi dolu s şeklindeki çengel motiflerin bağlantılı aralıksız tekrarı ile doldurulmuştur. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarındaki çözgü iplikleri bükülerek saçak yapılmıştır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Şükran DALKILIÇ

Doğum Yeri ve Yılı : Durağan 1962

Öğrenim Durumu : İlkokul

BİLGİ FORMU 16

Resim 4.39. Mahram genel

Resim 4.40. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 10.10.2018

Üretim Tarihi : 2003

Bulunduğu Yer : Durağan

Boyutları (cm) : 56 x 167

İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği

Çözü : Pamuk ipliği

Motif : Orlon ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma

Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 24

Çözü : 14

Renkleri

Zemin : Krem

Motif : Lacivert, bordo, turuncu, beyaz, sarı, yeşil, pembe

Motiflerin Yöresel

Adları : Çengelli

Kompozisyon :Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Desenler su adı verilen iki ince bordür arasına ana-ara motifler yan yana aralıksız bağlantılı sıralanmıştır. Altıgen şeklindeki ana motiflerin arasında kalan boşluklara ana motifin içindeki motifin yarısı üçgeni dolduracak şekilde her iki tarafa karşılıklı yerleştirilmiştir. Ana motifin iki kenarında renklerle oluşturulmuş ince çizgilerin arasında yer alan suların içine içi dolu çengel motifleri bağlantısız aralıklı tekrarı ile doldurulmuştur. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarındaki çözü iplikleri bükülerek saçak yapılmıştır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Şükran DALKILIÇ

Doğum Yeri ve Yılı : Durağan 1962

Öğrenim Durumu : İlkokul

BİLGİ FORMU 17

Resim 4.41. Mahrama genel

Resim 4.42. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 10.10.2018

Üretim Tarihi : 1978

Bulunduğu Yer : Durağan

Boyutları (cm) : 44 x 92

İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği

Çözüğü : Pamuk ipliği

Motif : Orlon ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma

Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 24

Çözüğü : 17

Renkleri

Zemin : Krem

Motif : Lacivert, mavi, turuncu, krem, sarı, yeşil, pembe

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon : Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Desenler su adı verilen iki ince bordür arasına ana motifler yan yana aralıklı sıralanmıştır. Altıgen şeklindeki ana motiflerin ana motifin içindeki motifin yarısı üçgeni dolduracak şekilde her iki tarafa karşılıklı yerleştirilmiştir. Ana-ara motifler iki kenarında renklerle oluşturulmuş ince çizgilerin arasında yer alan suların içi motiflerin aralıksız tekrarı ile doldurulmuştur. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarındaki çözüğü iplikleri bükülerek saçak yapılmıştır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Şükran DALKILIÇ

Doğum Yeri ve Yılı : Durağan 1962

Öğrenim Durumu : İlkokul

BİLGİ FORMU 18

Resim 4.43. Mahrama genel

Resim 4.44. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 10.10.2018

Üretim Tarihi : 2003

Bulunduğu Yer : Durağan

Boyutları (cm) : 50 x 120

İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği

Çözüğü : Pamuk ipliği

Motif : Orlon ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma

Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 22

Çözüğü : 13

Renkleri

Zemin : Krem

Motif : Lacivert, mavi, turuncu, krem, sarı, yeşil, pembe, bordo

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon :Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Desenler su adı verilen iki ince bordür arasına ana motifler yan yana aralıklı sıralanmıştır. Ana-ara motifler iki kenarında renklerle oluşturulmuş ince çizgilerin arasında yer alan suların içi motiflerin bağlantısız aralıklı tekrarı ile doldurulmuştur. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarındaki çözüğü iplikleri bükülerek saçak yapılmıştır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Şükran DALKILIÇ

Doğum Yeri ve Yılı : Durağan 1962

Öğrenim Durumu : İlkokul

BİLGİ FORMU 19

Resim 4.45. Mahrama genel

Resim 4.46. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 21.07.2018

Üretim Tarihi : 2018

Bulunduğu Yer : Durağan

Boyutları (cm) : 49 x 102

İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği

Çözüğü : Pamuk ipliği

Motif : Pamuk ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma

Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 18

Çözüğü : 16

Renkleri

Zemin : Krem

Motif : Yeşil, turuncu, altın sim

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon : Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Desenler su adı verilen iki ince bordür arasına ana motifler yan yana aralıksız sıralanmıştır. Desenlerin ve suların arasındaki boşluğa ajur adı verilen süsleme tekniği yapılmıştır. Dokumanın boş olan orta kısmına motifleri serpiştirilmiştir. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarına çözgü iplikleri serbest bir şekilde bırakılmaktadır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Fatma GÖKMEN

Doğum Yeri ve Yılı : Durağan (Karacaören Köyü) 1961

Öğrenim Durumu : Ortaokul

BİLGİ FORMU 20

Resim 4.47. Mahrama genel

Resim 4.48. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 21.07.2018

Üretim Tarihi : 2018

Bulunduğu Yer : Durağan

Boyutları (cm) : 49 x 106

İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği

Çözüğü : Pamuk ipliği

Motif : Orlon ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma

Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 17

Çözüğü : 16

Renkleri

Zemin : Krem

Motif : Mor, sarı, yeşil, lila, krem

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon :Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Desenler su adı verilen iki ince bordür arasına ana motifler yan yana aralıksız sıralanmıştır. Ana motifin iki kenarında renklerle oluşturulmuş ince çizgilerin arasında yer alan suların içi motiflerin bağlantısız aralıklı tekrarı ile doldurulmuştur. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarına çözgü iplikleri serbest bir şekilde bırakılmaktadır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Fatma GÖKMEN

Doğum Yeri ve Yılı : Durağan (Karacaören Köyü) 1961

Öğrenim Durumu : Ortaokul

BİLGİ FORMU 21

Resim 4.49. Mahrama genel

Resim 4.50. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 21.07.2018

Üretim Tarihi : 2018

Bulunduğu Yer : Durağan

Boyutları (cm) : 50 x 114

İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği

Çözüğü : Pamuk ipliği

Motif : Orlon ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma

Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 17

Çözüğü : 15

Renkleri

Zemin : Krem

Motif : Mor, pembe

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon : Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Desenler su adı verilen iki ince bordür arasına ana motifler yan yana aralıklı sıralanmıştır. Ana motifin iki kenarında renklerle oluşturulmuş ince çizgilerin arasında yer alan suların içi motiflerin bağlantılı aralıksız tekrarı ile doldurulmuştur. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarına çözgü iplikleri serbest bir şekilde bırakılmaktadır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Fatma GÖKMEN

Doğum Yeri ve Yılı : Durağan (Karacaören Köyü) 1961

Öğrenim Durumu : Ortaokul

BİLGİ FORMU 22

Resim 4.51. Mahrama genel

Resim 4.52. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 21.07.2018

Üretim Tarihi : 2018

Bulunduğu Yer : Durağan

Boyutları (cm) : 50 x 107.5

İplik Özelliği

Atkı : Keten ipliği

Çözüğü : Pamuk ipliği

Motif : Orlon ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma

Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 17

Çözüğü : 15

Renkleri

Zemin : Krem

Motif : Sarı, yeşil, krem, bordo

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon :Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Desenler su adı verilen iki ince bordür arasına ana-ara motifler yan yana aralıksız sıralanmıştır. Ana motifin ortasındaki boşluğa üçgenler her iki tarafa karşılıklı yerleştirilmiştir. Ana motifin iki kenarında renklerle oluşturulmuş ince çizgilerin arasında yer alan suların içi motiflerin bağlantısız aralıklı tekrarı ile doldurulmuştur. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarına çözgü iplikleri serbest bir şekilde bırakılmaktadır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Fatma GÖKMEN

Doğum Yeri ve Yılı : Durağan (Karacaören Köyü) 1961

Öğrenim Durumu : Ortaokul

BİLGİ FORMU 23

Resim 4.53. Mahrama genel

Resim 4.54. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 21.07.2018
Üretim Tarihi : 2018
Bulunduğu Yer : Durağan
Boyutları (cm) : 50 x 107.5
İplik Özelliği

Atkı : Keten ipliği
Çözüğü : Pamuk ipliği
Motif : Orlon ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma
Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı : 17
Çözüğü : 15

Renkleri

Zemin : Krem
Motif : Beyaz, yeşil, kahverengi, pembe, mor

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon : Mahrama zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Desenler su adı verilen iki ince bordür arasına ana-ara motifler yan yana aralıksız bağlantılı sıralanmıştır. Dokumanın boş olan orta kısmına motifleri serpiştirilmiştir. Tek parça halinde dokunan mahramanın kenar uçlarına çözgü iplikleri serbest bir şekilde bırakılmaktadır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Fatma GÖKMEN
Doğum Yeri ve Yılı : Durağan (Karacaören Köyü) 1961
Öğrenim Durumu : Ortaokul

BİLGİ FORMU 24

Resim 4.55. Mahrama genel

Resim 4.56. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 27.07.2018

Üretim Tarihi :

Bulunduğu Yer : Sinop Pervane Medresesi

Boyutları (cm) :

İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği

Çözüğü : Pamuk ipliği

Motif : Orlon ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma

Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı :

Çözüğü :

Renkleri

Zemin : Krem

Motif : Beyaz, kırmızı, turuncu, yeşil, sarı, lacivert

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon :Mahrama dokumanın kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Ana motifli desenler su adı verilen iki ince bordür arasına yan yana aralıklı bir şekilde sıralanmıştır. Ana motiflerin arasında kalan boşluklara ise baklava motifi yerleştirilmiştir.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Belgin KÖKLÜ

Doğum Yeri ve Yılı : Sinop 1962

Öğrenim Durumu : Lise

BİLGİ FORMU 25

Resim 4.57. Mahrama genel

Resim 4.58. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 27.07.2018

Üretim Tarihi :

Bulunduğu Yer : Sinop Pervane Medresesi

Boyutları (cm) :

İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği

Çözüğü : Pamuk ipliği

Motif : Orton ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma

Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı :

Çözüğü :

Renkleri

Zemin : Krem

Motif : Beyaz, kırmızı, turuncu, yeşil, sarı, lacivert

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon : Mahrama dokumanın kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Ana motifli desenler su adı verilen iki ince bordür arasında yan yana aralıklı bir şekilde sıralanmıştır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Belgin KÖKLÜ

Doğum Yeri ve Yılı : Sinop 1962

Öğrenim Durumu : Lise

BİLGİ FORMU 26

Resim 4.59. Mahrama genel

Resim 4.60. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 27.07.2018

Üretim Tarihi :

Bulunduğu Yer : Sinop Pervane Medresesi

Boyutları (cm) :

İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği

Çözüğü : Pamuk ipliği

Motif : Orlon ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma

Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı :

Çözüğü :

Renkleri

Zemin : Krem

Motif : Beyaz, kırmızı, turuncu, yeşil, sarı, lacivert, pembe

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon :Mahrama dokumanın kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Ana motifli desenler su adı verilen iki ince bordür arasına yan yana aralıklı bir şekilde sıralanmıştır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Belgin KÖKLÜ

Doğum Yeri ve Yılı : Sinop 1962

Öğrenim Durumu : Lise

BİLGİ FORMU 27

Resim 4.61. Mahrama genel

Resim 4.62. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 27.07.2018

Üretim Tarihi :

Bulunduğu Yer : Sinop Pervane Medresesi

Boyutları (cm) :

İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği

Çözüğü : Pamuk ipliği

Motif : Orlon ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma

Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı :

Çözüğü :

Renkleri

Zemin : Krem

Motif : Beyaz, kırmızı, turuncu, yeşil, sarı, lacivert, pembe

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon : Mahrama dokumanın kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Ana motifli desenler su adı verilen iki ince bordür arasında yan yana aralıklı bir şekilde sıralanmıştır. Ana motiflerin arasında kalan boşluklara ise baklava motifleri yerleştirilmiştir.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Belgin KÖKLÜ

Doğum Yeri ve Yılı : Sinop 1962

Öğrenim Durumu : Lise

BİLGİ FORMU 28

Resim 4.63. Mahrama genel

Resim 4.64. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 27.07.2018

Üretim Tarihi :

Bulunduğu Yer : Sinop Pervane Medresesi

Boyutları (cm) :

İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği

Çözüğü : Pamuk ipliği

Motif : Orlon ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma

Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı :

Çözüğü :

Renkleri

Zemin : Krem

Motif : Beyaz, kırmızı, turuncu, sarı, lacivert

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon :Mahrama dokumanın kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Ana motifli desenler su adı verilen iki ince bordür arasına yan yana aralıklı bir şekilde sıralanmıştır. Ana motiflerin arasında kalan boşluklara ise baklava motifi yerleştirilmiştir.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Belgin KÖKLÜ

Doğum Yeri ve Yılı : Sinop 1962

Öğrenim Durumu : Lise

BİLGİ FORMU 29

Resim 4.65. Mahrama genel

Resim 4.66. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 27.07.2018

Üretim Tarihi :

Bulunduğu Yer : Sinop Pervane Medresesi

Boyutları (cm) :

İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği

Çözüğü : Pamuk ipliği

Motif : Orlon ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma

Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı :

Çözüğü :

Renkleri

Zemin : Krem

Motif : Beyaz, kırmızı, turuncu, sarı, lacivert, yeşil

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon : Mahrama dokumanın kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Ana motifli desenler su adı verilen iki ince bordür arasında yan yana aralıklı bir şekilde sıralanmıştır. Ana motiflerin arasında kalan boşluklara motifler yerleştirilmiştir.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Belgin KÖKLÜ

Doğum Yeri ve Yılı : Sinop 1962

Öğrenim Durumu : Lise

BİLGİ FORMU 30

Resim 4.67. Mahrama genel

Resim 4.68. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 27.07.2018

Üretim Tarihi :

Bulunduğu Yer : Sinop Pervane Medresesi

Boyutları (cm) :

İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği

Çözüğü : Pamuk ipliği

Motif : Orlon ipliği

Dokuma Tekniği

Zemin : Bez ayağı dokuma

Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)

Atkı :

Çözüğü :

Renkleri

Zemin : Krem

Motif : Beyaz, kırmızı, turuncu, sarı, lacivert, yeşil

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon :Mahrama dokumanın kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Ana motifli desenler su adı verilen iki ince bordür arasına yan yana aralıklı bir şekilde sıralanmıştır. Ana motiflerin arasında kalan boşluklara motifler yerleştirilmiştir.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Belgin KÖKLÜ

Doğum Yeri ve Yılı : Sinop 1962

Öğrenim Durumu : Lise

BİLGİ FORMU 31

Resim 4.69. Mahrama genel

Resim 4.70. Mahrama detay

İnceleme Tarihi : 27.07.2018
Üretim Tarihi :
Bulunduğu Yer : Sinop Pervane Medresesi
Boyutları (cm) :
İplik Özelliği

Atkı : Pamuk ipliği
Çözüğü : Pamuk ipliği
Motif : Orton ipliği

Dokuma Tekniği
Zemin : Bez ayağı dokuma
Motif : Kilim dokuma

İplik Sıklığı (cm)
Atkıda:
Çözüğü :

Renkleri
Zemin : Krem
Motif : Beyaz, kırmızı, turuncu, sarı, lacivert, yeşil, lila, mor

Motiflerin Yöresel

Adları : Bilinmiyor

Kompozisyon : Mahrama dokumanın kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Ana motifli desenler su adı verilen iki ince bordür arasında yan yana aralıklı bir şekilde sıralanmıştır. Ana motiflerin arasında kalan boşluklara motifler yerleştirilmiştir.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı : Belgin KÖKLÜ
Doğum Yeri ve Yılı : Sinop 1962
Öğrenim Durumu : Lise

4.5. Mahrama Dokumalarının Güncel Tasarımları

Tasarım, bir şeyi zihinde biçimlendirme, kurma; tasarımılanan biçim olarak tanımlanmaktadır. Tasarımın Batı dillerinde kullanılan karşılığı dizayn (desing) sözcüğü olup, Latince biçim vermek, temsil etmek olan dizaynır (designare) sözcüğünden gelmektedir. Tasarım, bir ürünü ortaya koymaya yönelik düşünsel ya da maddi çalışmalar sürecidir (Alpaslan, 2003, s. 20).

Tasarım yaratma olayıyla örtüşen bir olgudur. Yaratma olgusu genelde insanın doğa varlığına ve kendi tinsel (manevi) varlığını katmasıyla oluşmaktadır. Sanatçının ve teknik ekibin ortaya koyduğu ürünler; ister edebiyat, ister el becerisine dayalı ürünler ve isterse sanayi ürünleri olsun duygu ve düşüncelerinin aktarılmasıyla oluşmaktadır. Sanat yapıtlarını yaratana “sanatçı” teknik ürünlerini ve sanayi ürünlerini yaratana ise “tasarımcı” denmektedir. Sanatçı ve tasarımcı tam olarak özdeş değildir. Bir sanatçı yaratırken tamamen özgür olmasına karşılık bir tasarımcı ise yaratma eylemini üreticinin kendisinden istediği koşullara göre gerçekleştirme durumundadır. Tasarım, belli bir amaç gözetilen yaratıcı bir eylemdir. Bu amaç doğrultusunda tasarımcı, sanat kişiliğiyle; duygu, düşünce ve hayal gücünü; çizgiler biçimler, renkler gibi fiziksel olgulara aktarmakla ürünü ortaya koymaktadır (Alpaslan, 2003, s.21).

Günümüzde ihtiyaçlar ve teknoloji giderek değişmektedir. Bu yüzden mahrama dokumalarının pazarlanabilmesi için günümüz ihtiyaçları doğrultusunda yeni ürünler geliştirilip piyasaya sürülmelidir.

Bu bölümde Sinop ili ve Durağan İlçesinde incelenen mahrama dokumalarının geleneksel motif ve kompozisyon örneklerinden kullanılarak on adet tasarım yapılmış olup üç tanesi desenlerine bağlı kalarak kanaviçe işleme yapılarak ürün haline getirilmiştir.

Tasarım 1

Şekil 4.1. Kanaviçe işlemeli deri çanta tasarımı

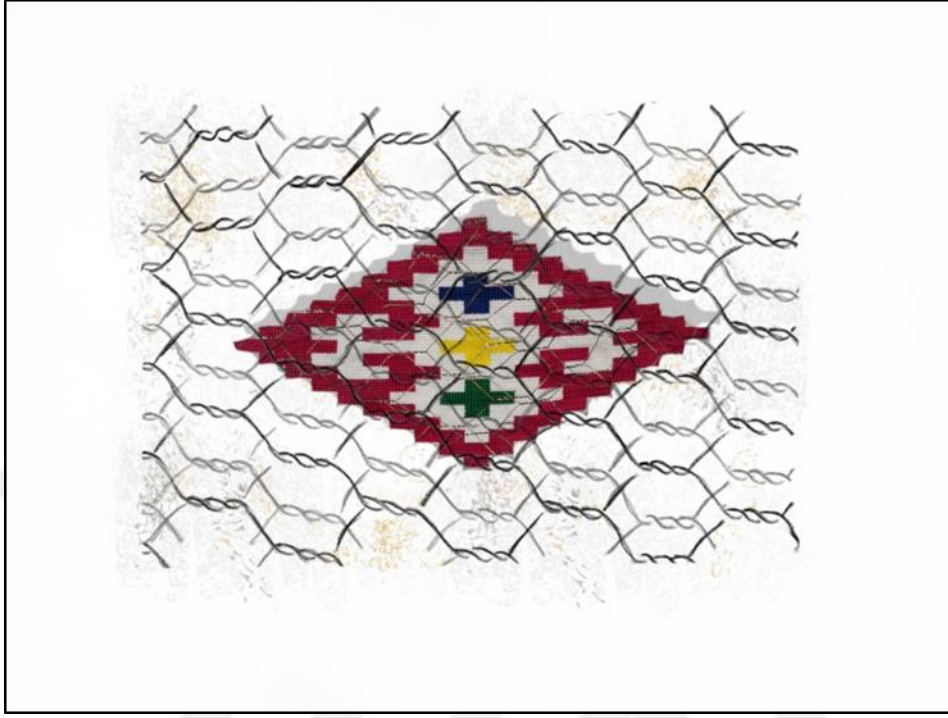
Esin Kaynağı

Resim 4.71. Mahrama dokuma

Tasarım 2

Şekil 4.2. Kanaviçe işlemeli duvar panosu tasarımı

Esin Kaynağı

Resim 4.72. Mahrama dokuma

Tasarım 3

Şekil 4.3. Kanaviçe işlemeli duvar panosu tasarımı

Esin Kaynağı

Resim 4.73. Mahrama dokuma

Tasarım 4

Şekil 4.4. Bluz tasarımı

Esin Kaynağı

Resim 4.74. Mahrama dokuma

Tasarım 5

Şekil 4.5. Ceket tasarımı

Esin Kaynağı

Resim 4.75. Mahrama dokuma

Tasarım 6

Şekil 4.6. Ceket tasarımı

Esin Kaynağı

Resim 4.76. Mahrama dokuma

Tasarım 7

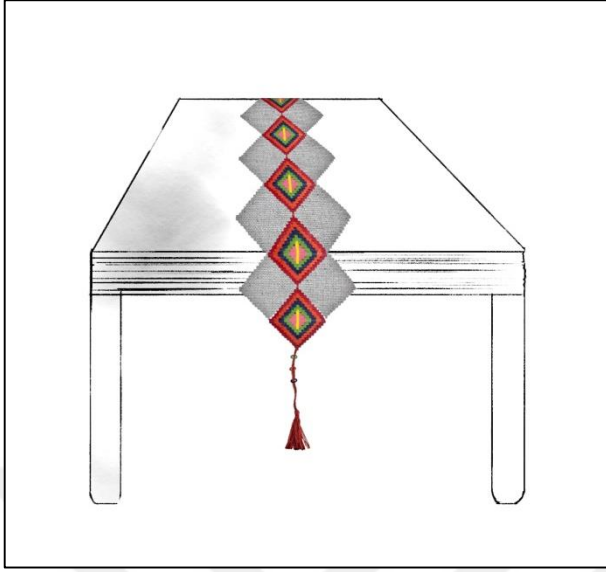
Şekil 4.7. Kot pantolon tasarımı

Esin Kaynağı

Resim 4.77. Mahrama dokuma

Tasarım 8

Şekil 4.8. Runner tasarımı

Esin Kaynağı

Resim 4.78. Mahrama dokuma

Tasarım 9

Şekil 4.9. Çanta tasarımı

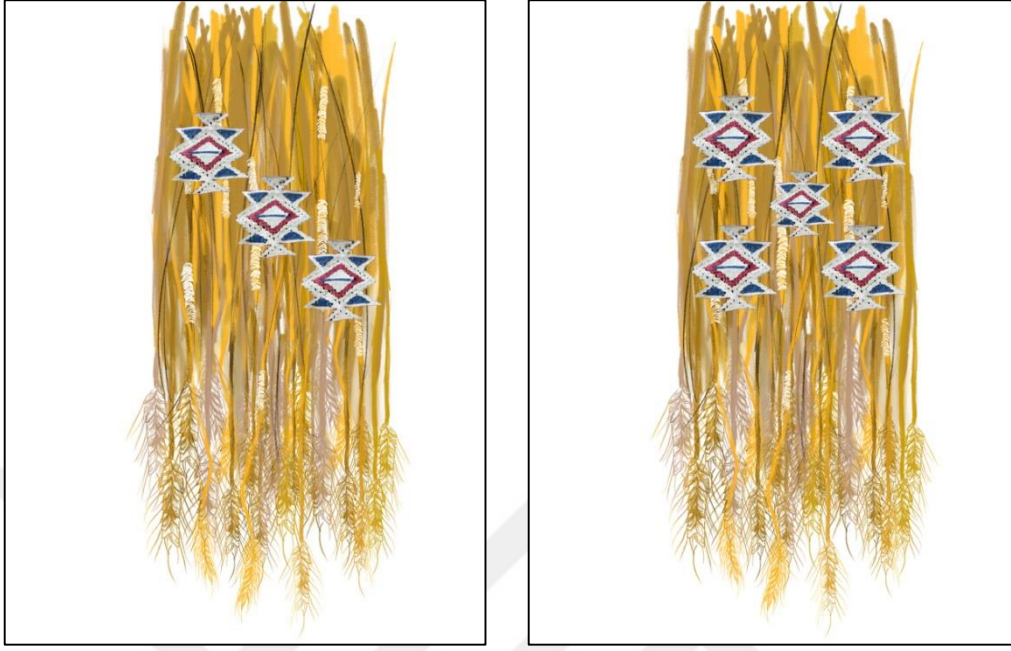
Esin Kaynağı

Resim 4.79. Mahrama dokuma

Tasarım 10

Şekil 4.10. Buğday başağı duvar panosu tasarımı

Esin Kaynağı

Resim 4.80. Mahrama dokuma

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu çalışmada Sinop ili Durağan ilçesi mahrama dokumaları ele alınmıştır. Sinop ili ve Durağan ilçesinde yer alan 31 adet mahrama dokumalarının teknik özellikleri, boyutları, kullanılan araç ve gereçler, renk, motif ve kompozisyon özellikleri incelenmiştir. Yörede dokumacılıkla uğraşan 9 bireye karşılıklı görüşme yöntemiyle anket uygulanmış olup uygulanan anket ve bilgi formlarından elde edilen verilerle sonuçlara ulaşılmıştır.

Yöredeki dokumacılarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilere göre dokuma yapan bireylerin yaş ortalaması 48-53 ve 54-59 olan ev hanımları, eğitim seviyelerin ise orta düzeyde olduğu saptanmış olup dokumacılığı kurslardan yani hocalardan öğrendikleri ve bu uğraşı sürdürmek amaçlarının ise çeyiz ve gelir elde etmek olduğu belirlenmiştir. Dokuma işlemini ise genellikle sonbahar- kış mevsimlerinde yaptıkları tespit edilmiştir.

Yörede dokuma yapan bireylerden ve incelenen ürünlerden elde edilen verilere göre dokumada kullanılan tekniğin bez ayağı ve kilim olduğu saptanmıştır. İncelenen mahramaların hammaddesi ise çözgüde 20/1 kıvrak pamuk ipliği, atkıda keten ve pamuk, motiflerde ise orlon ve domino ipliği kullanıldığı tespit edilmiştir.

Yörede incelenen mahramalardaki motiflerin birer yöresel isimleri olduğu bilinmekte ama günümüzde ise bu isimlerin pek bilinmediği saptanmış olup kompozisyonları ise düz ve verrev çizgilerden oluşan geometrik formlarda dokunan zemine simetrik yerleştirildiği ana motif yan yana aralıklı, ana motif yan yana aralıksız, ana-ara motif yan yana aralıksız kompozisyon düzeneğine sahip olduğu gözlemlenmiştir.

Sinop ili ve Durağan ilçesinde ki mahrama dokumalarının renk dağılımı incelendiğinde yörede en çok kullanılan renklerin krem, yeşil, sarı, lacivert, turuncu, kırmızı, beyaz, pembe, bordo, mavi, mor en az kullanılan renkler ise altın sim, gümüş sim, hardal sarısı, lila, vişneçürüğü, narçiçeği ve kahverengi olduğu tespit edilmiştir.

Sinop ili ve Durağan ilçesinde incelenen mahrama dokumalarının boyutları ortalama 50x120 cm olup 1 cm' deki çözgü sıklığı ortalama 72.72 (~12-16), atkı sıklığı 59.09 (~17-21) ve toplam çözgü tel sayısı (TTS) ise 100.00 olduğu tespit edilmiştir.

Yörede dokumaların kullanım alanları incelendiğinde, Durağan ilçesindeki Kadınları Kalkındırma Derneğinde üretilen örneklerin farklı ürün çeşidi sunduğu (sehpa, masa örtüsü, seccade, havlu kenarı vb.) ve orijinal mahrama örnekleriyle beraber orijinal olmayan kanaviçe işlemlerden esinlenmiş örneklerin uygulandığı görülmüştür. Sinop Halk Eğitim Merkezinde üretilen mahramalar tamamen orijinali olup üretilen ürünler ise (sehpa, masa örtüsü, runner, çanta vb.) olduğu tespit edilmiştir. Yörede farklı ürünler yapılsa da dokuma tekniği “mahrama dokuma” olarak isimlendirilmektedir.

Araştırma kapsamında Sinop ili ve Durağan ilçesinde incelenen, unutulmaya yüz tutmuş mahrama dokumaları kayıt altına alınarak gelecek nesillere miras olarak aktarılacaktır.

Araştırma sonucunda yörede incelenen mahramalardan esinlenerek on adet tasarım yapılmış olup, üç tane tasarıma ise yöredeki desenler kanaviçe işleme tekniği ile yapılarak ürün haline getirilmiştir.

5.2. Öneriler

Sinop ili ve Durağan ilçesindeki mahrama dokumaları unutulma ve yok olma tehlikesiyle karşı karşıya gelmiş durumda olsa da geçmişten günümüze gelinceye kadar mahrama dokumacılığını sürdürmeyi başarmıştır.

Durağan ilçesinde bulunan kadınları kalkındırma derneği tarafından mahrama dokumacılığını devam ettirmek için kadınları kültürel üretim projesi adı altında açılan dokuma atölyesi ve Sinop Halk Eğitim Merkezindeki dokuma atölyesinde mahrama dokumacılığı devam ettirildiği gibi bu tarz ve farklı projeler kapsamında mahrama dokumacılığı devam ettirilmelidir. Mahrama dokuyucuları için maddi ve manevi destek verilmelidir.

Yörede yapılan ürünlere orijinali bozulmadan günümüz modasına ve teknolojisine uygun bir şekilde tasarımlar yapılarak ve yapılan bu tasarımlar ürüne dönüştürülerek mahrama dokumacılığı yaygınlaştırılmalıdır. Tasarımın ürüne dönüştürülmesi ve günümüzde çok yerde üretimi yapılıyor olması, özellikle giysi alanında kalıp ve işçiliği iyi olmalıdır ki piyasada daha fazla yer bulmasına ve sürekliliğini sağlamasında faydalı olacaktır. Sadece yurtiçinde değil yurtdışına da üretimi arttırmasına olanak sağlayacaktır. Üretilen mahramalar sergilerde, yöre tanıtım günlerinde, yurtiçi ve yurtdışı fuarlarında tanıtılmalı ve pazar olanakları oluşturulmalıdır. Bu olanakların sağlanması sonucunda kadın istihdamı sağlanmış olup kadınların ekonomik güç kazanmalarına imkân sağlayacaktır.

Yörede bulunan orijinal mahrama dokumalarının korunması ve saklanması için bölgedeki müzede çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akgül, M. (2017). *Kargı Bezi Dokuma ve Desen Özellikleri*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Isparta.
- Akpınarlı, H. F. (2004). *Kırım El Sanatlarının Dünü ve Bugünü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Alpaslan, A. S. (2003). *Tasarım Mesleki Resim*. İstanbul: Yapa Yayınları.
- Anmaç, E. ve Yılmaz, N. (2000). *Basit Yapılı Dokuma Örgüler*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Arlı, M. (1990). *Köy El Sanatları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları.
- Atalay, G. ve Balota, B. (2016). *Karabağ'dan Geleneksel Bir Karşılama "DOBRODOLE-MAHRAMA VE POJAS"*. 7. Uluslararası İstanbul Tekstil Konferansı BEZCE Anadolu'ya Doku'n'an Bezler, İstanbul.
- Aytaç, Ç. (1989). *El Dokumacılığı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Banazılı, M. M. (2006). *Tekstilcinin El Kitabı*. Bursa: Aktüel Yayınları.
- Barışta, H. Ö. (2015). *Türk El Sanatları Cilt I*. Ankara: Ankara Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Berkol, C. (2008). *Geçmişten Günümüze Anadolu'da Keten Dokumacılığı*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, E. (2019). *Anadolu Kaynaklı Doğal Liflerle Takı Tasarımları*. Yüksek Lisans Tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Çankırı.
- Ergenekon, C. ve Kaya, F. (1989). *Mekikli El Dokumacılığı*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Gündoğdu, S. (2012). *Sinop Balatlar Yapı Topluluğu Analitik Çözümlemesi ve Koruma Önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gürsu, N. (1988). *Türk Dokumacılık Sanatı Çağlar Boyu Desenler*. İstanbul: Redhouse Yayınevi.
- Hız, K. (2015). *Burdur İli Geleneksel Mekikli Dokumaları*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Isparta.
- Karahan, N. ve Mangut, M. (2006). *Tekstil Lifleri*. Ankara: Ekin Kitabevi.
- Kaya, F. ve Yazıcıoğlu, Y. (1992). *Lif Teknolojisi*. Ankara: Seçkin OfsetMatbaacılık.

- Koçu, E. (1967). *Türk Giyim Kuşam ve Süsleme Sözlüğü*. İstanbul: Doğan Kitap Yayınevi.
- Köşklük, N. (2009). *Tarihsel Süreçte Dokumacılık-Mekan İlişkisinin Koruma Amaçlı Değerlendirilmesi: Tire-Kula-Buldan Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- MEB. (1994). *Tekstil Teknolojisi I-II*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Ortaç, H. S. (2006). *Geçmişten Günümüze Sinop İli Durağan İlçesi Peşkir Dokumaları*. CIEPO Osmanlı Öncesi Osmanlı Araştırmaları Uluslararası Komitesi XVII Sempozyumu Bildirileri, Trabzon.
- Özata, M. (2012). *Osmanlı İpekli Kumaşların Analizi ve Modern Jakarlı Dokuma Makinelerinde Tekrar Dokunması*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Öztürk, İ. (1998). *Geleneksel Türk El Sanatlarına Giriş*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Öztürk, İ. (2007). *Dokumaya Giriş*. Ankara: Mor Fil Yayınları.
- Saatçioğlu, K. (2012). *Geleneksel Türk El Dokumalarından Rize Bezi'nin (Feretiko) Süsleme Teknikleri İle Giysiye Uyarlanması*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şimşek, G. (2017). *Karacakılavuz Dokumalarının Genel Özellikleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Temir, Ş. R. (2010). *Geçmişten Günümüze Şile ve Şile Bezi*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Tezcan, H. (1993). *Atlaslar Atlası Pamuklu, Yün ve İpek Koleksiyonu*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- T.C. Sinop Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2010). *Sinop*. Sinop: Şimal Ajans Matbaacılık.
- Tuğan, D. (2010). *16-18 Yüzyıllar Arası Halılarda Görülen Saray Kumaş Desenleri*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Turan, E. ve Çınar, N. (2013). *Sinop Ayancık Yöresinde Dokumacılık Geleneği*. Sinop İli Değerler Sempozyumu, Sinop.
- Tütüncü, E. D. (2018). *Sinop Türk Ocağının Kuruluşu, Gelişmesi ve Faaliyetleri (1923-1931)*. Yüksek Lisans Tezi, Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sinop.
- Uğurlu, S. S. (2018). *Geleneksel Tekstil Teknikleriyle Yeni Sanatsal Çalışmalar*. Sanatta Yeterlik, Fatih Sultan Mehmet Vakfı Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.

Uzun, A. (2009). *Şile Yöresi Şile Bezi Dokumacılığının Günümüzdeki Durumu*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.

Yağan, Ş. Y. (1978). *Türk El Dokumacılığı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Yazıcı, N. (2004). *Geçmişten Günümüze Gaziantep Kutnu Dokumaları*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yıldırım, Ş. (2013). *Şırnak Yöresi Şal Şapık Kumaş Dokumacılığı*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

İnternet Kaynakları

İnternet 1: <http://www.nkfu.com/sinop-ili-hakkinda-bilgi/> (Erişim Tarihi: 12.11.2018)

İnternet 2: <http://gezilecekyerler.com/duragan/> (Erişim Tarihi: 15.07.2019)

İnternet 3: <http://www.duragan.gov.tr/cografya> (Erişim Tarihi: 15.11.2018)

İnternet 4: <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=28481> (Erişim Tarihi: 15.07.2019)

İnternet 5: <http://www.ziraatcilerderneği.org.tr/index.php/tr/Ana-Sayfa/Haber-Oku/LUh1H2aBR6XaQVWVmXFEOfXOI8IF17> (Erişim Tarihi: 17.07.2019)

İnternet 6: <https://tekstilsayfasi.blogspot.com/2013/01/keten-bitkisi.html> (Erişim Tarihi: 18.07.2019)

İnternet 7: <https://blog.cicekgrafi.com/keten-cicegi/> (Erişim Tarihi: 16.07.2019)

İnternet 8: <http://www.ketenkumasci.com.tr/> (Erişim Tarihi: 16.07.2019)

İnternet 9: <http://www.duragan.bel.tr/index.php/duragan/mahrama> (Erişim Tarihi: 15.11.2018)

İnternet 10: <http://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 15.07.2019)

Kişisel İletişim Kaynak

F. Gökmen (kişisel iletişim, Temmuz 21, 2018)

S. Hayırcı (kişisel iletişim, Temmuz 25, 2018)

B. Köklü (kişisel iletişim, Temmuz 27, 2018)

Ş. Dalkılıç (kişisel iletişim, Ekim 10, 2018)

F. Yiğit (kişisel iletişim, Ekim 10, 2018)

Z. Eravcı (kişisel iletişim, Temmuz 21, 2018)

Z. Akdüz (kişisel iletişim, Temmuz 21, 2018)

EKLER

BİLGİ FORMU

Örnek No:

Fotoğraf No:

İnceleme Tarihi:

Üretim Tarihi:

Bulunduğu Yer:

Boyutları (cm):

İplik Özellikleri:

Atkı:
Çözüğü:
Motif:

Dokuma Tekniği:

Zemin:
Motif:

İplik Sıklığı (cm):

Atkı:
Çözüğü:

Renkleri:

Zemin:
Motif:

Motiflerin Yöresel Adları:

Kompozisyon:

Kaynak Kişi Künyesi:

Adı Soyadı:
Doğum Yeri ve Yılı:
Öğrenim Durumu:

GÖRÜŞME FORMU

Yaşınız?

Öğrenim durumunuz nedir?

Medeni durumunuz nedir?

Dokuma yapmaya kaç yaşında başladınız?

Kaç yıldır dokuma yapıyorsunuz?

Hangi dokuma türünü biliyorsunuz?

Dokumayı kimden öğrendiniz?

Dokumayı hangi amaçla yapıyorsunuz?

Yörede dokuma çeşitleri hangisi daha çok dokunuyor?

Kullandığınız tezgâh tipi nedir? Tezgâhın parçaları ve yardımcı araçlar nelerdir?

Dokumalarda kullanılan hammaddeler nelerdir? (atkı, çözgü, desen)

Dokumalarda kullanılan ipleri nasıl elde ediyorsunuz?

Yaptığınız dokumalarda hangi teknikleri kullanıyorsunuz?

Dokumada en çok hangi renkleri tercih ediyorsunuz?

Dokumalarda kullandığınız motif ve kompozisyonları nereden temin ediyorsunuz?

Dokuduğunuz ürün çeşitleri nelerdir?

Dokuduğunuz ürünler hangi boyutlardadır?

Dokumaları genelde hangi aylarda yapıyorsunuz?

Evlerinde hala dokuma yapan kadınlar var mı?

İlçedeki gençlerin dokuma sanatına iğlisi var mı?

Yörede bu dokumaların üretilmesinde karşılaşılan sorunları ve üretimin durmasındaki sebepler nelerdir?

Dokuma hazırlık işlemleri nelerdir?

Dokuma işlemleri nelerdir?

Bitim işlemleri nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Soyadı, adı : Bakır, Gamze
Uyruğu : T.C
Doğum tarihi ve yeri : 19.12.1981/Ankara
Medeni hali : Bekâr
Telefon : 0536 695 97 71
e-mail : gamze1981saray@gmail.com

Eğitim

Derecesi	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi / Güzel Sanatlar Enstitüsü	Devam ediyor
Lisans	Selçuk Üniversitesi / Mesleki Eğitim Fakültesi	2006
Lise	Sincan Kız Meslek Lisesi	2000

İş Deneyimi

Yılı	Yer	Görev
2007	Sincan Halk Eğitim Merkezi	Usta Öğretici
2011- devam ediyor	TSK Elele Vakfı GATA Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	Öğretmen

Yabancı Dil

İngilizce

Yayımlar

Bakır, G., Ortaç, H. S. (2019). Sinop İli Durağan İlçesi Mahrama Dokumalarının Motif ve Kompozisyon Özellikleri. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 12(27), 716-733.

Başaran, F., Bakır, G.(2018). *Eski ve Yeni Örnekleriyle Eflani Çember Bezi*.X. International Turkic Art, History And Folklore Congress/Art Activities Kazan/Tataristan-Russia (X. Uluslararası Türk Sanatı, Tarihi ve Folkloru Kongresi/Sanat Etkilikleri Kazan/Tataristan-Rusya).

Hobiler

Kültürel Geziler, Sanatsal etkinlikler, Sinema, Tiyatro, Kitap Okumak

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

